SODBA SODIŠČA PRVE STOPNJE (tretji senat)

z dne 8. julija 2008 *

V zadevi T-53/03,

BPB plc, s sedežem v Sloughu (Združeno kraljestvo), ki ga zastopata T. Sharpe, QC, in A. Nourry, solicitor,

tožeča stranka,

proti

Komisiji Evropskih skupnosti, ki jo zastopa F. Castillo de la Torre, zastopnik, skupaj z J. Flynnom, QC, in s C. Kilroy, barrister,

tožena stranka,

zaradi predloga za delno razglasitev ničnosti Odločbe Komisije 2005/471/ES z dne 27. novembra 2002 o postopku iz člena 81 [ES] proti podjetjem BPB plc, Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG, Société Lafarge SA in Gyproc Benelux NV (zadeva COMP/E-1/37.152 — Mavčne plošče) (UL 2005, L 166, str. 8) ali, podredno, predloga za razveljavitev ali znižanje globe, naložene tožeči stranki,

* Jezik postopka: angleščina.

SODIŠČE PRVE STOPNJE EVROPSKIH SKUPNOSTI (tretji senat),

v sestavi M. Jaeger, predsednik, V. Tiili, sodnica, in O. Czúcz, sodnik,

sodna tajnica: K. Pocheć, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 24. januarja 2007

izreka naslednjo

Sodbo

Dejansko stanje

1 Podjetje BPB plc proizvaja in trži gradbene materiale na mavčni osnovi.

2 Komisija je 25. novembra 1998 na podlagi informacij, ki jih je prejela, nepričakovano preverila osem podjetij, ki delujejo na področju mavčnih plošč, med katerimi je tudi

tožeča stranka. Nato je 1. julija 1999 opravila preiskavo še pri dveh drugih podjetjih.

3 Komisija je zatem na posamezna zadevna podjetja na podlagi člena 11 Uredbe Sveta št. 17 z dne 6. februarja 1962, prve uredbe o izvajanju členov [81 ES] in [82 ES] (UL 1962, 13, str. 204), naslovila zahteve za informacije. Tožeči stranki je poslala štiri take zahteve. Podjetje BPB je nanje odgovorilo 17. marca 1999, 28. oktobra 1999, 18. maja 2000 in 6. septembra 2002.

4 Komisija je 18. aprila 2001 začela postopek v tej zadevi in sprejela obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah zoper tožečo stranko ter podjetja Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG (v nadaljevanju: Knauf), Société Lafarge SA (v nadaljevanju: Lafarge), Etex SA in Gyproc Benelux NV (v nadaljevanju: Gyproc). Zadevna podjetja so predložila pisna stališča, preiskovalni spis Komisije pa jim je bil poslan 17. maja 2001 na CD-ROM-u.

5 Tožeča stranka je na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah odgovorila 8. julija 2001.

6 Komisija je 27. novembra 2002 sprejela Odločbo 2005/471/ES o postopku iz člena 81 [ES] proti podjetjem BPB, Knauf, Lafarge in Gyproc (zadeva COMP/ E-1/37.152 — Mavčne plošče) (UL 2005, L 166, str. 8, v nadaljevanju: izpodbijana odločba).

7 V besedilu izpodbijane odločbe je določeno:

„*Člen 1*

BPB […], skupina Knauf, […] Lafarge […] in Gyproc […] so z udeležbo pri sklopu sporazumov in usklajenih ravnanj v sektorju mavčnih plošč prekršili člen 81(1) [ES].

Trajanje kršitve je bilo naslednje:

(a) BPB […]: najpozneje od 31. marca 1992 do 25. novembra 1998;

(b) [skupina] Knauf: najpozneje od 31. marca 1992 do 25. novembra 1998;

(c) […] Lafarge […]: najpozneje od 31. avgusta 1992 do 25. novembra 1998;

(d) Gyproc […]: najpozneje od 6. junija 1996 do 25. novembra 1998

[…]

Člen 3

Za kršitev iz člena 1 se naslednjim podjetjem naložijo naslednje globe:

(a) BPB […]: 138,6 milijona EUR;

(b) […] Knauf […]: 85,8 milijona EUR;

(c) […] Lafarge […]: 249,6 milijona EUR;

(d) Gyproc […]: 4,32 milijona EUR;

[…]“

8 Komisija v izpodbijani odločbi meni, da so zadevna podjetja sodelovala pri enotni in trajajoči kršitvi, ki se kaže v naslednjih ravnanjih, značilnih za sporazume ali usklajeno ravnanje:

— predstavniki podjetij BPB in Knauf so se leta 1992 srečali v Londonu (Združeno kraljestvo) in izrazili skupno voljo, kar zadeva stabilizacijo trgov mavčnih plošč v Nemčiji, Združenem kraljestvu, Franciji in Beneluksu;

— predstavniki podjetij BPB in Knauf so leta 1992 vzpostavili sisteme za izmenjavo informacij, v katere sta se vključili še podjetji Lafarge in nato Gyproc ter so zadevali prodajne količine na nemškem, britanskem, francoskem in beneluškem trgu;

— predstavniki podjetij BPB, Knauf in Lafarge so si večkrat izmenjali informacije pred zvišanji cen na britanskem trgu;

— zaradi posebnega razvoja na nemškem trgu so se predstavniki podjetij BPB, Knauf, Lafarge in Gyproc srečali leta 1996 v Versaillesu (Francija), leta 1997 v Bruslju (Belgija) in leta 1998 v Haagu (Nizozemska), da bi si razdelili ali vsaj stabilizirali nemški trg;

— predstavniki podjetij BPB, Knauf, Lafarge in Gyproc so si v obdobju od l. 1996 do l. 1998 večkrat izmenjali informacije in se dogovorili o zvišanjih cen na nemškem trgu.

9 Pri določanju zneska globe je Komisija uporabila metodo iz Smernic o načinu določanja glob, naloženih v skladu s členom 15(2) Uredbe št. 17 in členom 65(5) Pogodbe ESPJ (UL 1998, C 9, str. 3, v nadaljevanju: Smernice).

10 Pri določanju izhodiščnega zneska glob, ki se določi na podlagi teže kršitve, je Komisija najprej menila, da so zadevna podjetja storila kršitev, ki je že po sami naravi zelo resna,

saj je bil namen njihovega ravnanja končati cenovno vojno in stabilizirati trg z izmenjavo zaupnih informacij. Komisija je poleg tega menila, da je sporno ravnanje vplivalo na trg, saj zadevna podjetja predstavljajo skoraj celo ponudbo mavčnih plošč in so bili na zelo skoncentriranem in oligopolnem trgu uresničeni različni vidiki omejevalnega sporazuma. Kar zadeva velikost upoštevnega geografskega trga, je Komisija menila, da so bili z omejevalnim sporazumom pokriti štirje glavni trgi v Evropski skupnosti: Nemčija, Združeno kraljestvo, Francija in Beneluks.

11 Ker je Komisija nato menila, da se zadevna podjetja med seboj precej razlikujejo, jih je obravnavala različno, in sicer na podlagi prometa iz prodaje obravnavanega proizvoda na zadevnih trgih v celem zadnjem letu trajanja kršitve. Na podlagi tega je kot izhodiščni znesek globe za BPB določila 80 milijonov EUR, za Knauf in Lafarge 52 milijonov EUR ter za Gyproc 8 milijonov EUR.

12 Da bi bil učinek glede na velikost in skupne vire podjetij dovolj odvračilen, je bil izhodiščni znesek globe, ki je bila naložena podjetju Lafarge, povečan za 100 % in je skupaj znašal 104 milijone EUR.

13 Ob upoštevanju trajanja kršitve je bil nato izhodiščni znesek povečan za 65 % za BPB in Knauf, za 60 % za Lafarge in za 20 % za Gyproc, saj je Komisija kršitev v primeru podjetij Knauf, Lafarge in BPB opredelila kot dolgotrajno, v primeru podjetja Gyproc pa kot srednje trajno.

14 Zaradi obteževalnih okoliščin (ponovljene kršitve) je Komisija osnovni znesek globe, ki jo je naložila podjetjema BPB in Lafarge, povečala za 50 %.

15 Nato je Komisija zaradi olajševalnih okoliščin globo, ki jo je naložila podjetju Gyproc, zmanjšala za 25 %, ker je to podjetje kot destabilizacijski element prispevalo k omejitvi učinkov dogovora na nemški trg in se ni pojavljalo na britanskem trgu.

16 Nazadnje je Komisija na podlagi oddelka D(2) svojega obvestila o imuniteti pred globami in zmanjševanju glob v primerih kartelov (UL 1996, C 207, str. 4, v nadaljevanju: obvestilo ugodni obravnavi) podjetju BPB globo zmanjšala za 30 %, podjetju Gyproc pa za 40 %. Tako je bil končni znesek globe 138,6 milijona EUR za BPB, 85,8 milijona EUR za Knauf, 249,6 milijona EUR za Lafarge in 4,32 milijona EUR za Gyproc.

Postopek in predlogi strank

17 Tožeča stranka je 14. februarja 2003 v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje vložila to tožbo.

18 Ker se je v začetku novega sodnega leta spremenila sestava senatov Sodišča prve stopnje, je bil sodnik poročevalec razporejen v tretji senat, ki mu je bila zato dodeljena tudi ta zadeva.

19 Na podlagi poročila sodnika poročevalca je Sodišče prve stopnje (tretji senat) odločilo, da začne ustni postopek, in na podlagi ukrepov procesnega vodstva, določenih s členom 64 Poslovnika Sodišča prve stopnje, stranki pozvalo, naj predložita nekatere dokumente, in jima postavilo pisna vprašanja, na katera sta odgovorili v predpisanem roku.

20 Stranki sta na obravnavi 24. januarja 2007 podali ustne navedbe in odgovorili na ustna vprašanja Sodišča prve stopnje.

21 Na obravnavi je Sodišče prve stopnje od tožeče stranke zahtevalo, naj pred 7. februarjem 2007 pojasni svoj predlog za zaupno obravnavanje. Prav tako je bil določen rok, do katerega je lahko Komisija predložila morebitna stališča o odgovoru tožeče stranke, kar zadeva zaupne informacije.

22 Ustni postopek je bil končan 27. marca 2007.

23 Tožeča stranka Sodišču prve stopnje predlaga, naj:

— razglasi ničnost členov 1 in 2 izpodbijane odločbe v delu, ki zadeva tožečo stranko;

— podredno razglasi ničnost člena 3 izpodbijane odločbe v delu, ki zadeva tožečo stranko, ali, še bolj podredno, ustrezno zmanjša znesek globe, ki ji ga je naložila Komisija v izpodbijani odločbi;

— v primeru razglasitve ničnosti člena 3 izpodbijane odločbe ali zmanjšanja zneska globe odredi povrnitev glavnice, ki jo je plačala tožeča stranka, skupaj z obrestmi, ki naj jih določi Sodišče prve stopnje na podlagi veljavnih zakonskih določb;

— Komisiji naloži plačilo stroškov.

24 Komisija Sodišču prve stopnje predlaga, naj:

— tožbo zavrne;

— tožeči stranki naloži plačilo stroškov.

Pravno stanje

1. *Prvi tožbeni razlog: kršitev pravice do obrambe*

Trditve strank

25 Tožeča stranka meni, da je Komisija kršila pravice do obrambe in splošno načelo „enakosti orožja“, ker se je sklicevala na dokaze, ki ji jih ni predložila.

26 Prvič, tožeča stranka trdi, da ji Komisija ni omogočila dostopa do informacij, ki ji jih je predložil neimenovani informator. Tožeča stranka navaja, da je Komisija te informacije uporabila, da je 19. novembra 1998 pri sodišču v Združenem kraljestvu dosegla izdajo naloga za preiskavo. Tožeča stranka poleg tega meni, da iz zaprisežene pisne izjave, priložene zahtevku za izdajo preiskovalnega naloga, izhaja, da so bile po mnenju Komisije te informacije prepričljive. Tožeča stranka trdi, da je prepričanje Komisije, da gre za kompleksen omejevalni sporazum, vplivalo na razlago vseh dejstev in dokazov.

27 Drugič, tožeča stranka trdi, da bi morala Komisija omogočiti dostop do odgovorov drugih naslovnikov obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. Komisija naj bi se v izpodbijani odločbi pri presoji dejstev in izvajanju dokazov večkrat opirala na te odgovore.

28 Komisija meni, da obveznost upoštevanja pravice do obrambe ne pomeni, da mora zadevnim podjetjem razkriti cel spis in s tem ogroziti morebitno zaupnost elementov iz spisa. Nikakor naj ji ne bi bilo naloženo, da mora naslovniku obvestila o ugotovitvah o

možnih kršitvah razkriti obremenilne dokumente, na katere se ne namerava sklicevati. V obravnavanem primeru naj bi Komisija svoje predloge oblikovala samo na podlagi dokazov, ki jih je imela na voljo ter naj bi bili opisani v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah in izpodbijani odločbi.

29 Komisija izpodbija trditev tožeče stranke, da je bila kršena njena pravica do obrambe, ker se ni mogla seznaniti z odgovori drugih naslovnikov obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. Komisija trdi, da mora, če po sprejetju obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah odkrije nove elemente, ki jih namerava uporabiti in glede katerih podjetja niso imela priložnosti izraziti svojega stališča, poslati dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah ali dopis, v katerem zadevna podjetja pozove, naj predložijo dodatna stališča o teh novih dokazih. Če takih dokumentov ne bi poslala, se zoper naslovnike prvotnega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah ne bi mogla sklicevati na te elemente.

30 Vendar so v obravnavani zadevi vsi primeri, ki jih je navedla tožeča stranka, zadevali trditve, ki so bile že navedene v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah ter jih je tožeča stranka torej že priznala ali izpodbijala in je o njih že lahko izrazila mnenje. Nobena od teh izjav naj ne bi vsebovala novih očitkov ali novih dejanskih informacij, na podlagi katerih bi Komisija utemeljila svoja stališča.

Presoja Sodišča prve stopnje

31 Najprej je treba opozoriti, da je v zadevah, ki se nanašajo na konkurenco, namen dostopa do spisa naslovnikom obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah zlasti omogočiti, da se seznanijo z dokazi iz spisa Komisije in da lahko na podlagi teh dokazov

učinkovito izrazijo stališče o sklepih, do katerih je prišla Komisija v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah. Dostop do spisa tako spada med procesna jamstva, katerih namen je zagotoviti varstvo pravic do obrambe in zlasti učinkovito izvajanje pravice do zaslišanja (glej sodbo Sodišča prve stopnje z dne 30. septembra 2003 v zadevi Atlantic Container Line in drugi proti Komisiji, T-191/98, od T-212/98 do T-214/98, Recueil, str. II-3275, točka 334, in navedena sodna praksa).

32 Kar zadeva obremenilne elemente, se obveznost dostopa do spisa nanaša samo na elemente, uporabljene v končni odločbi, in ne na vse morebitne očitke, ki bi jih lahko Komisija podala v kateri koli fazi upravnega postopka (zgoraj v točki 31 navedena sodba Atlantic Container Line in drugi proti Komisiji, točka 337). Dokument je namreč mogoče šteti za obremenilni dokument zoper tožečo stranko le, če ga Komisija uporabi za utemeljitev ugotovitve kršitve, pri kateri naj bi tožeča stranka sodelovala (sodba Sodišča prve stopnje z dne 15. marca 2000 v zadevi Cimenteries CBR in drugi proti Komisiji, T-25/95, T-26/95, od T-30/95 do T-32/95, od T-34/95 do T-39/95, od T-42/95 do T-46/95, T-48/95, od T-50/95 do T-65/95, od T-68/95 do T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 in T-104/95, Recueil, str. II-491, točka 284, v nadaljevanju: sodba Cement).

33 Poleg tega tožeča stranka dostopa do dokumentov ali informacij, ki ji niso bili predloženi, ne more zahtevati na splošno in abstraktno, ne da bi pojasnila, kako naj bi ti dokumenti ali informacije določili obremenilne elemente, ki jih je Komisija uporabila v izpodbijani odločbi. Iz sodne prakse namreč izhaja, da s splošno utemeljitvijo ni mogoče dokazati, da je bila res kršena pravica do obrambe, saj je treba tako kršitev preučiti glede na posebne okoliščine vsakega obravnavanega primera (zgoraj v točki 31 navedena sodba Atlantic Container Line in drugi proti Komisiji, točki 353 in 354).

34 Komisija glede informacij, ki ji jih je v obravnavanem primeru predložil neimenovani informator, ne izpodbija trditve, da so bile te informacije dejavnik, na podlagi katerega

so bile sprožene preiskave. Vendar iz izpodbijane odločbe izhaja, da Komisija teh informacij kot takih nazadnje ni ponovno uporabila, ampak je podane očitke dokazala z drugimi dokazi.

35 Poleg tega tožeča stranka ni navedla nobenega očitka iz obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah niti iz izpodbijane odločbe, ki bi temeljil izključno na informacijah, ki jih je predložil neimenovani informator in do katerih ne bi imela dostopa.

36 Čeprav mora poleg tega Komisija podjetjem, vpletenim v postopek na podlagi člena 81 (1) ES, omogočiti dostop do vseh obremenilnih ali razbremenilnih dokumentov, ki jih je zbrala med preiskavo, to ne velja za poslovne skrivnosti drugih podjetij, interne dokumente Komisije in druge zaupne informacije (sodba Sodišča z dne 7. januarja 2004 v zadevi Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P in C-219/00 P, Recueil, str. I-123, točka 68, in zgoraj v točki 31 navedena sodba Atlantic Container Line in drugi proti Komisiji, točka 335). Kot torej trdi Komisija, mora institucija, ki sprejme informacije, ki so ji predložene popolnoma prostovoljno, vendar je ob tem izražena zahteva po zaupnosti, da bi se tako zavarovala anonimnost informatorja, tak pogoj upoštevati (sodba Sodišča z dne 7. novembra 1985 v zadevi Adams proti Komisiji, 145/83, Recueil, str. 3539, točka 34). Sposobnost Komisije, da nekaterim od svojih virov informacij zagotovi anonimnost, je namreč odločilnega pomena za učinkovito preprečevanje in zatiranje prepovedanih protikonkurenčnih ravnanj (sodba Sodišča z dne 22. oktobra 2002 v zadevi Roquette Frères, C-94/00, Recueil, str. I-9011, točka 64).

37 Zato je postopek, sprožen na podlagi informacij, katerih vir se ne razkrije, veljaven, če to ne vpliva na možnost, da zadevna oseba predstavi svoje stališče o dejanskem položaju ali obsegu dejstev, predloženih dokumentih ali sklepih, do katerih je prišla Komisija (sodba Sodišča z dne 13. februarja 1979 v zadevi Hoffmann-La Roche proti Komisiji, 85/76, Recueil, str. 461, točka 14).

38 Ker mora Komisija zagotoviti zaupnost informacij in ker tožeča stranka ni navedla nobenega očitka iz obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah niti iz izpodbijane odločbe, ki bi temeljil na elementih, do katerih ne bi imela dostopa, tožeča stranka Komisiji ne more očitati, da je kršila pravice do obrambe in splošno načelo „enakosti orožja“, ker ji ni zagotovila dostopa do informacij, ki jih je prejela od anonimnega informatorja.

39 Kar zadeva dostop do odgovorov drugih prejemnikov obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, ni sporno, da tožeča stranka med upravnim postopkom do teh dokumentov ni imela dostopa.

40 Prvič, kar zadeva nepredložitev domnevno obremenilnih elementov, ki niso vključeni v preiskovalni spis, Sodišče prve stopnje opozarja, da spoštovanje pravic obrambe pomeni temeljno načelo prava Skupnosti in ga je treba spoštovati v vseh okoliščinah, zlasti v vsakem postopku, ki bi lahko pripeljal do sankcij, čeprav gre za upravni postopek. Na podlagi tega načela se zahteva, da je zadevnim podjetjem in združenjem podjetij v fazi upravnega postopka omogočeno, da primerno sporočijo svoje stališče o resničnosti in ustreznosti dejstev, očitkov in okoliščin, ki jih zatrjuje Komisija (zgoraj v točki 37 navedena sodba Hoffmann-La Roche proti Komisiji, točka 11, in sodba Sodišča prve stopnje z dne 10. marca 1992 v zadevi Shell proti Komisiji, T-11/89, Recueil, str. II-757, točka 39).

41 Dalje je treba opozoriti, da če se Komisija namerava opreti na odlomek odgovora na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah ali na dokument, priložen k takemu odgovoru, da bi dokazala obstoj kršitve v postopku uporabe člena 81(1) ES, je treba drugim podjetjem, vpletenim v ta postopek, omogočiti, da se opredelijo glede takega dokaznega sredstva. V takih okoliščinah namreč zadevni odlomek iz odgovora na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah ali dokument, priložen k takemu odgovoru,

dejansko pomeni obremenilni dokaz zoper različna podjetja, ki naj bi bila udeležena pri kršitvi (glej zgoraj v točki 32 navedeno sodbo Cement, točka 386, in sodbo Sodišča prve stopnje z dne 27. septembra 2006 v zadevi Avebe proti Komisiji, T-314/01, ZOdl., str. II-3085, točka 50, in navedena sodna praksa).

42 Dokument je namreč mogoče šteti za obremenilni dokument le, če ga Komisija uporabi v utemeljitev ugotovitve kršitve, ki jo je storilo podjetje. Da bi zadevno podjetje dokazalo, da je bila kršena njegova pravica do obrambe, ne zadošča dokaz, da v upravnem postopku ni imelo možnosti izreči se o dokumentu, uporabljenem kjer koli v izpodbijani odločbi. Dokazati mora, da je Komisija ta dokument v izpodbijani odločbi uporabila kot dokaz za kršitev, pri kateri naj bi sodelovalo podjetje (sodba Sodišča prve stopnje z dne 27. septembra 2006 v zadevi Dresdner Bank in drugi proti Komisiji, T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56/02 OP, T-60/02 OP in T-61/02 OP, ZOdl., str. II-3567, točka 158).

43 Ker dokumenti, ki zadevnim podjetjem v upravnem postopku niso bili predloženi, niso niso dokazi, se — če se izkaže, da se je Komisija v odločbi opirala na dokumente, ki niso vključeni v preiskovalni spis in niso bili predloženi tožečim strankam — teh dokumentov ne sme upoštevati kot dokaze (zgoraj v točki 32 navedena sodba Cement, točka 382).

44 Če so na voljo še drugi dokazni dokumenti, s katerimi so se zadevna podjetja seznanila med upravnim postopkom in so z njimi posebej podprti sklepi Komisije, zaradi izločitve nepredloženega obremenilnega dokumenta kot dokaza ni mogoče ovreči utemeljenosti očitkov iz izpodbijane odločbe (zgoraj v točki 36 navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 72).

45 Zadevna podjetja morajo dokazati, da bi bil rezultat, do katerega je prišla Komisija v odločbi, drugačen, če bi moral biti dokument, ki ni bil sporočen in na katerega se je Komisija oprla pri obdolžitvi tega podjetja, izločen kot obremenilni dokaz (zgoraj v točki 36 navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 73).

46 V obravnavanem primeru podjetje BPB kot dokaz, da naj bi se Komisija pri uporabi obremenilnih elementov opirala na odgovore drugih naslovnikov obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, navaja le uvodne izjave 130, 232, 393 in 524 izpodbijane odločbe.

47 Kar zadeva te primere, je treba ugotoviti, da Komisija v uvodni izjavi 524 izpodbijane odločbe le navaja trditev, ki jo je v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah podalo podjetje Gyproc, ki je menilo, da je bila intenzivnost njegove udeležbe drugačna. Torej ta element nikakor ni bil uporabljen zoper podjetje BPB.

48 Kar zadeva uvodno izjavo 130 izpodbijane odločbe, gre za izvleček iz odgovora podjetja Lafarge na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, iz katerega naj bi izhajalo, da je bilo podjetje BPB pobudnik sistema za izmenjavo informacij. Vendar se Komisija nikjer v izpodbijani odločbi ne opira na to trditev podjetja Lafarge, da bi dokazala, da je bilo podjetje BPB pobudnik tega sistema. Prav tako ni bil povečan znesek globe, ki je bila naložena podjetju BPB, ker naj bi bilo to podjetje pobudnik omejevalnega sporazuma. Kot izhaja iz preizkusa drugega tožbenega razloga v nadaljevanju, je poleg tega podjetje BPB priznalo, da je kršilo konkurenčno pravo, ker je sodelovalo pri izmenjavi podatkov o prodajnih količinah na zadevnih štirih trgih.

49 Kar zadeva uvodno izjavo 232 izpodbijane odločbe, to je razlago, ki jo je podalo podjetje Gyproc v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah glede zabeležke in izjav [E], izvršnega direktorja podjetja Gyproc, je treba navesti besedilo te uvodne izjave:

„Podjetje Gyproc se je pozneje vrnilo k zabeležki in izjavam [E], čeprav so bile te nedvoumne, in zatrdilo, da je bil ‚t. i. versajski sporazum le poskus in ni bil nikoli dejansko izveden' ter da ‚ni bilo nikoli resničnega soglasja med udeleženci — in vsekakor ne v imenu podjetja Gyproc — glede vseh pogojev delitve nemškega trga. [Zadevna podjetja] se namreč niso nikoli dogovorila o natančnem tržnem deležu, ki naj bi pripadel podjetju Gyproc […] Zaradi podjetja Gyproc je torej propadel poskus sklenitve štiristranskega sporazuma.'"

50 Vendar, kot je ugotovila Komisija v uvodni izjavi 233 izpodbijane odločbe, z izjavami podjetja Gyproc, katerih dokazna vrednost je načelno manjša od navedene zabeležke in prostovoljnih izjav [E], ni mogoče ovreči niti vsebine niti namena izvedenih razprav, ampak morda le njihov rezultat. Poleg tega je treba opozoriti, da je podjetje BPB priznalo obstoj versajskega sestanka in dejstvo, da je bil namen tega sestanka razpravljati o položaju na nemškem trgu.

51 Poleg tega je treba poudariti, da je Komisija ugotovila le, da so se zadevna podjetja leta 1996 srečala v Versaillesu, leta 1997 v Bruslju in leta 1998 v Haagu, da bi si razdelila ali vsaj stabilizirala nemški trg, in ni nikoli trdila, da jim je uspelo skleniti sporazum o dodelitvi tržnih deležev na nemškem trgu.

52 V takih okoliščinah bi bilo mogoče izločiti razlago, ki jo je glede zabeležke in izjav [E] podalo podjetje Gyproc in je navedena v uvodni izjavi 232 izpodbijane odločbe, ne da bi to vplivalo na presoje Komisije v zadevni odločbi.

53 Zato rezultat, do katerega je prišla Komisija v izpodbijani odločbi, ne bi bil drugačen, če bi bili izvlečki iz odgovorov podjetij Gyproc in Lafarge na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, ki jih navaja podjetje BPB, izločeni iz spisa.

54 Nazadnje iz uvodne izjave 393 izpodbijane odločbe izhaja, da je podjetje Gyproc priznalo opis dejstev, ki ga je podala Komisija glede zvišanja cen na nemškem trgu. Gre namreč za element, ki ga je Komisija uporabila za podkrepitev predpostavke, da je obstajal dogovor o zvišanju cen na nemškem trgu, kar podjetje BPB izpodbija. Zato je treba temu elementu odreči dokazno vrednost in v nadaljevanju preučiti, ali je Komisija, kar zadeva podjetje BPB, pravno zadostno dokazala, da so si podjetja BPB, Knauf, Lafarge in Gyproc v obdobju od l. 1996 do l. 1998 večkrat izmenjala informacije in se uskladila o zvišanju cen na nemškem trgu.

55 Drugič, kar zadeva vprašanje, ali bi lahko odgovori drugih naslovnikov obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah vsebovali razbremenilne elemente, tožeča stranka tega v tožbi ni utemeljila.

56 Tožeča stranka se je v odgovoru na pisno vprašanje Sodišča prve stopnje, v katerem jo je to pozvalo, naj navede točke iz tožbe, v katerih uveljavlja tožbeni razlog, ki se nanaša na kršitev pravic do obrambe, kar zadeva razbremenilne elemente, sklicevala le na točke od 75 do 120 tožbe. Vendar v teh točkah nikakor ne trdi, da bi lahko odgovori drugih naslovnikov obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah vsebovali razbremenilne elemente, ki bi jih lahko uporabila za obrambo. V takih okoliščinah je treba utemeljitev tožeče stranke, da bi lahko odgovori drugih naslovnikov obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah vsebovali razbremenilne elemente, zavrniti.

57 Iz navedenega izhaja, da je treba prvi tožbeni razlog zavrniti s pridržkom morebitnega vpliva neupoštevanja izjav, ki jih je podalo podjetje Gyproc v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah in jih je Komisija navedla v uvodni izjavi 393 izpodbijane odločbe, saj je treba glede tega opraviti preizkus očitka iz drugega tožbenega razloga, v sklopu katerega tožeča stranka izpodbija trditve Komisije glede izmenjave podatkov o zvišanju cen v Nemčiji.

58 Poleg tega bo Sodišče prve stopnje zaradi popolnosti v nadaljevanju zadevo preučilo po temelju in pri tem izločilo vse obremenilne elemente, ki izhajajo iz odgovorov drugih naslovnikov obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, da bi tako preverilo, ali je bila presoja Komisije o obstoju in učinkih kršitve pravno zadostno dokazana tudi brez teh spornih elementov.

2. *Drugi tožbeni razlog: očitne napake in/ali nezadostna obrazložitev, kar zadeva uporabo člena 81(1) ES*

Dokazni standard

Trditve strank

59 Tožeča stranka meni, da je zahtevani dokazni standard v zadevah, ki se končajo z naložitvijo visoke globe, primerljiv z dokaznim standardom v kazenskih postopkih. Glede tega tožeča stranka trdi, da mora ustrezne dokaze predložiti Komisija in da mora

biti kršitev pravno zadostno dokazana, kar po njenem mnenju pomeni, da je treba predložiti prepričljiv dokaz, da so bile zatrjevane kršitve res storjene. Po njenem mnenju v takih okoliščinah običajno tehtanje verjetnosti ne zadostuje. Poleg tega bi bilo treba, da bi bilo zagotovljeno spoštovanje predpostavke nedolžnosti, kakršne koli dvome glede dokazov uporabiti v korist obrambe.

60 Komisija izpodbija trditev, da je dokazni standard, ki ga je treba uporabiti v zadevah s področja konkurence, enak dokaznemu standardu na kazenskem področju.

Presoja Sodišča prve stopnje

61 Iz sodne prakse izhaja, da mora Komisija pri sporu glede obstoja kršitve pravil o konkurenci dokazati kršitev, ki jo je ugotovila, in priskrbeti dokaze, ki pravno zadostno dokazujejo obstoj bistvenih elementov kršitve. V tem okviru mora zlasti Komisija dokazati vse elemente, ki omogočajo sklep, da je bilo podjetje udeleženo pri taki kršitvi in je odgovorno za različne elemente, ki sestavljajo zadevno kršitev (sodba Sodišča z dne 8. julija 1999 v zadevi Komisija proti Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Recueil, str. I-4125, točka 86).

62 Ko gre za sporazume in usklajeno delovanje s protikonkurenčnim ciljem, mora Komisija zlasti dokazati, da je nameravalo zadevno podjetje s svojim ravnanjem prispevati k skupnim ciljem, za katere so si prizadevali vsi udeleženci, in da je bilo seznanjeno z dejanskim ravnanjem, ki so ga predvidela ali izvajala druga podjetja, da bi

dosegla iste cilje, ali da je lahko to ravnanje razumno predvidelo in je bilo pripravljeno sprejeti tveganje (zgoraj v točki 61 navedena sodba Komisija proti Anic Partecipazioni, točka 87).

63 Vendar so v okviru protikonkurenčnih ravnanj in sporazumov dejavnosti običajno tajne, sestanki so skrivni, dokumentacija o tem pa je, kolikor je mogoče, omejena. Iz tega sledi, da gre običajno, tudi če Komisija najde listine, ki jasno dokazujejo nedovoljeno navezovanje stikov med gospodarskimi subjekti, le za nepopolna in posamezna dokazila, tako da je treba posamezne podrobnosti pogosto rekonstruirati s sklepanjem. Zato je v večini primerov treba na obstoj ravnanja ali protikonkurenčnega sporazuma sklepati iz več naključij in indicev, ki lahko, če se obravnavajo skupaj in če ni drugih skladnih pojasnil, pomenijo dokaz o kršitvi konkurenčnih pravil (zgoraj v točki 36 navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točke od 55 do 57).

64 Iz te sodne prakse izhaja, da je treba trditev tožeče stranke, da mora Komisija, ko za kršitev naloži stroge kazni, predložiti dokaz o obstoju kršitve, ki „preseže utemeljeni dvom“ („beyond reasonable doubt“), zavrniti.

Londonski sestanek

Trditve strank

65 Tožeča stranka meni, da Komisija ni dokazala, da je bil na londonskem sestanku sklenjen sporazum in da so bile izmenjave informacij, ki so sledile, sredstvo nadzora nad

izvajanjem tega sporazuma. Londonski sestanek naj bi bil v okviru utemeljitev Komisije ključnega pomena, saj naj bi bili z njim povezani drugi dogodki in naj bi bil poleg tega začetek kršitve.

66 Tožeča stranka priznava, da se je ta sestanek zgodil, vendar meni, da je razlaga, ki jo je glede tega dokaza podala Komisija, presegla njeno dejansko izjavo. Čeprav tožeča stranka priznava, da je [A] (njen predsednik in generalni direktor v tistem času) z bratranci družine Knauf res razpravljal o ostri konkurenci na trgu mavčnih plošč in čeprav sta obe strani priznali težavo, glede tega odločno zanika, da bi bil z bratranci družine Knauf sklenjen sporazum o rešitvi te težave. Poleg tega naj na tem sestanku ne bi bila izražena nobena skupna volja, kar zadeva stabilizacijo trga.

67 Tožeča stranka prav tako priznava, da bi lahko ta sestanek pospešil prenehanje cenovne vojne. Vendar naj ta sestanek glede tega ne bi bil edini povzročitveni dejavnik. Tožeča stranka trdi, da je bil leta 1992 gospodarski položaj na zadevnem trgu tak, da bi se cenovna vojna tako ali drugače prenehala. To naj bi potrjevalo poročilo strokovnjaka s področja gospodarstva, ki ga je naročila tožeča stranka, vendar naj Komisija tega poročila v izpodbijani odločbi ne bi upoštevala.

68 Tožeča stranka meni, da dejstvo, da je na zadevnem trgu še naprej obstajala konkurenca, nasprotuje razlagi Komisije glede londonskega sestanka. Trditve, ki jih je podala Komisija v uvodnih izjavah 212 in 395 izpodbijane odločbe, naj ne bi bile podkrepljene z nobenim dokazom. Glede tega tožeča stranka poudarja, da se je Komisija odločila, da ne bo upoštevala številnih primerov, s katerimi je mogoče dokazati nestabilnost cen, ki ji jih je predložila v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah. Tožeča stranka izpodbija tudi trditve Komisije glede stabilnosti tržnih deležev. Glede tega trdi, da tudi tabele Komisije, priložene k izpodbijani odločbi, dokazujejo nasprotno. Poleg tega navaja, da so trditve Komisije brez dokazne vrednosti,

ker ta ni nikjer v izpodbijani odločbi navedla, kakšni so bili tržni deleži zadevnih podjetij pred letom 1992, in zato primerjava tržnih deležev ni bila mogoča.

69 Kar zadeva trditev Komisije, da naj bi bilo upoštevanje dejanskih učinkov kršitve odveč, tožeča stranka trdi, da je treba, če se o obstoju sporazuma sklepa le na podlagi trditev Komisije in ta ni podkrepljen z nobenim dokazom, upoštevati dokaze, ki izhajajo iz poteka dogajanj na trgu. Tožeča stranka meni, da je treba — če se dokazi nagibajo k neobstoju kakršnega koli protikonkurenčnega sporazuma in Komisija ne predloži nobenega drugega nasprotnega dokaza — predpostaviti, da ni bil sklenjen noben sporazum. Tožeča stranka poudarja, da ne gre le za vprašanje, ali je bil sporazum izveden, ampak tudi za opredelitev, ali je Komisija dokazala obstoj zatrjevanega sporazuma.

70 Komisija opominja, da naj bi trditev tožeče stranke, da ni bilo nobenega sporazuma, temeljila na zmotnem prepričanju, da mora biti sporazum omejen, natančno opredeljen in pravno zavezujoč. Pri tem dodaja, da je namen člena 81 ES na podlagi prepovedi iz tega člena razkriti kakršno koli obliko usklajenega ravnanja podjetij, pri čemer ni nujno, da gre za izvedbo sporazuma v pravem pomenu, ampak zadostuje, da so bila tveganja, povezana s konkurenco, hote nadomeščena s praktičnim sodelovanjem. Torej naj se ne bi zahtevala izdelava resničnega načrta. Komisija poudarja, da je mogoče razprave, ki so potekale na londonskem sestanku leta 1992, čeprav jih ni mogoče opredeliti za sporazum, imeti za usklajeno delovanje, ki je enako huda kršitev.

71 Komisija meni, da sta londonski sestanek in sporazum, ki je bil tam sklenjen, prvi praktični izraz kompleksne in trajajoče kršitve, na kateri temelji izpodbijana odločba. Komisija meni, da je glede na ugotovitve, navedene v uvodnih izjavah od 56 do 69

izpodbijane odločbe, in zlasti ob upoštevanju dejstva, da so se na londonskem sestanku ali kmalu zatem začele izmenjave informacij, ta sklep dovolj obsežno utemeljen. K temu dodaja, da za to, da se dokaže, da zadevni sporazum spada v okvir enotne, kompleksne in trajajoče kršitve, ni treba dokazati, da so bili vsi elementi kršitve izpolnjeni ali predvideni že v začetni fazi.

72 Kar zadeva trditev podjetja BPB, da Komisija ni upoštevala gospodarskega dokaza, ta trdi, da je v uvodnih izjavah od 396 do 402 izpodbijane odločbe le pojasnila, da je ob upoštevanju okoliščin obravnavanega primera poskus podjetja BPB in drugih zadevnih podjetij, da bi z gospodarskimi analizami dokazala, da je konkurenčni položaj na trgu mavčnih plošč v obdobju od l.1992 do l. 1998 izključeval kakršno koli možnost omejevalnega sporazuma v tem obdobju, brezpredmetna. Komisija trdi, da se ne opira le na vzporednost ravnanj in za dokazovanje obstoja kršitve člena 81(1) ES ne uporablja gospodarskih dokazov. Pri svojih sklepih naj bi se opirala na neposredne dokaze o protikonkurenčnem sporazumu, za katerega naj gospodarske analize ne bi ponujale nobene zadostne razlage. Ko se Komisija v izpodbijani odločbi sklicuje na večjo stabilnost zadevnega trga ali zvišanje cen (kot na primer v uvodnih izjavah 289 in 539), naj bi bil njen namen prikazati učinke protikonkurenčnih dejavnosti in ne dokazati njihov obstoj. Komisija dodaja, da je mogoče obstoj sporazuma dokazati tudi, če niso popolnoma odpravljene vse oblike konkurence na trgu mavčnih plošč. Poleg tega naj bi iz ustaljene sodne prakse izhajalo, da je upoštevanje dejanskih učinkov kršitve, ki jo je ugotovila Komisija, če ima ta protikonkurenčni cilj, odveč.

73 Kar zadeva trditev tožeče stranke, da bi se „ostra“ konkurenca ali „cenovna vojna“ nujno prenehali zaradi gospodarskih razlogov, Komisija meni, da te utemeljitve ni mogoče upoštevati pri odločanju o tem, zakaj in kako se je „cenovna vojna“ res prenehala, in zlasti ne pri ugotavljanju, ali je protikonkurenčno delovanje nekaterih gospodarskih subjektov povzročilo tak razvoj ali ne. Glede tega meni, da je lahko na podlagi dokaza, da je bil cilj udeležencev sporazuma končati cenovno vojno ter stabilizirati tržne deleže in s tem omejiti konkurenco vsaj na nemškem, francoskem, britanskem in beneluškem

trgu mavčnih plošč, brez težav sklenila — kot je to storila v uvodnih izjavah 72, 196, 212, 289 in 395 izpodbijane odločbe —, da je bil ta cilj v velikem obsegu dosežen. Komisija pri tem trdi, da je bila nestabilnost trga pred letom 1992 opisana v točki 28 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah in je ni nihče nikoli izpodbijal. Poleg tega naj bi iz uvodnih izjav 212 in 395 izpodbijane odločbe jasno izhajalo, da je Komisija menila, da so cene na britanskem in nemškem trgu težile k porastu ali vsaj stabilizaciji, kar je bilo v nasprotju s položajem pred letom 1992.

Presoja Sodišča prve stopnje

74 Podjetje BPB priznava, da se je londonski sestanek zgodil ter da so [A] in bratranci družine Knauf vsi menili, da bi bilo v interesu cele industrije, da se uničujoča cenovna vojna konča. To podjetje priznava tudi, da so si zadevna podjetja začela na tem sestanku ali pozneje leta 1992 izmenjevati podatke o skupnih prodajnih količinah na posameznih glavnih trgih.

75 Vendar podjetje BPB izpodbija trditev, da bi bil na tem sestanku sklenjen sporazum, katerega izrecni cilj bi bil stabilizacija evropskih trgov in ki naj bi trajal šest let.

76 Treba je torej preučiti, ali je imel londonski sestanek protikonkurenčni cilj.

77 Glede tega iz uvodne izjave 55 izpodbijane odločbe izhaja, da je podjetje BPB v drugem odgovoru na zahtevo za informacije navedlo, da so na tem sestanku predstavniki tega podjetja in podjetja Knauf „dosegli sporazum, da je v interesu [tega podjetja], [interesu] podjetja Knauf in [interesu] cele industrije (in nazadnje tudi v interesu porabnikov), da se uničujoča cenovna vojna konča in si začnejo proizvajalci prizadevati za konkurenco na bolj trajnih gospodarskih ravneh“.

78 Podjetje BPB je pozneje trdilo, da je treba besedo „sporazum“ (understanding), ki jo je uporabilo, razlagati le v najsplošnejšem pomenu, to je kot „soglasje mnenj“.

79 V skladu z ustaljeno sodno prakso za sporazum v smislu člena 81(1) ES zadostuje, da zadevna podjetja izrazijo skupno voljo, da bodo na trgu delovala na določen način (sodbe Sodišča prve stopnje z dne 20. marca 2002 v zadevi HFB in drugi proti Komisiji, T-9/99, Recueil, str. II-1487, točka 199; z dne 11. decembra 2003 v zadevi Adriatica di Navigazione proti Komisiji, T-61/99, Recueil, str. II-5349, točka 88, in z dne 27. julija 2005 v zadevi Brasserie nationale in drugi proti Komisiji, od T-49/02 do T-51/02, ZOdl., str. II-3033, točka 118). Glede oblike izražanja te skupne volje zadošča, da je izjava izraz volje podjetij, da na trgu ravnajo v skladu z njo (sodba Sodišča prve stopnje z dne 14. oktobra 2004 v zadevi Bayerische Hypo- und Vereinsbank proti Komisiji, T-56/02, ZOdl., str. II-3495, točka 60).

80 Iz tega izhaja, da za nastanek sporazuma v smislu člena 81(1) ES zadostuje, da je navidezno enostranski akt ali ravnanje izraz soglasne volje vsaj dveh strank, pri čemer oblika tega soglasja sama po sebi ni odločilna (sodba Sodišča z dne 13. julija 2006 v zadevi Komisija proti Volkswagen, C-74/04 P, ZOdl., str. I-6585, točka 37).

81 Merila za usklajevanje, zbliževanje in sodelovanje, potrjena s sodno prakso, je treba — pri čemer nikakor ne zahtevajo izdelave dejanskega „načrta“— razumeti v smislu temeljnega izhodišča določb Pogodbe o konkurenci, po katerem se mora vsak gospodarski subjekt samostojno odločiti, kakšna bo njegova politika na skupnem trgu. Sicer je res, da ta zahteva po samostojnosti ne izključuje pravice gospodarskih subjektov, da se na razumen način prilagodijo ugotovljenemu ali pričakovanemu ravnanju svojih konkurentov, vendar močno nasprotuje vsakršnemu neposrednemu ali posrednemu navezovanju stikov med subjekti, katerih namen ali učinek je vpliv na ravnanje dejanskega ali potencialnega konkurenta na trgu oziroma razkritje ravnanja, za katero se je sam odločil ali o njem razmišlja, takemu konkurentu (sodba Sodišča z dne 16. decembra 1975 v zadevi Suiker Unie in drugi proti Komisiji, od 40/73 do 48/73, 50/73, od 54/73 do 56/73, 111/73, 113/73 in 114/73, Recueil, str. 1663, točki 173 in 174, in zgoraj v točki 79 navedena sodba Adriatica di Navigazione proti Komisiji, točka 89).

82 Tak je primer „gentlemanskega sporazuma“ med več podjetji, ki je zvest izraz take skupne volje in se nanaša na omejevanje konkurence. V takih okoliščinah je brezpredmetno preučevati, ali so podjetja menila, da so — pravno, dejansko ali moralno — zavezana k ravnanju, za katero so se dogovorila (zgoraj v točki 79 navedena sodba HFB in drugi proti Komisiji, točka 200).

83 Zlasti glede protikonkurenčnega sporazuma, ki se, kot v tem primeru, izoblikuje med sestanki konkurenčnih podjetij, je Sodišče že presodilo, da je kršitev člena 81(1) ES podana, kadar je namen teh sestankov omejevanje, preprečevanje ali izkrivljanje konkurence in s tem umetno organiziranje delovanja trga (sodba Sodišča z dne 15. oktobra 2002 v zadevi Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, Recueil, str. I-8375, točki 508 in 509).

84 Sodišče prve stopnje meni, da pojasnilo, ki ga je podalo podjetje BPB glede namena londonskega sestanka, izpolnjuje merilo iz zgoraj navedene sodne prakse. Izjave

podjetja BPB zadostujejo kot dokaz, da sta podjetje Knauf in to podjetje obe izrazili voljo, da se konča cenovna vojna in se tako omeji konkurenca.

85 Poleg tega je treba opozoriti, da se za podjetje, ki na sestankih, katerih predmet je protikonkurenčen, ne sodeluje aktivno in se javno ne opredeli odklonilno do vsebine teh sestankov ter s tem drugim udeležencem daje povod za domnevo, da soglaša s sklepi sestankov in se bo teh držalo, lahko šteje kot dokazano, da sodeluje pri omejevalnem sporazumu, ki je rezultat teh sestankov (zgoraj v točki 79 navedena sodba HFB in drugi proti Komisiji, točka 137).

86 Poleg tega je protikonkurenčni cilj londonskega sestanka podkrepljen z izmenjavo informacij med podjetji po tem sestanku. Kot izhaja iz uvodne izjave 58 izpodbijane odločbe, je podjetje BPB v odgovoru na drugo zahtevo za informacije navedlo:

„[[A] in bratranci družine Knauf] so se na tem sestanku dogovorili, da si bodo izmenjali podatke o prodajnih količinah leta 1991, da bi tako sestavili zanesljivo bazo za v prihodnje in bo mogoče preveriti, ali je bil ta sporazum [angleški izvirnik: ‚understanding'] izveden (kar pomeni samo, da bosta podjetji drugo drugemu predstavili jasnejšo sliko o skupni velikosti trga in svojih tržnih deležih). To je bilo nujno, ker niso bile na voljo zanesljive industrijske statistike."

87 Utemeljitev podjetja BPB, da je šlo kvečjemu samo za poskus sporazuma, ni mogoče sprejeti. Dejstvo, da sta podjetji BPB in Knauf izrazili skupno voljo, da končata cenovno vojno in stabilizirata zadevne trge, je namreč sporazum v smislu člena 81(1) ES.

88 Kot je poleg tega razvidno iz navedbe v točki 86 zgoraj, sta podjetji BPB in Knauf svoj načrt tudi uresničili in si začeli izmenjevati informacije o prodajnih količinah na zadevnih štirih trgih. Če podjetji ne bi menili, da sta sklenili sporazum, katerega namen je bil končati cenovno vojno in stabilizirati zadevne trge, jima teh trgov ne bi bilo treba nadzorovati z izmenjavo podatkov o prodajnih količinah.

89 Tega sklepa ni mogoče ovreči niti z utemeljitvijo tožeče stranke, da Komisija ni dokazala, da so bile cene ali tržni deleži stabilni.

90 Glede tega je treba opozoriti, da za uporabo člena 81(1) ES zadošča, da je cilj sporazuma preprečevanje, omejevanje ali izkrivljanje konkurence, neodvisno od njegovih dejanskih posledic. Zato je v primeru sporazumov, ki so nastali na sestankih podjetij, ki si konkurirajo, ta določba kršena, če imajo ti sestanki tak cilj in nameravajo tako umetno organizirati delovanje trga. V tem primeru je odgovornost podjetja, ki je opredeljena v okviru kršitve, veljavno ugotovljena, če je sodelovalo na teh sestankih, pri čemer je poznalo njihov cilj, pa čeprav potem ni izvajalo katerega od tam dogovorjenih ukrepov. Bolj ali manj redna prisotnost podjetja na teh sestankih in bolj ali manj popolno izvajanje dogovorjenih ukrepov ne vplivata na obstoj njegove odgovornosti, ampak na njeno razsežnost in torej na raven sankcije (sodba Sodišča z dne 28. junija 2005 v zadevi Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P in C-213/02 P, ZOdl., str. I-5425, točka 145). Podjetja, ki sklenejo sporazum, katerega cilj je omejevanje konkurence, se načeloma ne morejo izogniti uporabi člena 81(1) ES s tem, da zatrjujejo, da naj njihov sporazum ne bi pomembno vplival na konkurenco.

91 Poleg tega trditvi podjetja BPB, da naj londonski sestanek ne bi imel učinkov, nasprotuje odgovor tega podjetja na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, v katerem je navedlo, da se je leta 1992 zgodil cenovni preobrat. Poleg tega podjetje BPB tudi

priznava, da je morda londonski sestanek pospešil prenehanje cenovne vojne. Vendar pri tem meni, da trgovinski in gospodarski razlogi, navedeni v tožbi, dokazujejo, da to ni bil edini povzročitveni dejavnik.

92 Vendar Sodišče prve stopnje meni, da priznanje tožeče stranke, da je londonski sestanek pospeševalno vplival na končanje cenovne vojne, potrjuje razlago, da je bil namen tega sestanka protikonkurenčen. Čeprav predpostavimo, da so na končanje cenovne vojne vplivali tudi drugi gospodarski razlogi, s tem ni mogoče omajati trditve, da je bil cilj londonskega sestanka protikonkurenčen in da so udeleženci želeli doseči zvišanje cen in zmanjšanje intenzivnosti konkurence med zadevnimi podjetji.

93 Nazadnje je treba upoštevati tudi dejstvo, da je tožeča stranka v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah izjavila, da ne nasprotuje temu, da Komisija zadevni sestanek opredeli za kršitev člena 81(1) ES. Prav tako je v odgovoru na pisno vprašanje Sodišča prve stopnje priznala, da je bil z londonskim sestankom kršen člen 81(1) ES.

94 Iz tega sledi, da je Komisija upravičeno menila, da sta podjetji BPB in Knauf na londonskem sestanku izrazili skupno voljo, da končata cenovno vojno in stabilizirata zadevni trg. Zato tega očitka ni mogoče sprejeti.

Izmenjave informacij o prodanih količinah v Nemčiji, Franciji, Beneluksu in Združenem kraljestvu

Trditve strank

95 Tožeča stranka priznava, da so se [A] in bratranci družine Knauf ali na londonskem sestanku ali pozneje istega leta dogovorili o izmenjavi zelo splošnih informacij o prodajnih količinah posameznih podjetij v letu 1991. Vendar tožeča stranka poudarja, da je [A] izjavil, da si je želel s takim ravnanjem omogočiti oceno, ali vlada v zadevni industriji novo razpoloženje, da bi tako dobil natančnejšo predstavo o razsežnosti trga in s tem tudi tržnem deležu tožeče stranke. Tožeča stranka prav tako priznava, da so izmenjave informacij lahko pripomogle h končanju cenovne vojne. Vendar glede tega zanika, da bi bile izmenjave, za katere se je odločil [D], direktor podjetja Gyproc ter predsednik in generalni direktor podjetja BPB v obdobju od l. 1994 do l. 1999, po letu 1993, povezane s prvima letnima izmenjavama podatkov. Tožeča stranka izpodbija tudi trditev, da so bile zadevne izmenjave metoda nadzora nad izvajanjem sporazuma ali dogovora med proizvajalci. Glede tega trdi, da Komisija ni predložila nobenega dokaza o obstoju upravne in nadzorne strukture, kar zadeva izvajanje omejevalnega sporazuma. Tožeča stranka trdi, da bi jo o tem, da konkurenčna podjetja proizvode prodajajo po nižjih cenah od njenih, obvestile stranke in ne bi čakala mesece, da bi se prek izmenjave informacij seznanila z gibanjem tržnih deležev.

96 Tožeča stranka poudarja, da Komisija ni upoštevala vrste dejansko izmenjanih podatkov, ki jo je mogoče uporabiti kot dokaz. Glede tega tožeča stranka navaja, da je izmenjava podatkov najprej potekala enkrat letno, nato na pol leta, nikoli pa pogosteje kot na tri mesece. Poleg tega naj bi bili podatki zelo splošni, saj naj bi bila navedena le skupna površina vseh proizvodov iz mavčnih plošč vseh debelin, velikosti in specifikacij, prodanih v zadevnem obdobju, ki naj bi bila izražena v kvadratnih metrih in z eno samo številko. Tožeča stranka opozarja tudi, da se cene različnih proizvodov med seboj zelo razlikujejo. Poleg tega naj bi se podatki nanašali na nacionalne trge in naj bi v primeru

Beneluksa celo presegli nacionalni okvir. Podatki naj se tudi ne bi izmenjevali v rednih presledkih. Zato tožeča stranka meni, da teh izmenjav ni mogoče šteti za mehanizem tesnega spremljanja trga.

97 Tožeča stranka meni, da predpostavki Komisije nasprotuje tudi dejstvo, da so se v zadevnem obdobju tržni deleži precej spreminjali. Poleg tega navaja, da so se cene tudi znižale. Komisija naj tudi ne bi predložila nobenega dokaza o obstoju sistematičnega poskusa prilagoditve tržnih deležev ali cen. Tožeča stranka meni, da vsi ti elementi trdno dokazujejo, da v obravnavanem primeru ni bilo nobenega omejevalnega sporazuma.

98 Komisija poudarja, da tožeča stranka ne zanika obstoja zadevnih izmenjav, ampak izpodbija njihov namen. Glede tega meni, da je na te trditve podrobno odgovorila v uvodnih izjavah od 104 do 170 izpodbijane odločbe.

99 Komisija trdi, da je utemeljitev glede neobstoja „upravne in nadzorne“ strukture brezpredmetna. Iz sodne prakse naj bi izhajalo, da okoliščina, da ni bil sprejet noben ukrep za to, da bi bila podjetja prisiljena v pristop k sporazumom, ne pomeni, da ni bilo kršitve. Dejstvo, da niso na voljo dokazi, naj bi dokazovalo le, da ni bil potreben noben prisilni ukrep.

100 Komisija ponavlja, da ni nikoli trdila, da je bila z omejevalnim sporazumom izključena kakršna koli oblika konkurence oziroma da so bile določene kvote ali tržni deleži.

Pomembna dosežka omejevalnega sporazuma naj bi bila uravnovešenje in stabilizacija trga v celoti in ne nujno opredelitev stalnih deležev na nekaterih trgih.

Presoja Sodišča prve stopnje

101 Treba je opozoriti, da je tožeča stranka v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah izjavila, da ne nasprotuje temu, da Komisija zadevne izmenjave opredeli za kršitev člena 81(1) ES. Prav tako je v odgovoru na pisno vprašanje Sodišča prve stopnje priznala, da je bil z izmenjavami informacij o prodanih količinah v Nemčiji, Franciji, Beneluksu in Združenem kraljestvu kršen člen 81(1) ES. Vendar tožeča stranka kljub temu izpodbija nekatere ocene, ki jih je podala Komisija v izpodbijani odločbi.

102 Podjetje BPB priznava, da so se [A] in bratranci družine Knauf ali na londonskem sestanku ali pozneje istega leta dogovorili o izmenjavi splošnih informacij o prodajnih količinah posameznih podjetij v letu 1991. [A] je izjavil, da si je želel s takim ravnanjem omogočiti oceno, ali v zadevni industriji vlada „novo razpoloženje“, da bi tako dobil natančnejšo predstavo o razsežnosti trga in s tem tudi tržnem deležu podjetja BPB.

103 To podjetje je prav tako priznalo, da so lahko informacije, ki jih je [A] izmenjal v letih 1992 in 1993 glede podatkov iz let 1991 in 1992, pripomogle h končanju cenovne vojne. Vendar podjetje BPB zanika, da bi bil s temi izmenjavami informacij vzpostavljen nadzorni mehanizem s širšimi protikonkurenčnimi cilji.

104 Podjetje BPB tudi priznava, da so postale pod vodstvom [D] izmenjave informacij o prodajnih količinah na zadevnih štirih trgih z letom 1993 polletne, z letom 1995 pa četrtletne. Vendar kljub temu trdi, da niso bile izmenjave, ki jih je organiziral [D], z ničimer povezane s prvima letnima izmenjavama podatkov, ki ju je izvedel [A].

105 Ker je tožeča stranka torej priznala obstoj izmenjave zadevnih informacij, želi s svojimi utemeljitvami ovreči le pravno presojo Komisije glede neizpodbijanih dejstev.

106 V skladu s sodno prakso na področju sporazumov o izmenjavi informacij so ti v nasprotju s pravili o konkurenci, če zmanjšujejo ali odpravljajo stopnjo negotovosti pri delovanju zadevnega trga, zaradi česar omejujejo konkurenco med podjetji (sodba Sodišča z dne 23. novembra 2006 v zadevi ASNEF-EQUIFAX in Administración del Estado, C-238/05, ZOdl., str. I-11125, točka 51).

107 Iz določb Pogodbe v zvezi s konkurenco nujno izhaja, da mora vsak gospodarski subjekt avtonomno določiti politiko, ki jo bo uresničeval na skupnem trgu. V skladu z navedeno sodno prakso taka zahteva po avtonomnosti nasprotuje vsakemu neposrednemu ali posrednemu stiku med gospodarskimi subjekti, ki bi bodisi vplival na ravnanje dejanskega ali potencialnega konkurenta na trgu bodisi bi takemu konkurentu razkril ravnanje na trgu, za katero se je podjetje odločilo ali ki se ga namerava držati, kadar imajo ti stiki, upoštevajoč značaj zagotovljenih proizvodov ali storitev, velikost in število podjetij ter tudi velikost trga, za cilj ali končno posledico vzpostavitev konkurenčnih razmer, ki ne ustrezajo normalnim razmeram na zadevnem trgu (zgoraj v točki 106 navedena sodba ASNEF-EQUIFAX in Administración del Estado, točka 52).

108 Kar zadeva zakonitost izmenjave informacij, iz sodne prakse izhaja, da na resnično konkurenčnem trgu okoliščina, da gospodarski subjekt upošteva informacije o delovanju trga, ki jih je pridobil prek sistema za izmenjavo informacij, in na podlagi teh informacij prilagodi svoje ravnanje na trgu, za druge gospodarske subjekte — ob upoštevanju razpršenosti ponudbe — ne pomeni, da je s tem zmanjšana ali odpravljena kakršna koli negotovost glede predvidljivosti ravnanja konkurentov. Vendar na močno skoncentriranem oligopolnem trgu izmenjava informacij o trgu podjetjem omogoča, da se seznanijo s položajem na trgu in trgovsko strategijo konkurentov ter tako precej spremenijo konkurenco med gospodarskimi subjekti (sodba Sodišča z dne 28. maja 1998 v zadevi Deere proti Komisiji, C-7/95 P, Recueil, str. I-3111, točki 88 in 90).

109 Če zainteresirani subjekti ne dokažejo nasprotnega, se domneva, da podjetja, ki so udeležena pri usklajevanju in so še naprej dejavna na trgu, pri odločanju, kako bodo ravnala na trgu, upoštevajo informacije, ki so jih izmenjala s konkurenti. To velja toliko bolj, če je bilo usklajevanje redno v daljšem časovnem obdobju (zgoraj v točki 79 navedena sodba HFB in drugi proti Komisiji, točka 216).

110 V obravnavanem primeru je bil trg mavčnih plošč oligopolen, česar tožeča stranka ne izpodbija. Treba je torej preveriti, ali se je ob upoštevanju te značilnosti trga zaradi izmenjav informacij zmanjšala ali je bila odpravljena stopnja negotovosti zadevnih podjetij, kar zadeva delovanje obravnavanega trga, in ali je bila s tem omejena konkurenca na tem trgu.

111 Tožeča stranka meni, da je izmenjava informacij, kot je bila organizirana, lahko omogočala uresničitev enega samega cilja, to je v grobem preveriti posamične ocene razmer na trgu in zlasti velikost tega trga.

112 Tako pojasnilo ni prepričljivo. Iz pojasnila, ki ga je navedel [D] v izjavi z dne 9. julija 2001, da bi utemeljil izmenjave informacij, izhaja, da so bili ti podatki sicer res koristni za ugotavljanje velikosti trga, vendar so hkrati omogočali tudi opredelitev teženj na trgu in tržnih deležev konkurentov, zato zadevna podjetja „niso več poslovala v popolni temi“.

113 Iz istih razlogov ni mogoče upoštevati utemeljitve tožeče stranke, da je bil trg pregleden in je bilo mogoče te podatke zbrati na trgu.

114 Ta ugotovitev je podkrepljena z odgovorom podjetja BPB na drugo zahtevo za informacije z dne 28. oktobra 1999, ki je povzeta v uvodni izjavi 58 izpodbijane odločbe in v kateri je navedeno:

„[Predstavniki podjetij BPB in Knauf] so se dogovorili, da si bodo izmenjali podatke o prodajnih količinah leta 1991, da bi tako sestavili zanesljivo bazo za v prihodnje in bo mogoče preveriti, ali je bil ta sporazum [angleški izvirnik: ‚understanding‘] izveden (kar pomeni samo, da bosta podjetji drugo drugemu predstavili jasnejšo sliko o skupni velikosti trga in svojih tržnih deležih). To je bilo nujno, ker niso bile na voljo zanesljive industrijske statistike.“

115 S tega vidika ima dokaz o tem, da je imela izmenjava informacij značaj tajnega dogovarjanja, še toliko večjo dokazno vrednost zaradi odgovora podjetja BPB na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah. Iz uvodne izjave 106 izpodbijane odločbe namreč izhaja:

„Podjetje BPB je naknadno pojasnilo, da je bil namen sporazuma o izmenjavi informacij s podjetjem Knauf gospodu [A] zagotoviti ‚bazo, na podlagi katere bi bilo mogoče oceniti, ali v tej industriji vlada novo razpoloženje‘, kar pomeni, da bi ‚izmenjava informacij na visoki ravni pomenila stopnjo vzajemnega zagotovila, da se cenovna vojna

bliža koncu'. Podjetje BPB je poleg tega izrecno priznalo, da je bil namen informacij, ki jih je izmenjal [A], končati živahno konkurenco, ki je vladala v industriji mavčnih plošč v začetku devetdesetih let: ‚naslednji izmenjavi podatkov o pretekli dejavnosti, ki ju je izvedel [A], sta morda pripomogli — in je bil morda njun namen pripomoči h — končanju cenovne vojne.'"

116 Kar zadeva utemeljitev tožeče stranke, da konkurenca ni bila omejena, ker izmenjani podatki o prodaji niso imeli informativne vrednosti, saj so bile številke predložene v zelo splošni in nenatančni obliki, ne da bi bile razčlenjene po različnih vrstah mavčnih plošč, je ta trditev brezpredmetna, saj je bil namen izmenjav informacij med zadevnimi podjetji nadzirati, da so ostali tržni deleži posameznih podjetij stabilni ali da se vsaj niso zmanjšali. Ker sta namreč tožeča stranka in podjetje Knauf na londonskem sestanku izrazili skupno voljo, da končata cenovno vojno in stabilizirata zadevne trge, je za uresničitev tega cilja zadostovalo, da zadevni podjetji vesta, da s končanjem cenovne vojne ne bosta izgubili tržnih deležev. V ta namen so zadostovali splošni podatki o prodaji, na podlagi katerih je bilo mogoče izračunati tržne deleže. S tem je mogoče tudi pojasniti, zakaj podatkov ni bilo treba razčleniti po različnih vrstah mavčnih plošč.

117 Kar zadeva utemeljitev tožeče stranke, da se podatki niso izmenjevali v rednih presledkih in da zato ni šlo za nadzorni mehanizem, je treba ugotoviti, da s tem nikakor ni mogoče ovreči trditve o protikonkurenčnosti te izmenjave informacij, ki jo je tudi sama tožeča stranka v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah jasno opisala kot sredstvo za končanje cenovne vojne.

118 Kar zadeva utemeljitev podjetja BPB, da je treba razlikovati med izmenjavami informacij, ki jih je izvedel [A] v letih 1991 in 1992, in izmenjavami, ki jih je izvedel [D], je treba ugotoviti, da gre za golo trditev brez kakršnega koli dejanskega temelja. [A] je v

izjavi namreč pojasnil, da je [D] leta 1993 opozoril pred prepogostimi izmenjavami, kar dokazuje, da sta bila oba dobro obveščena o tem, da se izmenjave nadaljujejo. Samo dejstvo, da sta za izmenjavami informacij stali dve različni osebi, je tako povezano z zamenjavo vodilne osebe v podjetju BPB. Poleg tega je pojasnilo, kar zadeva te izmenjave informacij, zlasti glede njihovega namena, enako. [D] je v obrazložitvi glede izmenjav, ki jih je izvedel od leta 1993 naprej, pojasnil, da so bili ti podatki, čeprav so bili zelo splošni, koristni za opredelitev velikosti trga in teženj na njem ter da zaradi poznavanja tržnih deležev konkurentov zadevna podjetja „niso več poslovala v popolni temi“.

119 Skratka, tajnost izmenjave informacij o prodanih količinah v Nemčiji, Franciji, Beneluksu in Združenem kraljestvu v obdobju od l. 1992 do l. 1998 je zadostno dokazana.

Izmenjave informacij o prodajnih količinah v Združenem kraljestvu

Trditve strank

120 Tožeča stranka trdi, da si je želela z izmenjavami informacij o britanskem trgu zagotoviti boljše poznavanje splošnega pomena britanskega trga mavčnih plošč in svojega deleža na tem trgu.

121 Tožeča stranka trdi, da izmenjave podatkov, čeprav je šlo za zelo splošne mesečne podatke o prodajnih količinah, niso potekale vsak mesec, ampak naj bi bile le občasne in naj bi se nanašale na informacije, ki so zadevale več mesecev.

122 Komisija odgovarja, da ne trdi, da so izmenjave podatkov potekale vsak mesec, ampak meni le, da so postale zelo stalne (potekale so sedem zaporednih let) in da trditvam, na podlagi katerih naj bi se informacije izmenjevale neredno, glede na potrebe, nasprotuje vsebina tabele [N], generalnega direktorja podjetja British Gypsum (v nadaljevanju: BG), hčerinske družbe podjetja BPB v Združenem kraljestvu, iz katere je mogoče razbrati, da je obstajal reden pretok informacij.

Presoja Sodišča prve stopnje

123 Najprej je treba opozoriti, da je tožeča stranka v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah izjavila, da ne nasprotuje temu, da Komisija izmenjave podatkov o prodajnih količinah v Združenem kraljestvu opredeli za kršitev člena 81(1) ES. Prav tako je v odgovoru na pisno vprašanje Sodišča prve stopnje priznala, da so zadevne izmenjave potekale od leta 1992 do začetka leta 1998 in da je bil z njimi kršen člen 81 (1) ES.

124 Nato je treba opozoriti, da je Komisija v odgovoru na pisno vprašanje Sodišča prve stopnje potrdila, da sta bili obe izmenjavi informacij o prodaji na britanskem trgu in na zadevnih štirih trgih elementa enotne in trajajoče kršitve, čeprav so lahko imeli protikonkurenčni učinki dvojen namen in so se lahko v primeru britanskega trga

vzajemno krepili. Ker tožeča stranka izpodbija trditve o namenu in pogostnosti izmenjav podatkov o prodajnih količinah na britanskem trgu, je treba preučiti, ali vsebuje izpodbijana odločba napake glede te izmenjave.

125 Kar zadeva namen izmenjave podatkov o prodajnih količinah na britanskem trgu, je Komisija v uvodni izjavi 171 izpodbijane odločbe menila, da je bil namen teh izmenjav enak namenu izmenjav podatkov o prodajnih količinah na zadevnih štirih trgih. Vendar tožeča stranka trdi, da se je želela s temi izmenjavami bolje seznaniti s splošnim pomenom britanskega trga mavčnih plošč in svojim deležem na tem trgu.

126 Glede na splošni okvir zadevne kršitve, to je prizadevanje za končanje cenovne vojne, kar je bilo izraženo na londonskem sestanku, na podlagi pojasnila tožeče stranke še ni mogoče trditi, da ta izmenjava informacij ni bila protikonkurenčna.

127 Trditev tožeče stranke, da naj dejstvo, da so se podatki vnašali zlasti mesečno v tabele, ne bi dokazovalo, da so tudi izmenjave potekale enako pogosto, je v obravnavanem primeru neupoštevna. Čeprav bi namreč predpostavili, da so se podatki o prodajnih količinah izmenjevali redkeje, s to predpostavko ne bi mogli omajati sklepa, da je bila taka izmenjava protikonkurenčna zaradi razlogov, ki se ujemajo z razlogi, predstavljenimi glede izmenjave podatkov na zadevnih štirih trgih. Vsekakor je treba ugotoviti, da tožeča stranka ni predložila nobenega elementa, s katerim bi bilo mogoče dokazati, da izmenjave niso potekale mesečno, čeprav so se podatki zbirali v takem časovnem razmiku. V takih okoliščinah je treba skleniti, da tožeča stranka ni dokazala, da je presoja Komisije, predstavljena v uvodni izjavi 194 izpodbijane odločbe, v kateri trdi, da je mogoče iz sistematičnosti in razdelanosti tabele [N] sklepati na redno izmenjavo informacij, napačna.

128 Iz tega sledi, da presoja Komisije, kar zadeva izmenjavo podatkov o prodajnih količinah na britanskem trgu, ni napačna.

Izmenjave informacij o zvišanjih cen v Združenem kraljestvu v obdobju od l. 1992 do l. 1998

Trditve strank

129 Tožeča stranka trdi, da Komisija ni nikjer ugotovila, da so proizvajalci o vzporednih zvišanjih cen odločili kakor koli drugače kot neodvisno.

130 Komisija naj bi se opirala na naslednje dokaze: prvič, pogovor, ki naj bi ga leta 1996 opravila regionalna direktorja podjetij Knauf in BG, drugič, pogovor, ki je leta 1998 potekal med direktorjem prodaje podjetja Lafarge in članom osebja prodajnega oddelka podjetja BG, in tretjič, eno ali dve obvestili, ki ga (ju) je [N] predložil svojim kolegom, da bi jih obvestil o zvišanju cen.

131 Tožeča stranka meni, da je Komisija tem posamičnim dogodkom pripisala neutemeljen pomen. Poleg tega naj bi med prvima stikoma pretekli dve leti in razprave naj bi

potekale na družabnih srečanjih. Poleg tega naj bi [N] obvestilo predložil le enkrat ali dvakrat in naj v nasprotju s trditvami Komisije ne bi šlo za izmenjave informacij, ampak enostranska obvestila.

132 Tožeča stranka izpodbija sklep Komisije, da je mogoče s temi stiki podpreti obstoj enotne in trajajoče kršitve. Tožeča stranka trdi, da so obstajali le v obdobju med novembrom 1996 in marcem 1998 in da so zadevali le Združeno kraljestvo.

133 Komisija trdi, da ni nikoli menila, da so bile cene rezultat dogovora ali pogajanj. Glede tega meni, da na pomembnost stikov glede nekaterih zvišanj cen kaže že dejstvo, da so bila o njih sestavljena interna poročila.

134 Komisija se sklicuje na uvodne izjave od 471 do 477 izpodbijane odločbe in navaja, da je treba te izmenjave informacij šteti za usklajeno ravnanje, ki spada med posebne izraze kompleksnega in trajajočega sporazuma, katerega namen je bil omejiti konkurenco vsaj na štirih glavnih evropskih trgih mavčnih plošč.

Presoja Sodišča prve stopnje

135 Iz tožbe in preučitve sodelovanja podjetja BPB izhaja, da je prav to podjetje Komisijo obvestilo o zadevnih izmenjavah glede zvišanj cen v Združenem kraljestvu. Poleg tega podjetje BPB ne izpodbija dejanskih elementov, navedenih v izpodbijani odločbi.

136 Poleg tega je treba upoštevati tudi dejstvo, da je tožeča stranka v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah izjavila, da ne nasprotuje temu, da Komisija zadevne stike opredeli za kršitev člena 81(1) ES. Tožeča stranka je v odgovoru na pisno vprašanje Sodišča prve stopnje tudi priznala, da je bil zaradi dejstva, da je [N] podjetji Knauf in Lafarge enkrat ali dvakrat obvestil o zvišanju kataloških cen v Združenem kraljestvu, kršen člen 81(1) ES.

137 Vendar želi podjetje BPB protikonkurenčnost teh izmenjav relativizirati s trditvijo, da so ti pogovori potekali med igranjem golfa in jih je mogoče imeti le za klepet, ki je potekal v zadevnih industrijskih krogih, ter da so te informacije tudi v zabeležkah, v katerih so opisane, predstavljene kot take. Poleg tega naj bi bile informacije predložene enostransko. Nazadnje tožeča stranka meni, da bi se podjetja vsekakor seznanila z zvišanji cen zaradi podatkov, ki so krožili na trgu, in so bile izmenjave informacij tako le obvestilo o že sprejetih odločitvah. Poleg tega naj bi obvestilo zadevalo le kataloške cene, ki naj ne bi izražale „neto-neto“ cen (brez popustov in rabatov).

138 Iz uvodnih izjav od 198 do 200 izpodbijane odločbe izhaja, da je bilo v obdobju pred 7. septembrom 1996 zvišanje cen štirikrat naznanjeno skoraj sočasno. Tako je

21. julija 1992 zvišanje naznanilo podjetje BG (z začetkom veljavnosti konec avgusta 1992), 31. julija 1992 pa mu je sledilo podjetje Lafarge (Redland) (z začetkom veljavnosti 31. avgusta 1992). Podjetje Knauf je nove cene napovedalo 3. avgusta 1992 (z novim cenikom v septembru 1992).

139 Podjetje BPB je novembra 1993 napovedalo 12-odstotno zvišanje, ki naj bi začelo veljati januarja 1994. Podjetje Lafarge je tej napovedi o zvišanju sledilo, medtem ko je podjetje Knauf ni popolnoma posnemalo.

140 Podjetje Knauf je 29. septembra 1994 napovedalo približno 6,5-odstotno zvišanje, ki naj bi začelo veljati 1. marca 1995, podjetje BPB pa je 2. decembra 1994 napovedalo 9-odstotno zvišanje z začetkom veljavnosti 27. februarja 1995. Temu zvišanju je sledila napoved podjetja Lafarge z dne 6. januarja 1995 o enakem zvišanju, ki naj bi začelo veljati na isti datum.

141 Podjetje BG je 22. septembra 1995 napovedalo 12-odstotno zvišanje cen standardnih plošč, ki naj bi začelo veljati 1. januarja 1996. Tej napovedi sta sledili podjetje Lafarge, ki je enako zvišanje napovedalo 13. oktobra 1995 z začetkom veljavnosti 1. januarja 1996, in podjetje Knauf, ki je enako zvišanje napovedalo 27. oktobra 1995, z začetkom veljavnosti na isti datum.

142 Kar zadeva obdobje pred 7. septembrom 1996, so si zvišanja cen podjetij BPB, Lafarge in Knauf torej sledila v zelo tesnih presledkih ali so bila celo sočasna.

143 Treba je torej preveriti, ali je mogoče skoraj sočasno napoved zvišanja cen in vzporednost napovedanih cen, kakršna je bila ugotovljena, šteti za sklop resnih, natančnih in skladnih indicev predhodne uskladitve, katere namen naj bi bil konkurenčna podjetja obvestiti o zvišanju cen. Vzporednost kakega ravnanja je mogoče šteti kot dokaz o usklajenem ravnanju, samo če je usklajeno ravnanje edina verjetna razlaga. Treba je namreč upoštevati, da člen 81 ES, čeprav prepoveduje kakršno koli tajno dogovarjanje, ki bi lahko privedlo do izkrivljanja konkurence, ne izključuje pravice gospodarskih subjektov, da se razumno prilagodijo ugotovljenemu ali pričakovanemu ravnanju konkurentov (sodba Sodišča z dne 31. marca 1993 v zadevi Ahlström Osakeyhtiö in drugi proti Komisiji, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 in od C-125/85 do C-129/85, Recueil, str. I-1307, točka 71).

144 Čeprav so si v obravnavanem primeru posamezne napovedi zvišanja cen sledile v presledkih in so se podjetja zato morda lahko s tem seznanila prek informacij s trga in čeprav zadevna zvišanja niso bila vedno na enaki ravni, sta dejstvi, da so bila zvišanja napovedana skoraj sočasno in so se cene zviševale vzporedno, močna indica, da je šlo za uskladitev pred zadevnimi napovedmi, saj se obravnavana zvišanja cen umeščajo v okvir, v katerem — kot je ugotovila Komisija v izpodbijani odločbi — izstopa dejstvo, da sta se tožeča stranka in podjetje Knauf na londonskem sestanku v začetku leta 1992 dogovorila, da bosta končala cenovno vojno na štirih evropskih trgih.

145 Vsekakor je treba ugotoviti, da je Komisija v uvodni izjavi 476 izpodbijane odločbe, kar zadeva izmenjavo podatkov o zvišanjih cen na britanskem trgu, ugotovila le obstoj stikov med podjetji BPB, Knauf in Lafarge, ki so jim sledila nekatera zvišanja cen, pri čemer se je glede tega sklicevala na uvodno izjavo 211 izpodbijane odločbe. Kot izhaja iz uvodne izjave 210 te odločbe, je Komisija v preostalem navedla, da je lahko ugotovila le vzporednost ravnanja podjetij, ki so bila sicer vpletena v druge tajne stike, vendar na podlagi tega ni sklepala, da je bila ta vzporednost nujno rezultat dogovarjanja. Poleg tega je jasno, z uporabo izraza „vendar“ v angleški, francoski in nizozemski različici uvodne izjave 211 izpodbijane odločbe, to preprosto vzporednost povezala z dovoljenim obstojem stikov pred napovedmi zvišanja cen.

146 Kar zadeva obdobje po 7. septembru 1996, je obstoj stikov med konkurenti glede zvišanja cen v Združenem kraljestvu dokazan s spodaj navedenimi dokaznimi listinami.

147 Prvič, iz interne zabeležke podjetja BG izhaja, da naj bi podjetje Knauf med vikendom 7. in 8. septembra 1996 napovedalo, da bo sledilo zvišanju, za katero se je odločilo podjetje BG, ko bodo namere zadnjega izrecno izražene. Kot izhaja iz uvodne izjave 201 izpodbijane odločbe, je ta razprava potekala, preden je podjetje BG 9. septembra 1996 poslalo napoved zvišanja cen.

148 Poleg tega je po tem zvišanju 20. septembra 1996 cene zvišalo še podjetje Lafarge.

149 Drugič, skoraj sočasne napovedi zvišanj cen so se nadaljevale in napovedane cene so bile še naprej vzporedne. Tako je Komisija v uvodnih izjavah 203 in 204 izpodbijane odločbe ugotovila, da je podjetje BG 3. junija 1997 napovedalo 3,8-odstotno zvišanje za standardne plošče z začetkom veljavnosti 1. avgusta 1997. Podjetji Lafarge in Knauf sta napovedali 3,7-odstotno zvišanje z začetkom veljavnosti 4. avgusta 1997. Poleg tega je 27. januarja 1998 podjetje BG napovedalo 4,4-odstotno zvišanje cene z začetkom veljavnosti 1. aprila 1998. Podjetje Lafarge je napovedalo 4,1-odstotno zvišanje z začetkom veljavnosti 6. aprila 1998, podjetje Knauf pa enako zvišanje z začetkom veljavnosti 1. aprila 1998.

150 Tretjič, iz uvodne izjave 205 izpodbijane odločbe izhaja, da je predstavnik podjetja Lafarge, preden je podjetje BG 8. septembra 1998 napovedalo 5-odstotno zvišanje cen z začetkom veljavnosti 1. novembra 1998, odgovornemu iz podjetja BG sporočil, da podjetje Lafarge zaradi proračunskih razlogov ni pripravljeno slediti zvišanju cen, predvidenemu za začetek januarja naslednje leto. Če se zadevna podjetja ne bi

dogovorila, da si bodo izmenjevala informacije o zvišanjih cen, podjetju Lafarge ne bi bilo treba obvestiti predstavnika podjetja BG, da ne namerava slediti predvidenemu zvišanju.

151 Četrtič, podjetje BPB je priznalo, da je [N] ob „posamičnih priložnostih“ — kot se je izrazilo — telefoniral generalnima direktorjema podjetij Lafarge in Knauf v Združenem kraljestvu, da bi ju obvestil o namerah podjetja BG glede cen in razponu načrtovanega zvišanja (uvodna izjava 207 izpodbijane odločbe). Čeprav podjetje BPB ne navaja niti približnih datumov teh telefonskih klicev in jih poleg tega opredeljuje za „popolnoma vljudnostne klice“, ti dokazujejo, da so bila konkurenčna podjetja v stiku, kar zadeva zvišanje cen.

152 V takih okoliščinah je Komisija v uvodni izjavi 477 izpodbijane odločbe upravičeno menila, da je mogoče stike, kar zadeva zvišanje cen na britanskem trgu, opredeliti za usklajeno ravnanje, ki je na podlagi člena 81(1) ES prepovedano.

153 Tega sklepa ni mogoče ovreči s trditvijo, da je šlo za enostransko ravnanje. Sicer drži, da pojem usklajenega ravnanja dejansko predpostavlja obstoj vzajemnih stikov. Vendar je ta pogoj izpolnjen, če konkurent namene ali prihodnje ravnanje na trgu razkrije konkurentu na njegovo željo ali če ta vsaj sprejme tako razkritje (zgoraj v točki 32 navedena sodba Cement, točka 1849).

154 Kar zadeva trditve tožeče stranke, da so bile stranke zadevnega podjetja s posredovanimi informacijami o cenah seznanjene že pred predložitvijo teh informacij konkurentom in da bi zato lahko konkurenti razkrite informacije zbrali na trgu, je treba opozoriti, da za dokaz obstoja protikonkurenčnega duha zadostuje že samo dejstvo, da

je določeno podjetje prejelo informacije o konkurentih, ki jih neodvisen gospodarski subjekt sicer hrani kot poslovno skrivnost (sodba Sodišča prve stopnje z dne 12. julija 2001 v združenih zadevah Tate & Lyle in drugi proti Komisiji, T-202/98, T-204/98 in T-207/98, Recueil, str. II-2035, točka 66). Poleg tega so pogovori, za katere je Komisija našla neposredne dokaze ali katerih obstoj je tožeča stranka priznala, potekali pred uradnimi napovedmi zvišanja cen.

155 Ob upoštevanju okoliščin iz obravnavanega primera je Komisija pravno zadostno dokazala, da so se tri podjetja obveščala o zvišanjih cen na britanskem trgu v obdobju od l. 1992 do l. 1998.

Stabilizacija tržnih deležev v Nemčiji

Trditve strank

156 Tožeča stranka priznava, da je bil namen versajskega sestanka doseči sporazum o stabilizaciji tržnih deležev v Nemčiji. Vendar naj bi bil ta poskus neuspešen. Glede tega trdi, da je njena izjava podprta z naknadno izjavo podjetja Gyproc.

157 Tožeča stranka prav tako priznava, da so se pogovori na bruseljskem in haaškem sestanku še naprej nanašali na tržne deleže vsakega vpletenega podjetja v Nemčiji. Poleg

tega naj bi si pred zadnjimi pogovori zadevna podjetja ponovno izmenjala podatke o tržnih deležih v prvih štirih mesecih leta 1998. Vendar naj bi tudi ti pogovori ostali brez rezultatov.

158 Tožeča stranka poudarja, da podjetja, čeprav so se sestala in jim je bilo v skupnem interesu, da se vzpostavi stabilnost na nemškem trgu, niso sprejela nobene skupne zaveze. Na podlagi upoštevnega prava pa naj bi se zahtevala taka zaveza. Tožeča stranka trdi, da lahko podjetja delijo skupno mnenje o tem, kar bi rada, da se vzpostavi, vendar s pravnega vidika še ni mogoče govoriti o sporazumu, če podjetje s temi stiki in svojim ravnanjem ne deluje tako, da daje drugemu podjetju jasno vedeti, da mu predlaga določeno ravnanje in se to drugo podjetje počuti zavezano, da tako tudi dejansko ravna. Glede tega meni, da Komisija pogajanj ne more enačiti s sporazumom.

159 Tožeča stranka trdi, da je Komisija uporabila naslednji pristop: trdila naj bi, da je mogoče skupni cilj dokazati z izrazi sporazuma v smislu člena 81(1) ES in da so hkrati ti izrazi sami po sebi dokaz skupnega cilja. Tožeča stranka meni, da je taka utemeljitev brez kakršne koli pravne vrednosti.

160 Tožeča stranka trdi, da je Komisija napačno menila, da je bil sistem za izmenjavo informacij, ki so ga zadevna podjetja organizirala novembra 1996 ob pomoči neodvisnega strokovnjaka (v nadaljevanju: sistem za izmenjavo informacij), bolj dodelan in da so jim bile po zaslugi tega sistema na voljo natančnejše in bolj preverljive informacije, kot so jim bile na voljo prek drugih izmenjav. Glede tega navaja, da so proizvajalci informacije sicer res predložili neodvisnemu strokovnjaku, vendar naj jih ta ne bi preveril. Poleg tega izmenjave v okviru sistema za izmenjavo informacij niso bile pogostejše od izmenjav med predsedniki in generalnimi direktorji zadevnih podjetij, saj so se v obdobju od l. 1996 do l. 1998 oboje izvajale na tri mesece. Poleg tega so zadevna podjetja z izmenjavami v okviru sistema za izmenjavo informacij dobila manj informacij

kakor z izmenjavami med predsedniki in generalnimi direktorji, saj jim je neodvisni strokovnjak predložil le splošno številko, ki se je nanašala na velikost trga.

161 Tožeča stranka še trdi, da je bil začetek delovanja sistema za izmenjavo informacij po versajskem sestanku naključje.

162 Komisija meni, da so podjetja, čeprav se jim ni uspelo dogovoriti o podrobnih pogojih razdelitve tržnih deležev v Nemčiji, izrazila skupno voljo, kar zadeva omejitev konkurence na trgu mavčnih plošč z razdelitvijo nemškega trga ali vsaj njegovo stabilizacijo. Po njenem mnenju že samo dejstvo, da podjetje razkrije, da ne želi povečati tržnega deleža, zadostuje, da se konkurenti tega podjetja seznanijo z bistvenim elementom njegove strategije, in gre torej za očitno protikonkurenčen element. Komisija meni, da so se podjetja čutila zavezana k določenemu ravnanju, kar dokazuje vrsta razprav na to temo.

163 Komisija trdi, da je edina verjetna razlaga za izmenjavo informacij, katere udeleženci so želeli ohraniti njeno tajnost in ki temelji na številkah, ki naj bi bile brez velike vrednosti za opredelitev prihodnje strategije, da med podjetji obstaja skriven sporazum o upoštevanju tradicionalnih tokov.

164 Komisija meni, da so bila nihanja tržnih deležev v Nemčiji, čeprav so se po versajskem srečanju leta 1996 nadaljevala, minimalna in tako potrjujejo njene ugotovitve, saj ni nikoli trdila, da je obstajal formalen sporazum o razdelitvi trga.

165 Komisija trdi, da sistema za izmenjavo informacij, čeprav sam po sebi ni v nasprotju s pravom Skupnosti, ne smemo analizirati ločeno, ampak z vidika dejstva, da je bil vzpostavljen z namenom pridobivanja natančnejših in bolj preverljivih informacij. Poleg tega na podlagi trditve podjetja BPB, da pridobljene informacije niso bile natančnejše od informacij, ki so bile izmenjane pred tem, ni mogoče pojasniti, zakaj je podjetje BPB skupaj z drugimi podjetji sodelovalo v tem sistemu. Poleg tega naj bi pojasnilo podjetja BPB, da so želela podjetja natančno opredeliti velikost nemškega trga, le potrjevalo razlago Komisije.

Presoja Sodišča prve stopnje

166 Iz utemeljitev tožeče stranke izhaja, da ne izpodbija obstoja versajskega, bruseljskega in haaškega sestanka. Poleg tega priznava, da je sodelovala na teh sestankih in da je razpravljala o položaju na nemškem trgu. Tožeča stranka tudi priznava, da je bil na versajskem sestanku dan predlog, katerega namen je bil doseči sporazum o stabilizaciji tržnih deležev v Nemčiji na ravni iz leta 1995.

167 Vendar hkrati meni, da Komisija ni dokazala, da so zadevna podjetja sprejela skupno zavezo. Po mnenju tožeče stranke se na podlagi upoštevnega prava zahteva obstoj take zaveze. V obravnavanem primeru pa naj bi šlo le za pogajanja o sporazumu.

168 Torej si tožeča stranka in Komisija nasprotujeta glede pravne opredelitve versajskega, bruseljskega in haaškega sestanka ter sistema za izmenjavo informacij.

169 Kar zadeva utemeljitev tožeče stranke, ki želi dokazati, da ni bil sklenjen sporazum o razdelitvi tržnih deležev v Nemčiji, je treba opozoriti, da je Komisija v uvodni izjavi 469 izpodbijane odločbe *in fine* ugotovila, da „je bil sklenjen sporazum med [zadevnimi podjetji], saj so si ta želela razdeliti nemški trg ali ga vsaj stabilizirati, ta sporazum pa je bil poseben izraz kompleksnega in trajajočega sporazuma, katerega namen je bil čim bolj omejiti konkurenco na štirih velikih evropskih trgih mavčnih plošč". Poleg tega iz uvodnih izjav 462, 463, 465 in 469 izpodbijane odločbe izhaja, da je Komisija menila, da so zadevna podjetja, neodvisno od vprašanja, ali je bil tak sporazum sklenjen ali ne, izrazila skupno voljo, da bi si razdelila nemški trg ali da bi ga vsaj stabilizirala, in je bil zato sklenjen sporazum v smislu člena 81(1)ES.

170 Čeprav Komisiji ni uspelo dokazati, da so podjetja, ki so jim bile naložene sankcije, sklenila sporazum o razdelitvi tržnih deležev v Nemčiji v strogem pomenu besede, naj bi zadostovalo, da iz neizpodbijanih dejstev izhaja, da so zadevna podjetja hote nadomestila tveganja, povezana s konkurenco, s praktičnim sodelovanjem tako, da so ostala v neposrednem stiku, da bi stabilizirala nemški trg. Zato je treba preveriti, ali se je v obravnavanem primeru to res zgodilo.

171 Kar zadeva versajski sestanek, ki je potekal junija 1996, tožeča stranka njegovega obstoja ne izpodbija niti ne izpodbija dejstva, da so na tem sestanku zadevna podjetja razkrila svoje dejanske podatke o prodaji leta 1995, da so razpravljala o stabilizaciji svojih tržnih deležev na nemškem trgu in da se podjetje Gyproc ni strinjalo s tržnim deležem, ki so mu ga predlagala druga podjetja.

172 Kar zadeva bruseljski sestanek z dne 4. decembra 1997, podjetje BPB prav tako priznava, da se je zgodil, vendar navaja, da so zadevna podjetja ob tej priložnosti prav tako razpravljala o stabilizaciji nemškega trga.

173 Podjetje BPB ne zanika niti obstoja haaškega sestanka, ki je potekal maja 1998. Vendar naj razprave, čeprav so se nanašale na položaj v Nemčiji, ne bi obrodile nobenega konkretnega rezultata. Glede tega iz uvodne izjave 257 izpodbijane odločbe izhaja, da je podjetje Gyproc navedlo, da so si udeleženci izmenjali podatke o prodajnih količinah v Nemčiji za prve štiri mesece leta 1998, da je vsak od udeležencev navedel, kakšen tržni delež želi imeti v Nemčiji, in da je seštevek teh tržnih deležev znašal 101 %, zato so udeleženci podjetju Gyproc predlagali, naj svoj tržni delež omeji na 11 %, vendar je zadevno podjetje ta predlog zavrnilo.

174 Iz navedenega torej izhaja, da so štiri zadevna podjetja, čeprav ni bilo mogoče skleniti posebnega sporazuma o razdelitvi nemškega trga niti na versajskem sestanku niti na poznejših sestankih v Bruslju in Haagu, izrazila skupno voljo, kar zadeva stabilizacijo nemškega trga in s tem omejitev konkurence. Kot je Komisija navedla v uvodni izjavi 264 izpodbijane odločbe, torej versajski sestanek kaže na obstoj sporazuma o načelu delitve nemškega trga med podjetji BPB, Knauf, Lafarge in Gyproc.

175 Podjetje BPB namreč ne izpodbija trditve, da so na versajskem sestanku ostala tri podjetja (Knauf, Lafarge in BPB) ne glede na mnenje podjetja Gyproc vzajemno navedla tržne deleže, o katerih so se strinjala, in da so ti tržni deleži ustrezali dejanskim tržnim deležem zadevnih podjetij. Glede tega je treba opozoriti tudi, da podjetja ne izpodbijajo trditve, da so si na versajskem sestanku izmenjala podatke o prodaji za leto 1995.

176 Treba je upoštevati tudi sistem za izmenjavo informacij. Obstoj tega sistema podpira predpostavko Komisije, da so želela zadevna podjetja stabilizirati nemški trg. Vsak proizvajalec je namreč predložil svoje podatke, ki so se obravnavali kot zaupni, neodvisnemu strokovnjaku, službe tega strokovnjaka pa so nato predložene podatke združile v skupno številko, ki so jo predložile udeležencem. Podjetja so lahko tako na

podlagi tega podatka izračunala lastni tržni delež, ne pa tudi tržnega deleža drugih podjetij. Podjetja so svoje podatke, ki so se nanašali na podatke o prodaji, predložila vsake tri mesece. Poleg tega so proizvajalci neodvisnemu strokovnjaku zaupno predložili tudi podatke za obdobji od januarja do decembra 1995 in od januarja do septembra 1996.

177 Sistem za izmenjavo informacij je zadevnim podjetjem torej omogočal nadzor nad tem, ali so njihovi tržni deleži na nemškem trgu relativno stabilni.

178 Kar zadeva pravno presojo tega položaja, je treba opozoriti, da dejstvo, da podjetje predloži svoje podatke konkurentom z namenom priprave omejevalnega sporazuma, zadostuje za dokaz obstoja usklajenega ravnanja v smislu člena 81 ES (glede tega glej sodbo Sodišča prve stopnje z dne 6. aprila 1995 v zadevi Tréfilunion proti Komisiji, T-148/89, Recueil, str. II-1063, točka 82).

179 Pojem usklajenega ravnanja iz člena 81(1) ES se namreč nanaša na kakršno koli obliko usklajenega delovanja podjetij, pri čemer ni nujno, da gre za izvedbo sporazuma v pravem pomenu, ampak zadostuje, da so bila tveganja, povezana s konkurenco, hote nadomeščena s praktičnim sodelovanjem (zgoraj v točki 81 navedena sodba Suiker Unie in drugi proti Komisiji, točka 26, in zgoraj v točki 143 navedena sodba Ahlström Osakeyhtiö in drugi proti Komisiji, točka 63).

180 Merila za usklajevanje in sodelovanje, s katerimi se opredeljuje usklajeno ravnanje, je treba — pri čemer nikakor ne zahtevajo izdelave dejanskega „načrta“ — razumeti v smislu temeljnega izhodišča določb Pogodbe ES o konkurenci, po katerem se mora vsak gospodarski subjekt samostojno odločiti, kakšna bo njegova politika na skupnem trgu

in kakšne pogoje namerava ponuditi strankam (zgoraj v točki 108 navedena sodba Sodišča Deere proti Komisiji, točka 86, in sodba Sodišča z dne 2. oktobra 2003 v zadevi Thyssen Stahl proti Komisiji, C-194/99 P, Recueil, str. I-10821, točka 82).

181 Sicer je res, da ta zahteva po samostojnosti ne izključuje pravice gospodarskih subjektov, da se na razumen način prilagodijo ugotovljenemu ali pričakovanemu ravnanju svojih konkurentov, vendar močno nasprotuje vsakemu neposrednemu ali posrednemu stiku med gospodarskimi subjekti, kadar imajo ti stiki, upoštevajoč značaj zagotovljenih proizvodov ali storitev, velikost in število podjetij in tudi velikost trga, za cilj ali končno posledico vzpostavitev konkurenčnih razmer, ki ne ustrezajo normalnim razmeram na zadevnem trgu (zgoraj v točki 108 navedena sodba Deere proti Komisiji, točka 87, in zgoraj v točki 180 navedena sodba Thyssen Stahl proti Komisiji, točka 83).

182 Kot je poleg tega ugotovilo Sodišče prve stopnje v zgoraj v točki 32 navedeni sodbi Cement (točka 1852), za dokaz usklajenega ravnanja ni treba dokazati, da se je zadevni konkurent enemu ali več drugim konkurentom formalno zavezal k določenemu ravnanju oziroma da so se konkurenti skupno dogovorili o tem, kako bodo v prihodnje ravnali na trgu. Zadostuje, da je konkurent z izjavo glede namena odpravil ali vsaj pomembno zmanjšal negotovost glede ravnanja, ki se na trgu od njega pričakuje.

183 Glede tega je Komisija v uvodni izjavi 466 izpodbijane odločbe upravičeno menila, da že samo dejstvo, da podjetje razkrije, da ne želi povečati svojega trenutnega tržnega deleža, zadostuje, da se konkurenti tega podjetja seznanijo z pomembnim elementom njegove strategije.

184 Poleg tega je treba opozoriti, da je zadevni trg oligopolen in zelo skoncentriran. Na takem trgu izmenjava informacij podjetjem omogoča, da se seznanijo s položajem konkurentov na trgu in njihovo trgovsko strategijo ter tako pomembno spremenijo

konkurenco med gospodarskimi subjekti (zgoraj v točki 106 navedena sodba Deere proti Komisiji, točke od 88 do 90, in zgoraj v točki 180 navedena sodba Thyssen Stahl proti Komisiji, točka 84).

185 Dalje, kar zadeva trditev tožeče stranke, da je obrazložitev Komisije krožna, je treba opozoriti, da je treba preučiti vse elemente obravnavane zadeve, in sicer ne ločeno kot posamične kršitve, ampak v splošnem okviru, kot morebitne elemente ene same kršitve, katere namen je bil omejiti konkurenco na trgu mavčnih plošč na štirih zadevnih evropskih trgih. Iz sodne prakse namreč izhaja, da se indici, ki jih navede Komisija v odločbi, da bi dokazala, da je podjetje kršilo člen 81(1) ES, ne smejo presojati ločeno, ampak kot celota (glede tega glej sodbo Sodišča z dne 14. julija 1972 v zadevi ICI proti Komisiji, 48/69, Recueil, str. 619, točka 68).

186 Poleg tega je lahko glede na splošni okvir cilja, torej stabilizacijo zadevnih trgov, izmenjava informacij o nemškem trgu obravnavanim podjetjem omogočila nadzor nad tem, da so bili tržni deleži konkurentov še vedno stabilni.

187 Nazadnje, kar zadeva utemeljitev tožeče stranke, da bi morala Komisija, ker ni bil sklenjen noben sporazum, dokazati vsaj učinke na trgu, je treba opozoriti, da je pri uporabi člena 81(1) ES odveč upoštevati konkretne učinke sporazuma, če se izkaže, da je njegov namen omejevanje, preprečevanje ali izkrivljanje konkurence na skupnem trgu (zgoraj v točki 36 navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 261).

188 Poleg tega je usklajeno ravnanje predmet člena 81(1) ES, tudi če na trgu ni protikonkurenčnih učinkov. Najprej iz besedila omenjene določbe izhaja, da so usklajena ravnanja, kot so ta v primeru sporazumov med podjetji in sklepov

podjetniških združenj, prepovedana, neodvisno od kakršnega koli učinka, če je njihov cilj protikonkurenčen (sodba Sodišča z dne 21. septembra 2006 v zadevi Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied proti Komisiji, C-105/04 P, ZOdl., str. I-8725, točki 137 in 138).

189 Dalje, čeprav sam izraz usklajenega ravnanja predpostavlja, da obstaja ravnanje podjetij, ki so prisotna na trgu, ne pomeni nujno, da to ravnanje povzroči konkreten učinek omejevanja, preprečevanja ali izkrivljanja konkurence (zgoraj v točki 188 navedena sodba Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied proti Komisiji, točka 139).

190 Sodišče prve stopnje ob upoštevanju splošnega okvira zadeve meni, da je Komisija na podlagi neizpodbijanih dejstev pravno zadostno dokazala, da so zadevna podjetja, čeprav jim ni uspelo skleniti posebnega sporazuma o medsebojni razdelitvi nemškega trga, izrazila skupno voljo, da se na trgu ravnajo na določen način, in sicer tako, da na zadevnem trgu omejijo konkurenco.

Izmenjave informacij o zvišanjih cen v Nemčiji

Trditve strank

191 Tožeča stranka izpodbija trditev Komisije, da so se štirje proizvajalci obveščali o svojih namenih ali da so se uskladili glede datumov in ravni zvišanj cen, predvidenih za

obdobje od konca leta 1994 do septembra 1998. Glede tega meni, da Komisija svojih trditev ni dovolj dokazala. Nasprotno naj bi dejstvo, da je na nemškem trgu še naprej obstajala konkurenca, dokazovalo, da so proizvajalci še naprej delovali neodvisno. Vsekakor naj spornih stikov ne bi bilo mogoče šteti za dokaz obstoja skupne volje ali sporazuma, sklenjenega leta 1992.

192 Podjetje BPB glede domnevnih neposrednih stikov, ki naj bi jih imelo s konkurenti glede zviševanja cen v Nemčiji, navaja, da konkurentom ni poslalo izvodov glede zvišanj svojih cen. Kar zadeva cenike, ki jih je konkurentom poslalo podjetje Knauf, teh podatkov ni mogoče šteti za tajen dogovor o cenah, ker naj bi dopisi zadevali zvišanja cen, ki so bila na trgu že splošno znana ali predvidena. Poleg tega naj bi proizvajalci kataloške cene pogosto zniževali tudi z rabati.

193 Tožeča stranka izpodbija trditev, da je bila zabeležka podjetja Lafarge z dne 17. decembra 1996 sestavljena po razpravi o cenah med [V], komercialnim direktorjem podjetja Rigips, nemške hčerinske družbe tožeče stranke, in [X], generalnim direktorjem podjetja Lafarge Gips. Glede tega trdi, da je vedno zanikala obstoj te razprave. Poleg tega tožeča stranka zavrača sklep Komisije, da naj bi ta zabeležka dokazovala neposredne stike med proizvajalci. Kar zadeva vzporedno zviševanje cen, tožeča stranka pripominja, da je na oligopolnem trgu normalno, da podjetja svoje cene uravnavajo glede na cene konkurentov in ravnajo vzporedno, vsaj kar zadeva kataloške cene. Vendar naj bi se nadaljevala intenzivna konkurenca, kar zadeva „neto-neto“ cene.

194 Kar zadeva zabeležko podjetja Lafarge z dne 7. oktobra 1998, tožeča stranka meni, da je v njej opisan normalen mehanizem zviševanja cen na oligopolnem trgu. Glede tega trdi, da zabeležka razkriva več dejstev, ki nasprotujejo trditvam Komisije, kot je na primer, da so proizvajalci odobrili rabate tudi po dvigu kataloških cen, da je podjetje Rigips

napovedalo zvišanje osem mesecev pred izdelavo zabeležke, vendar drugi proizvajalci temu zvišanju niso sledili, da je vladala negotovost, kar zadeva odzive konkurentov na zvišanje cen, da je bila večina zvišanj cen v prejšnjih letih omejena in da je do let 1993 in 1994 podjetje Lafarge poskusilo pridobiti tržne deleže.

195 Kar zadeva interno zabeležko podjetja Knauf z dne 15. novembra 1993, tožeča stranka trdi, da dejstvo, da je bilo v tej zabeležki priporočeno ravnanje, ki bi lahko bilo protikonkurenčno, še ne pomeni, da se je tudi dejansko tako ravnalo.

196 Kar zadeva interno zabeležko podjetja Rigips iz oktobra 1994, tožeča stranka meni, da iz stavka „pričakuje se, da bodo cene zamrznjene na navedeni ravni“ ne izhaja nič, kar bi bilo mogoče opredeliti kot tajni dogovor, ampak naj bi šlo le za oceno podjetja Rigips glede nadaljnjega gibanja cen.

197 Kar zadeva zvišanje cen 1. decembra 1995, tožeča stranka izpodbija trditev, da je bil neuspeh tega zvišanja razlog za versajski sestanek. Glede tega meni, da je znižanje cen med decembrom 1995 in junijem 1996 prej dokaz, da ni bilo sporazuma, kakor da je tak sporazum obstajal.

198 Kar zadeva zvišanje cen septembra 1997, tožeča stranka zanika, da bi sodelovala pri poskusih drugih proizvajalcev, ki so želeli preprečiti, da bi stranke to „pokvarile“. Tožeča stranka trdi, da so razprave, čeprav so se proizvajalci res pogovarjali o razdelitvi trga, ostale brez rezultatov. Zato naj bi se konkurenca na trgu nadaljevala, zvišanje kataloških cen, ki je bilo predlagano za september 1997, pa naj ne bi uspelo.

199 Kar zadeva zvišanje cen septembra 1998, tožeča stranka trdi, da ni sodelovala pri nobenem tajnem dogovarjanju med proizvajalci. Tožeča stranka trdi, da je edini dokaz, ki ga ima Komisija v zvezi z njo, dejstvo, da je prejela izvod dopisa podjetja Knauf glede zvišanja cen. Vendar naj ne bi to dejstvo dodalo nič novega k priznanju podjetja Knauf, da je konkurentom občasno pošiljalo dopise, s katerimi jih je obveščalo o zvišanju cen. Tožeča stranka poleg tega zanika, da bi prejela obvestilo podjetja Gyproc. Tako naj ne bi bila trditev Komisije, da naj bi bilo zvišanje cen septembra 1998 dodaten izraz tajnega dogovarjanja, pri katerem naj bi sodelovala tožeča stranka na nemškem trgu, podprta z nobenim dokazom.

200 Komisija trdi, da zabeležke podjetja Lafarge z dne 7. oktobra 1998 ni uporabila za opredelitev obstoja stikov med zadevnimi podjetji, ampak je z njo želela pokazati, da so se zvišanja cen ravnala po posebnemu vzorcu. Pri tem meni, da dejstvo, da se napovedana zvišanja niso vedno ujemala z dejanskimi zvišanji transakcijske cene, še ne pomeni, da vzpostavljeni stiki niso bili nezakoniti ali da niso imeli učinkov. Komisija poleg tega meni, da z dejstvom, da je želelo podjetje Lafarge do let 1993 in 1994 pridobiti tržne deleže, ni mogoče ovreči njenih sklepov glede tega, saj je samo ugotovila, da so bila zvišanja cen usklajena od konca leta 1994 ali začetka leta 1995.

201 Kar zadeva dejstvo, da je podjetje Knauf konkurentom poslalo svoje cenike, se Komisija sklicuje na uvodne izjave od 313 do 314 in od 472 do 474 izpodbijane odločbe.

202 Komisija priznava, da v interni zabeležki podjetja Knauf z dne 15. novembra 1993 ni opisano že sprejeto ravnanje, ampak je v njem prej navedena priporočena smernica. Vendar glede tega meni, da elementi iz te zabeležke kažejo na ravnanje podjetja Knauf, katerega rezultat so bili poznejši stiki med konkurenti, za katere je predložila dokaz in ki

jasno podpirajo njen sklep, da je bil cilj zadevnih stikov protikonkurenčen. Prav tako naj bi bilo mogoče iz teh elementov izpeljati tudi prikrite obrazložitve teh poznejših stikov.

203 Kar zadeva interno zabeležko podjetja Rigips iz oktobra 1994, Komisija trdi, da okvir, v katerem je bila sestavljena, in zlasti dejstvo, da je bila sestavljena mesec dni pred datumom, ko so bili poslani dopisi, v katerih so bila napovedana zvišanja cen februarja 1995, ne dokazuje samo tega, da je bil avtor zadevne zabeležke dobro obveščen.

204 Kar zadeva zvišanje cen 1. decembra 1995, Komisija izpodbija trditev tožeče stranke, da neuspeh tega zvišanja dokazuje, da leta 1992 ni bil sklenjen noben sporazum. Poleg tega naj bi nadaljnji dogodki dokazovali, da so bili leta 1996 vzpostavljeni stiki (mogoče zaradi tega neuspeha), zlasti na sestanku, ki je potekal junija 1996 v Versaillesu, in da je bilo za 1. februar 1997 dogovorjeno zvišanje cen.

205 Kar zadeva zabeležko podjetja Lafarge z dne 17. decembra 1996, Komisija meni, da so zvišanja cen, ki so bila dogovorjena, izraz kompleksnega in trajajočega sporazuma, opisanega v točkah od 430 do 434 izpodbijane odločbe. Poleg tega naj bi bil pomen te zabeležke opisan v uvodnih izjavah od 335 do 352 izpodbijane odločbe.

206 Kar zadeva zvišanje cen, do katerega je prišlo septembra 1997, Komisija trdi, da z dejstvom, da to zvišanje ni uspelo, ni mogoče dokazati, da omejevalni sporazum ni obstajal.

207 Kar zadeva zvišanje cen septembra 1998, Komisija opozarja, da kaže dejstvo, da je podjetje od konkurenta prejelo informacije o cenah, ne da bi ugovarjalo, na zadostno vzajemnost, da je mogoče tako ravnanje šteti za usklajeno. Komisija poleg tega meni, da dejstvo, da je podjetje Gyproc priznalo obstoj usklajenih poskusov, katerih namen je bil zvišati cene na nemškem trgu, potrjuje njen sklep. Pri tem opozarja, da je bila zabeležka podjetja BPB iz uvodne izjave 380 izpodbijane odločbe (ki se nanaša na drugo zvišanje cen v prvem četrtletju leta 1999) sestavljena pred navodili podjetja Knauf iz uvodne izjave 377 izpodbijane odločbe, zato ni mogla biti odziv na zadevna navodila ali na govorice, za katere je to podjetje predlagalo, da bi jih razširili na trgu.

Presoja Sodišča prve stopnje

208 Podjetje BPB izpodbija obstoj neposrednih stikov s konkurenti, kar zadeva zvišanja cen na nemškem trgu, in obstoj usklajenega delovanja, kar zadeva uporabo zvišanja cen. Poleg tega trdi, da neposredni stiki med konkurenti, tudi če bi bili dokazani, nikakor ne bi dokazovali skupne volje, kar zadeva uskladitev cen.

209 Najprej je treba preučiti dokaze, ki se nanašajo na obstoj stikov in usklajenega delovanja konkurentov, kar podjetje BPB izrecno izpodbija.

210 Glede tega je treba opozoriti, da je treba te stike obravnavati v okviru zadevnega obdobja, v katerem se je pokazalo več protikonkurenčnih okoliščin, ki dokazujejo

skupno voljo konkurentov, da stabilizirajo trg mavčnih plošč na štirih velikih evropskih trgih, med katerimi je bil tudi nemški trg. Poleg tega je treba opozoriti, da čeprav vsebine posameznega dokumenta, ki ga je našla Komisija, ni mogoče razložiti enopomensko z obstojem protikonkurenčnega ravnanja, tako da bi bilo morda mogoče vsebino tega dokumenta razložiti tudi drugače kakor z voljo, da se omeji konkurenca, pa to ne more izključiti možnosti, da se zadevni dokument razlaga kot potrditev obstoja take volje, če ga je mogoče vključiti v sklop drugih dokumentov, ki kažejo na obstoj sočasnega protikonkurenčnega in podobnega ravnanja.

211 Kar zadeva interno zabeležko podjetja Knauf z dne 15. novembra 1993 (uvodna izjava 305 izpodbijane odločbe), podjetje BPB le opozarja, da je s to zabeležko priporočena smernica, ki bi lahko bila protikonkurenčna, vendar s tem še ni dokazano, da so se udeležena podjetja tudi dejansko ravnala v skladu s to smernico. Treba je opozoriti, da je v tej zabeležki navedeno, da je bil „novi cenik [podjetja Knauf] konec oktobra poslan vsem neposrednim strankam. Sočasno so bili o tem s poslanim izvodom obveščeni vsi konkurenti." Tako razlagi podjetja BPB nasprotuje dejstvo, da se je dogodek, naveden v tej zabeležki, ki je opremljena z datumom november 1993, zgodil konec oktobra 1993. Zato razlaga podjetja BPB o tej zabeležki ni prepričljiva. Vsekakor poskuša podjetje BPB s svojo trditvijo Komisiji kvečjemu očitati, da ni dokazala, da je imela zadevna izmenjava informacij tudi dejanski učinek, vendar to še ne pomeni, da cilj te izmenjave ni bil protikonkurenčen.

212 Kar zadeva interno zabeležko, sestavljeno oktobra 1994, ki je bila odkrita v prostorih podjetja Rigips, tožeča stranka vztraja pri svoji razlagi, navedeni v točki 323 izpodbijane odločbe. Po njenih trditvah ta zabeležka odseva oceno vodilnega kadra v podjetju glede stanja na nemškem trgu, ki temelji na poznavanju tega trga na podlagi informacij, ki jih je zbralo trgovsko osebje tega podjetja.

213 Glede tega in ob upoštevanju drugih elementov iz spisa, ki dokazujejo, da so se v obravnavanem obdobju zadevna podjetja med seboj usklajevala, je razlaga te zabeležke, ki jo je dala Komisija, prepričljivejša. Komisija upravičeno meni, da ta zabeležka razkriva poznavanje strategije konkurentov in dokazuje obstoj stikov med njimi. Avtor te zabeležke namreč najprej povzema položaj na trgu in nato pojasnjuje, da se je direktor prodaje v podjetju Gyproc pritožil, da je njegovo podjetje izgubilo tržne deleže in da jih mora pridobiti nazaj. Poleg tega je bilo v zadevni zabeležki predvideno, da bodo cene zamrznjene na ravni, navedeni v zabeležki, in da se bodo zvišale s 1. februarjem 1995. Zadnja opomba je še posebej poučna. Če bi namreč podjetje Knauf enostransko pošiljalo napovedi o zvišanju cen in bi podjetje BPB le sledilo temu zvišanju, to podjetje ne bi moglo že oktobra 1994 vedeti, da je bilo za 1. februar 1995 napovedano zvišanje cen, saj je podjetje Knauf to zvišanje napovedalo šele novembra 1994. Če se je podjetje BPB z zadevnim zvišanjem cen res seznanilo prek strank, kot trdi, bi to lahko dokazalo in tako nasprotovalo otipljivim dokazom, ki jih je našla Komisija. Poleg tega je treba opozoriti, da so se 1. februarja 1995 cene res zvišale.

214 Treba je tudi opozoriti, da je Komisija kljub tem konkretnim dokazom o tajnih stikih med proizvajalci v uvodni izjavi 329 izpodbijane odločbe menila le, da so se konkurenti med seboj obvestili o namerah, kar zadeva zvišanje cen 1. februarja 1995, in ni menila, da ta zabeležka neposredno dokazuje uskladitev glede zvišanja cen.

215 Kar zadeva zvišanje cen decembra 1995 (uvodne izjave od 330 do 333 izpodbijane odločbe), tožeča stranka meni, da je dejstvo, da to zvišanje ni uspelo, dodaten dokaz za to, da leta 1992 ni bil sklenjen noben sporazum. Glede tega je dovolj opozoriti, da okoliščina, da ni bilo gospodarskih učinkov, ni dokaz za to, da ni bil sklenjen omejevalni sporazum, ampak kvečjemu za to, da omejevalni sporazum ni dobro deloval, kar pa je z vidika ugotovitve usklajenega ravnanja s protikonkurenčnim ciljem brezpredmetno.

216 Poleg tega je dejstvo, da Komisija v tem okviru znova omenja versajski sestanek, ki je potekal junija 1996 in katerega namen je bil stabilizirati nemški trg, popolnoma ustrezno, saj navedena okoliščina kaže na to, da so zadevna podjetja menila, da se morajo po neuspelem zvišanju cen leta 1995 ponovno pogovoriti o položaju na nemškem trgu.

217 To predpostavko podpira zabeležka podjetja Lafarge z dne 17. decembra 1996 (uvodna izjava 335 izpodbijane odločbe). Avtor te zabeležke namreč na začetku navaja:

„[R]azpravljali smo še o trenutnem položaju na nemškem trgu.“

218 Podjetje BPB izpodbija trditev, da bi njegov predstavnik sodeloval v taki razpravi. Podjetje BPB trdi, da je na oligopolnem trgu normalno, da podjetja svoje cene prilagodijo glede na cene drugih ponudnikov in da delujejo vzporedno. Na ravni transakcijskih cen naj bi namreč vladala ostra konkurenca.

219 Utemeljitev podjetja BPB je treba zavrniti. Ker je v zabeležki z dne 17. decembra 1996 govor o dogodkih, ki so se zgodili na sestanku nemškega združenja proizvajalcev mavčnih plošč 16. decembra 1996, ni nobenega razloga, da bi dvomili o pogovorih med predstavnikom podjetja BPB in avtorjem zadevne zabeležke, ki je bil zaposlen pri podjetju Lafarge.

220 Poleg tega ni napačna niti razlaga Komisije glede dejstva, da je ta zabeležka opremljena z zaznamkom „Strogo zaupno in osebno!“. Ta zabeležka jasno kaže na zaskrbljenost, ki jo je v okviru zvišanja cen, ki so ga napovedali vsi proizvajalci za 1. februar 1997, avtor izrazil glede ravnanja konkurentov in cenovnih politik, še zlasti rabatov, ki so jih

ponujali. Z njo je dokazan obstoj neposrednih stikov med konkurenti, ko so ti razkrivali svoje analize in namene. Avtor zadevne zabeležke je namreč pojasnil, da naj bi bila cena, ki jo je podjetje BPB ponudilo nekaterim strankam, „nižja od najnižje [takrat] dogovorjene ravni cen“ in da bo „[t]o še naprej vodilo v destabilizacijo“. Glede tega je dodal:

„[Podjetje Knauf je] odobrilo cene za projekte, ki bodo potekali do leta [19]97, na ravni, nižji od dogovorjene ravni cen. Pri nas vztrajajo pri disciplini, kar zadeva zvišanje cen […] Spet bo težko dvigniti cene na dogovorjeno raven ([2,5—3] DM/m^2).“

221 V takih okoliščinah Sodišče prve stopnje meni, da je Komisija v uvodni izjavi 352 izpodbijane odločbe upravičeno menila, da so se konkurenti ob zvišanju cen februarja 1997 o tem neposredno uskladili in da so se vsaj vzajemno obvestili o namenih in napovedi tega zvišanja cen.

222 Kar zadeva poskus zvišanja cen septembra 1997, podjetje BPB trdi, da se noben od dokumentov, ki jih je predložila Komisija, ne nanaša na to podjetje in da ga ne zadeva niti noben od očitkov glede delitve strank.

223 Najprej je treba opozoriti, da so vsa štiri zadevna podjetja v maju ali začetku junija 1997 poslala dopise, v katerih so napovedala zvišanje cen 1. septembra 1997 (uvodna izjava 353 izpodbijane odločbe). Tožeča stranka teh dejstev ne izpodbija.

224 Čeprav Komisija ni predložila nobenega neposrednega dokaza o stikih med podjetjem BPB in njegovimi konkurenti, kar zadeva to zvišanje, izmenjave med podjetjema Knauf in Lafarge, navedene kot primer v uvodni izjavi 356 izpodbijane odločbe, potrjujejo obstoj uskladitve glede zvišanja cen in nadzora nad cenami, ki so jih uporabljali distributerji na splošno. Dejstvo, da je podjetje brez oklevanja stopilo v stik s konkurentom in z njim razpravljalo o strankah ali cenah, ki so jih določili distributerji, namreč podpira trditev, da so proizvajalci med seboj sodelovali.

225 Komisija je navedla še en primer, ki je po njenem mnenju dodaten izraz usklajenega delovanja podjetij BPB, Knauf, Lafarge in Gyproc na nemškem trgu. Gre za poskus zvišanja cen septembra in oktobra 1998.

226 Glede tega sicer drži, da je podjetje BPB že junija 1998 napovedalo zvišanje cen za september 1998, medtem ko so drugi konkurenti zvišanje, ki naj bi začelo veljati oktobra 1998, napovedali avgusta 1998. Drži tudi, da je edini dokaz, ki ga Komisija navaja v izpodbijani odločbi in zadeva neposredno podjetje BPB, dejstvo, da je podjetje Knauf poslalo izvod napovedi o zvišanju cen na zasebni naslov direktorja podjetja BPB.

227 Vendar je treba opozoriti, da je v okviru protikonkurenčnih ravnanj in sporazumov običajno, da se dejavnosti odvijajo tajno, da so srečanja skrivna in da je dokumentacija o tem čim bolj omejena. Iz tega sledi, da gre običajno, tudi če Komisija najde listine, ki jasno dokazujejo nedovoljeno navezovanje stikov med gospodarskimi subjekti, le za nepopolna in posamezna dokazila, tako da je treba posamezne podrobnosti pogosto rekonstruirati s sklepanjem. Zato je v večini primerov treba na obstoj ravnanja ali protikonkurenčnega sporazuma sklepati iz številnih naključij in indicev, ki lahko, če se obravnavajo skupaj, v primeru, da ni drugih skladnih pojasnil, pomenijo dokaz o kršitvi konkurenčnih pravil (zgoraj v točki 36 navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točke od 55 do 57).

228 Glede na okvir zadeve Sodišče prve stopnje v obravnavanem primeru meni, da dejstvo, da je podjetje Knauf direktorju podjetja BPB poslalo izvod napovedi zvišanja cen na zasebni naslov, kar je neobičajen način komunikacije med konkurenčnimi podjetji, zadostuje za dokaz o tem, da so proizvajalci tesno sodelovali tudi glede zvišanj cen na nemškem trgu, do katerih je prišlo septembra in oktobra 1998.

229 Nazadnje, kar zadeva zabeležko podjetja Lafarge z dne 7. oktobra 1998 (uvodne izjave od 290 do 294 izpodbijane odločbe), podjetje BPB meni, da je bil to le opis delovanja trga. Drži sicer, da s to zabeležko, če bi bila edini najdeni dokaz, ne bi bilo mogoče zadostno dokazati predhodne uskladitve glede zvišanj cen. Če pa to zabeležko preučimo v okviru drugih zgoraj opisanih znamenj, ugotovimo, da je mogoče z njo podpreti trditev o obstoju stikov med konkurenti glede zvišanj cen in povezavi med njimi na eni strani ter pogovorov o tržnih deležih v Nemčiji na drugi strani. Glede na druga dejanja zadevnih podjetij, katerih namen je bil stabilizacija nemškega trga, vzporedna zviševanja cen in dejstvo, da je Komisija med preverjanji v prostorih obravnavanih podjetij odkrila številne izvode napovedi o zvišanjih cen, ki so jih poslali konkurenti in za katere so ta podjetja delno tudi priznala, da so jih poslala ali prejela neposredno od konkurentov, razlage, ki jo glede te zabeležke predlaga tožeča stranka, ni mogoče šteti za skladno.

230 Drugič, treba je preučiti utemeljitev tožeče stranke, da neposrednih stikov med konkurenti, čeprav bi bili ti dokazani, ni mogoče šteti za protikonkurenčno ravnanje.

231 Kar zadeva trditev tožeče stranke, da je šlo za popolnoma enostransko ravnanje, ker naj sama konkurentom ne bi nikoli poslala izvodov dopisov, s katerimi bi napovedala zvišanje cen, je sicer res, da pojem usklajenega ravnanja dejansko predpostavlja obstoj vzajemnih stikov. Vendar je ta pogoj izpolnjen, če konkurent konkurentu svoje namene

ali prihodnje ravnanje na trgu razkrije na željo zadnjega ali če ta tako razkritje vsaj sprejme (zgoraj v točki 32 navedena sodba Cement, točka 1849).

232 Poleg tega je Sodišče prve stopnje v sodbi z dne 24. oktobra 1991 v zadevi Rhône-Poulenc proti Komisiji (T-1/89, Recueil, str. II-867) v okviru, v katerem se je tožeči stranki očitalo, da je sodelovala na sestankih, na katerih so si konkurenti izmenjevali informacije zlasti glede cen, ki so jih želeli uporabiti na trgu, ugotovilo, da je podjetje s sodelovanjem na sestanku s protikonkurenčnim ciljem vnaprej odpravilo negotovost glede prihodnjega ravnanja konkurentov in je poleg tega pri določanju politike, ki jo je nameravalo izvajati na trgu, nujno tudi neposredno ali posredno uporabilo informacije, ki jih je prejelo na teh sestankih (točki 122 in 123).

233 Ta sklep se uporablja tudi, če je sodelovanje podjetja (ali več podjetij) pri usklajenem ravnanju s protikonkurenčnim ciljem kot v obravnavanem primeru omejeno samo na prejem informacij glede prihodnjega ravnanja konkurentov na trgu.

234 Vsak gospodarski subjekt mora namreč samostojno odločiti, kakšna bo njegova politika na trgu. S tem se nasprotuje vsakemu neposrednemu ali posrednemu stiku med gospodarskimi subjekti, katerega namen ali učinek bi bil vplivati na njihovo ravnanje na trgu, kadar imajo ti stiki za končno posledico vzpostavitev konkurenčnih razmer, ki ne ustrezajo normalnim razmeram na zadevnem trgu, pa tudi temu, da bi podjetje konkurentu razkrilo ravnanje na trgu, za katero se je odločilo ali ki se ga namerava držati

(sodba Sodišča prve stopnje z dne 20. aprila 1999 v zadevi Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji, od T-305/94 do T-307/94, od T-313/94 do T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 in T-335/94, Recueil, str. II-931, točka 720, v nadaljevanju: sodba LVM proti Komisiji).

235 Kar zadeva trditev tožeče stranke, da so bile stranke zadevnega podjetja s posredovanimi informacijami o cenah seznanjene že pred predložitvijo teh informacij konkurentom in da bi zato lahko konkurenti razkrite informacije zbrali na trgu, je treba opozoriti, da za dokaz obstoja protikonkurenčnega duha zadostuje že samo dejstvo, da je določeno podjetje prejelo informacije o konkurentih, ki jih neodvisni gospodarski subjekt sicer hrani kot poslovno skrivnost (zgoraj v točki 154 navedena sodba Tate & Lyle in drugi proti Komisiji, točka 66).

236 Trditev tožeče stranke, da so bile stranke z informacijami o cenah seznanjene, preden so bile te predložene konkurentom, in da bi bilo torej mogoče te informacije zbrati na trgu, je treba zavrniti. Tudi če bi bila ta trditev dokazana, to še ne pomeni, da so bile te cene v času pošiljanja cenikov konkurentom objektivno dejstvo na trgu, ki bi ga bilo mogoče takoj ugotoviti. Konkurenti so se lahko zaradi zadevnih dopisov s temi informacijami seznanili preprosteje, hitreje in neposredneje, kot bi bilo to mogoče storiti prek trga. Poleg tega jim je bilo s takim predhodnim pošiljanjem omogočeno, da so ustvarili vzdušje vzajemne gotovosti glede prihodnjih cenovnih politik.

237 V takih okoliščinah Sodišče prve stopnje meni, da je Komisija — čeprav ji ni uspelo dokazati obstoja stikov med vsemi proizvajalci za vsako zvišanje cen na nemškem trgu v zadevnem obdobju in čeprav priznanja podjetja Gyproc glede tajnega dogovarjanja o cenah v Nemčiji ni mogoče upoštevati (glej prvi tožbeni razlog) — upravičeno menila, da je treba sistem za izmenjavo informacij glede zvišanj cen, ki so ga vzpostavila podjetja BPB, Knauf, Lafarge in Gyproc na nemškem trgu, opredeliti za usklajeno ravnanje in je zato v nasprotju s členom 81(1) ES.

Geografski obseg omejevalnega sporazuma

238 Kar zadeva geografski obseg omejevalnega sporazuma, tožeča stranka trdi, da Komisija ni pravno zadostno dokazala, da je ta zadeval tudi Francijo in Beneluks.

239 Glede tega je dovolj opozoriti, da so londonski sestanek in izmenjave informacij o prodanih količinah zadevali tudi Francijo in Beneluks.

240 Če lahko Komisija zakonito meni, da so bili različni izrazi del enotne kršitve, ker so bili del skupnega načrta, katerega namen je bil izkriviti konkurenco, dejstvo, da sta se število in intenzivnost tajnih dogovorov razlikovala glede na zadevni trg, še ne pomeni, da kršitev ni zadevala trgov, na katerih so bila obravnavana ravnanja manj intenzivna in številna. Razdelitev trajajočega ravnanja, za katero je značilen en sam cilj, na več ločenih kršitev, ker so se dejavnosti tajnega dogovarjanja razlikovale glede na zadevni trg, bi bila namreč umetna. Te dejavnike je treba upoštevati samo pri presojanju teže kršitve in po potrebi pri določanju globe (po analogiji glej zgoraj v točki 61 navedeno sodbo Komisija proti Anic Partecipazioni, točka 90).

241 Iz tega sledi, da Komisija pri preučevanju različnih sestavnih elementov obravnavane kršitve ni napačno uporabila prava niti ni storila nobene očitne napake pri presoji.

242 V takih okoliščinah je treba drugi tožbeni razlog zavrniti.

3. *Tretji tožbeni razlog: napačna uporaba pojma enotne kršitve*

Trditve strank

243 Tožeča stranka trdi, da je bistveni pravni pogoj, da se dokaže obstoj trajajoče kršitve, predložitev dokaza o trajnosti sodelovanja podjetij, ki poskušajo doseči končni cilj. Glede tega meni, da je Komisija storila napako, ko je menila, da je mogoče z domnevnim skupnim ciljem iz leta 1992 utemeljiti nezakonitost različnih poznejših izrazov. Po mnenju tožeče stranke pri poznejših izrazih, kakršen je bil versajski sestanek, namreč ni šlo za kršitev, ampak samo za poskus kršitve, in te opredelitve ni mogoče ovreči s predpostavko, da gre za trajajočo kršitev. Tožeča stranka tako meni, da mora Komisija, če želi dokazati obstoj kompleksnega in trajajočega sporazuma, vsak izraz preučiti dovolj natančno, da lahko sklepa o njegovi nezakonitosti. Poleg tega naj bi Komisija napačno sklepala, ko je na podlagi teh izrazov menila, da je obstajala skupna volja, in ko je menila, da nezakonitost teh izrazov izhaja iz skupne volje. Tožeča stranka meni, da mora Komisija obstoj skupne volje dokazati neodvisno od obravnavane kršitve.

244 Tožeča stranka meni, da razlaga Komisije, da je ugotovila obstoj skupne volje ob upoštevanju sočasnega pojava petih ugotovljenih protikonkurenčnih ravnanj, ni prepričljiva. Tožeča stranka trdi, da je enakost cilja, na katero se je sklicevala Komisija,

nedoločna in gre pri tem le za trditev, da vsaka protikonkurenčna dejavnost končno privede do istega cilja, ker vsako protikonkurenčno delovanje konec koncev vpliva na cene. Tožeča stranka hkrati trdi, da Komisija ne more jasno razložiti, kakšna je bila dejanska vsebina domnevnega sporazuma niti kdaj naj bi bil ta sklenjen, če se to ni zgodilo na sestanku leta 1992. Poleg tega trdi, da ni nič bolj prepričljiva domneva o enotni in trajajoči kršitvi, pri kateri so sodelovala štiri podjetja in je trajala od leta 1992 do leta 1998, saj je število podjetij, ki so sodelovala pri nekaterih izrazih protikonkurenčnega delovanja, omejeno ali nekatera podjetja v te izraze niso bila vpletena. Leta 1992 naj bi se londonskega sestanka udeležili tožeča stranka in podjetje Knauf, medtem ko naj podjetji Lafarge in Gyproc tam ne bi bili prisotni. Čeprav tožeča stranka ne izpodbija dejstva, da so bile izmenjave informacij po tem sestanku razširjene na podjetji Lafarge in Gyproc, naj Komisija ne bi pojasnila, kako in kdaj naj bi se to zgodilo niti po čigavi zaslugi sta se lahko ti podjetji pridružili skupni volji ali skupnemu namenu, za katerega trdi, da je bil osnova teh izmenjav informacij. Poleg tega tožeča stranka meni, da Komisija iz izrazov protikonkurenčnega delovanja ni mogla izpeljati ničesar glede francoskega in beneluškega trga, ker naj bi se ti izrazi nanašali le na nemški in britanski trg.

245 Komisija trdi, da je predstavila ugotovitve glede dejanskih sestavnih elementov vsakega od petih ravnanj, navedenih v uvodni izjavi 429 izpodbijane odločbe, in da mora dokazati obstoj teh dejanskih elementov. K temu dodaja, da je na podlagi teh dejanskih ugotovitev sklenila, da so bila ta ravnanja izraz skupne volje, katere namen je bil čim bolj omejiti konkurenco na štirih glavnih evropskih trgih mavčnih plošč. Ko je opravila te izpeljave, naj bi bil edini logičen način, na katerega opisati ta ravnanja, da se opredelijo kot izrazi skupne volje. Tako naj ne bi Komisija v tej analizi uporabila nobenega krožnega sklepanja. Poleg tega trdi, da se različni elementi enotne kršitve med seboj popolnoma dopolnjujejo, kar naj bi dokazovalo, da so imeli različni izrazi te kršitve isti namen. Če naj bo zvišanje cen uspešno, morajo biti na primer konkurenti zadovoljni s svojimi tržnimi deleži.

Presoja Sodišča prve stopnje

246 Najprej je treba ugotoviti, da iz izpodbijane odločbe (uvodna izjava 479) izhaja, da je Komisija menila, da je treba cel sklop sporazumov in usklajenih ravnanj iz obravnavanega primera šteti za niz prizadevanj zadevnih podjetij, da bi dosegla en sam gospodarski cilj, to je omejitev konkurence, in so zato ti sporazumi in ravnanja različni izrazi kompleksnega in trajajočega sporazuma, katerega cilj in učinek je bil omejiti konkurenco. Ker je Komisija menila, da so navedeni sporazumi in usklajena ravnanja v obdobju od l.1992 do l. 1998 na konkretni ravni neprekinjeno izražali skupno voljo teh podjetij, da stabilizirajo in s tem omejijo konkurenco vsaj na nemškem, francoskem, britanskem in beneluškem trgu mavčnih plošč, je Komisija zadevno kršitev opredelila za enotno, kompleksno in trajajočo.

247 Tako je v členu 1 izpodbijane odločbe navedeno, da so zadevna podjetja, med katerimi je tudi tožeča stranka, „z udeležbo pri sklopu sporazumov in usklajenih ravnanj v sektorju mavčnih plošč prekršil[a] člen 81(1) [ES]“.

248 Najprej je treba preučiti utemeljitev tožeče stranke, da je Komisija napačno uporabila pravo, ker je na podlagi različnih izrazov zadevne kršitve menila, da je obstajal splošen načrt, ne da bi dokazala, da je skupna volja obstajala neodvisno od teh različnih izrazov.

249 Treba je opozoriti, da je treba v večini primerov na obstoj ravnanja ali protikonkurenčnega sporazuma sklepati iz številnih naključij in indicev, ki lahko, če se obravnavajo skupaj in če ni drugih skladnih pojasnil, pomenijo dokaz o kršitvi konkurenčnih pravil (zgoraj v točki 36 navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 57). To sodno prakso je mogoče prenesti na koncept enotne in trajajoče kršitve. Če gre za

kompleksno, enotno in trajajočo kršitev, je namreč vsak izraz dodaten dokaz za to, da se je taka kršitev res zgodila.

250 V nasprotju s trditvami tožeče stranke je treba zato različne izraze zadevne kršitve razumeti v splošnem okviru, ki pojasnjuje, zakaj so nastali. Ne gre za krožno sklepanje, ampak izvajanje dokazov, v okviru katerega je dokazna vrednost različnih dejanskih elementov podprta ali ovržena z drugimi obstoječimi dejanskimi elementi, ki lahko skupaj dokažejo obstoj enotne kršitve.

251 Podjetje BPB tudi meni, da Komisija ni pravno zadostno dokazala skupnega cilja, ki naj bi različne izraze povezoval v enotno in trajajočo kršitev.

252 Glede tega je treba opozoriti, da je lahko kršitev člena 81(1) ES ne le posledica ločenega dejanja, ampak celega niza dejanj ali tudi neprekinjenega ravnanja. Tej razlagi ni mogoče oporekati, ker bi lahko tudi en ali več elementov tega niza dejanj ali neprekinjenega ravnanja sam po sebi in ločeno pomenil kršitev navedene določbe. Kadar se različna dejanja zaradi istega cilja, ki izkrivlja konkurenco na skupnem trgu, uvrščajo v enoten načrt, lahko Komisija naloži odgovornost za ta dejanja glede na sodelovanje pri kršitvi kot celoti (zgoraj v točki 36 navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 258).

253 V obravnavanem primeru iz preizkusa drugega tožbenega razloga jasno izhaja, da je bilo podjetje BPB od londonskega sestanka naprej udeleženo pri enotni, kompleksni in trajajoči kršitvi, katere edini namen je bil končati cenovno vojno in stabilizirati štiri trge mavčnih plošč. Sestanki, izmenjava informacij in ravnanja, povezana z določitvijo cen, so imeli namreč isti protikonkurenčni cilj, to je vzdrževati cene na nadkonkurenčni ravni in zmanjšati konkurenco med podjetji, ki so delovala na upoštevnem trgu.

254 Na podlagi elementov, predstavljenih v okviru drugega tožbenega razloga, je mogoče sklepati, da je Komisija v uvodni izjavi 432 izpodbijane odločbe upravičeno ugotovila naslednje:

„Zdi se, da se ti različni izrazi glede na delovanje trga mavčnih plošč jasno dopolnjujejo. Zaradi izboljšanja gospodarskega položaja podjetij prek zvišanja cen je postalo nujno, da se ta podjetja uskladijo glede tržnih deležev.“

255 Sodišče prve stopnje meni, da spadajo v okoliščinah iz obravnavanega primera sporazumi in usklajena ravnanja zaradi enotnega cilja in tesne sinergije v okvir enotnega načrta, ta pa se uvršča v sklop prizadevanj zadevnih podjetij za to, da bi dosegla en sam gospodarski cilj: vplivati na gibanje cen. Kot upravičeno meni Komisija v uvodni izjavi 422 izpodbijane odločbe, bi bila razdelitev tega trajajočega ravnanja, za katero je značilno prizadevanje za en sam cilj, na ločene kršitve umetna, saj gre, nasprotno, za enotno kršitev, ki se je postopoma uresničevala v sporazumih in usklajenih ravnanjih. Enotnost kršitve namreč izhaja iz enotnosti cilja, za katerega so si prizadevali posamezni udeleženci omejevalnega sporazuma, in ne iz pravil uporabe tega sporazuma (glede tega glej zgoraj v točki 32 navedeno sodbo Cement, točka 4127).

256 Poleg tega v okviru splošnega sporazuma, ki je trajal več let, nekajmesečni zamik med posameznimi izrazi omejevalnega sporazuma ne pomeni veliko. Zato je odločilno dejstvo, da se različna dejanja zaradi enakega cilja umeščajo v skupni načrt (zgoraj v točki 36 navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 260).

257 Kar zadeva utemeljitev, da takega načrta ni bilo, je dovolj opozoriti, da se pojem enotne kršitve nanaša prav na položaj, ko je več podjetij udeleženih pri kršitvi, sestavljeni iz trajajočega ravnanja z enim samim gospodarskim ciljem, to je izkriviti konkurenco, ali posameznih kršitev, ki so med seboj povezane z enotnostjo cilja (isti cilj za vse elemente) in gospodarskih subjektov (kršitev zadeva ista podjetja, ki se zavedajo, da sodelujejo z namenom doseči isti cilj).

258 Nazadnje, kar zadeva trditev tožeče stranke, da je mogoče domnevo o enotnosti kršitve ovreči z dejstvom, da naj bi bilo število podjetij, ki so sodelovala pri nekaterih izrazih protikonkurenčnega delovanja, omejeno in da naj nekatera podjetja ne bi sodelovala od začetka, je treba opozoriti, da se dejstvo, da podjetje ni sodelovalo pri vseh elementih omejevalnega sporazuma ali da je igralo manj pomembno vlogo, pri dokazovanju obstoja kršitve, ki jo je storilo to podjetje, ne upošteva. Te dejavnike je treba upoštevati samo pri presojanju teže kršitve in po potrebi pri določanju globe (zgoraj v točki 36 navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 86).

259 Čeprav so torej sporazumi in usklajena ravnanja iz člena 81(1) ES nujno rezultat sodelovanja več podjetij, ki so vsa sostorilci kršitve, so lahko ta podjetja udeležena na različne načine, zlasti glede na značilnosti zadevnega trga in položaj posameznih podjetij na tem trgu, cilje, ki jih želijo doseči, in izbrana ali načrtovana pravila izvajanja.

260 Zato samo okoliščina, da je vsako podjetje v kršitvi udeleženo na svoj način, ne vpliva na to, da se kršitev opredeli kot enotna in trajajoča.

261 Iz navedenega izhaja, da očitki zoper opredelitev omejevalnega sporazuma za enotnega in trajajočega niso utemeljeni.

4. *Četrti tožbeni razlog: kršitev člena 253 ES in člena 15(2) Uredbe št. 17 ter splošnih načel pri določanju zneska globe*

262 Ta tožbeni razlog se deli na pet delov. Prvič, kar zadeva izhodiščni znesek 80 milijonov EUR, tožeča stranka trdi, da je bil ta znesek določen samovoljno in nesorazmerno ter da taka določitev ni bila obrazložena. Glede tega tudi meni, da je Komisija storila napako, ker je zadevno kršitev opredelila kot zelo resno. Poleg tega se tožeča stranka sklicuje na napačno upoštevanje dejanskega negativnega učinka kršitve na trg mavčnih plošč. Drugič, povečanje izhodiščnega zneska zaradi trajanja kršitve naj bi temeljilo na napačni presoji trajanja kršitev in Smernic. Komisija naj prav tako ne bi ocenila in ustrezno upoštevala omejene intenzivnosti kršitve v upoštevnem obdobju ali nekaterih zadevnih obdobjih. Tretjič, tožeča stranka meni, da je Komisija storila napako, ker je znesek globe povečala zaradi obteževalnih okoliščin. Četrtič, Komisija naj ne bi pravilno upoštevala olajševalnih okoliščin. Petič, Komisija naj bi v primeru tožeče stranke napačno uporabila obvestilo o ugodni obravnavi.

Nesorazmernost izhodiščnega zneska globe, določenega glede na težo kršitve

Teža kršitve

— Trditve strank

263 Tožeča stranka meni, da bi bilo treba ob upoštevanju omejenega učinka kršitve na zadevni trg to opredeliti kot resno in ne kot zelo resno.

264 Tožeča stranka trdi, da je Komisija v odločbah 1999/271/ES z dne 9. decembra 1998 o postopku uporabe člena [81] ES (IV/34.466 — Grške prevozne ladje) (UL 1999, L 109, str. 24) in 1999/210/ES z dne 14. oktobra 1998 o postopku uporabe člena [81] ES (zadeva IV/F-3/33.708 — British Sugar plc, zadeva IV/F-3/33.709 — Tate & Lyle plc, zadeva IV/F-3/33.710 — Napier Brown & Company Ltd, zadeva IV/F-3/33.711 — James Budgett Sugars Ltd) (UL 1999, L 76, str. 1) menila, da je mogoče zadevne kršitve namesto za zelo resne opredeliti za resne, ker je bil njihov vpliv na trg omejen.

265 Tožeča stranka podredno meni, da bi morala Komisija, čeprav bi bila njena opredelitev pravilna, upoštevati, da je lahko stopnja teže kršitve različna tudi pri kršitvah, ki so opredeljene kot zelo resne, in da je bil zatrjevani sporazum v obravnavanem primeru v primerjavi z drugimi zadevami, povezanimi z omejevalnimi sporazumi, veliko manj intenziven in protikonkurenčen. Tožeča stranka navaja, da je bila ob sprejetju izpodbijane odločbe globa, naložena zadevnim podjetjem, druga najvišja globa, ki jo je

naložila Komisija po globi iz zadeve, v kateri je bila sprejeta Odločba Komisije 2003/2/ES z dne 21. novembra 2001 v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 [ES] in člena 53 Sporazuma EGP (zadeva COMP/E-1/37.512 — Vitamini) (UL 2003, L 6, str. 1). Glede tega trdi, da je bil domnevni omejevalni sporazum v tej zadevi veliko manj intenziven od sporazuma v zadevi Vitamini ali sporazumov, glede katerih so bile izrečene odločbe Komisije 2002/742/ES z dne 5. decembra 2001 v zvezi s postopkom izvajanja člena 81 [ES] in člena 53 Sporazuma EGP (zadeva COMP/E-1/36.604 — Citronska kislina) (UL 2002, L 239, str. 18), 1999/60/ES z dne 21. oktobra 1998 v zvezi s postopkom na podlagi člena [81 ES] (IV/35.691/E-4 — Predizolirane cevi) (UL 1999, L 24, str. 1), 2001/418/ES z dne 7. junija 2000 v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 [ES] in člena 53 Sporazuma EGP (zadeva COMP/36.545/F3 — Aminokisline) (UL 2001, L 152, str. 24) in 2002/271/ES z dne 18. julija 2001 v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 [ES] in člena 53 Sporazuma EGP (zadeva COMP/E-1/36.490 — Grafitne elektrode) (UL 2002, L 100, str. 1). Tožeča stranka trdi, da se teh pet zadev nanaša na zelo resne kršitve člena 81(1) ES. Pri vseh naj bi šlo namreč za omejevalne sporazume, ki so se nanašali na cel skupni trg ali evropski gospodarski prostor (EGP). Ti omejevalni sporazumi naj bi kazali na poskuse vzpostavitve veliko intenzivnejših kartelov, kot je bil domnevni omejevalni sporazum med proizvajalci mavčnih plošč, ki naj bi bil v primerjavi z drugimi omejevalnimi sporazumi precej svoboden in nedoločen, saj naj bi bil popolnoma nestrukturiran in neorganiziran. V takih okoliščinah tožeča stranka meni, da je izhodiščni znesek globe, ki ji je bila naložena glede na težo zadevne kršitve, nesorazmeren in v nasprotju z načelom enakega obravnavanja, saj je ta znesek tretji največji znesek, kar jih je bilo določenih za vse udeležence navedenih drugih omejevalnih sporazumov.

266 Tožeča stranka meni, da je Komisija ravnala napačno, ko je primerjala različne globe glede na velikost upoštevnega trga. Prvič, s Smernicami naj ne bi bilo določeno, da je treba kot vrednost pri oceni teže kršitve upoštevati velikost trga. Drugič, Komisija naj bi

upoštevala le velikost trga in ne tudi drugih dejavnikov, ki odločajo o teži kršitve. Tretjič, Komisija naj pri oceni teže kršitve običajno ne bi upoštevala velikosti proizvodnega trga.

267 Komisija navaja vidike kršitve, za katere meni, da so bili v obravnavanem primeru posebej resni (uvodne izjave 534, 535 in od 539 do 542 izpodbijane odločbe). Navaja tudi, da je bil omejevalni sporazum zasnovan, voden in spodbujan na visokih hierarhičnih ravneh posameznih udeleženih podjetij. Pri tem poudarja, da je bilo podjetje BPB vpleteno v vse izraze zadevnega protikonkurenčnega ravnanja in da je to podjetje priznalo, da sta bili isti osebi, to je gospoda [D] in [A] (oba predsednika in generalna direktorja podjetja BPB), neposredno vpletena v vsa kršitvena dejanja razen enega.

— Presoja Sodišča prve stopnje

268 Treba je opozoriti, da je treba opraviti presojo teže kršitve, da se določi višina globe, ob upoštevanju predvsem narave omejitev konkurence, števila in pomembnosti zadevnih podjetij, dela trga Skupnosti, ki je pod nadzorom teh podjetij, ter položaja na trgu, ko je bila kršitev storjena (sodba Sodišča z dne 15. julija 1970 v zadevi ACF Chemiefarma proti Komisiji, 41/69, Recueil, str. 661, točka 176).

269 Glede tega je treba opozoriti, da so na podlagi člena 81(1)(a) ES s skupnim trgom izrecno nezdružljiva usklajena ravnanja, ki neposredno ali posredno določajo nakupne ali prodajne cene ali druge pogoje poslovanja.

270 Take kršitve, še posebej, ko gre za horizontalne omejevalne sporazume, so v sodni praksi opredeljene kot posebej resne kršitve, če vključujejo neposredne posege v bistvene parametre konkurence na zadevnem trgu (sodba Sodišča prve stopnje z dne 11. marca 1999 v zadevi Thyssen Stahl proti Komisiji, T-141/94, Recueil, str. II-347, točka 675), ali kot očitne kršitve pravil Skupnosti o konkurenci (zgoraj v točki 178 navedena sodba Sodišča prve stopnje Tréfilunion proti Komisiji, točka 109, in sodba Sodišča prve stopnje z dne 14. maja 1998 v zadevi BPB de Eendracht proti Komisiji, T-311/94, Recueil, str. II-1129, točka 303).

271 Treba je tudi opozoriti, da so na podlagi tretje alinee drugega pododstavka točke 1(A) Smernic zelo resne kršitve „navadno horizontalne omejitve, kot so cenovni karteli in kvote o delitvah trga“.

272 Iz navedenega izhaja, da je Komisija zadevno kršitev glede na njeno naravo upravičeno opredelila kot zelo resno. Vendar je treba kljub temu preučiti dejavnike, na katere se sklicuje tožeča stranka, ki bi lahko to opredelitev spremenili.

273 Kar zadeva utemeljitve tožeče stranke, da bi bilo treba kršitev opredeliti za resno, ker je bil njen vpliv na trg omejen, je treba opozoriti, da je v sodbi z dne 30. septembra 2003 v zadevi Michelin proti Komisiji (T-203/01, Recueil, str. II-4071, točki 258 in 259) Sodišče prve stopnje menilo, da se teža kršitve lahko določi glede na naravo in cilj ravnanj, pri katerih je podana zloraba, in da so lahko elementi, ki zadevajo cilj določenega ravnanja, za določitev globe pomembnejši kot elementi, ki zadevajo njegove učinke.

274 Čeprav je treba torej upoštevati tudi velikost upoštevnega geografskega trga in vpliv na trg, na katerem se ta lahko izmeri, je pri presoji teže kršitve bistveno merilo narava kršitev (sodba Sodišča prve stopnje z dne 18. julija 2005 v zadevi Scandinavian Airlines System proti Komisiji, T-241/01, ZOdl., str. II-2917, točka 84).

275 Kar zadeva trditev tožeče stranke, da naj bi Komisija v drugih odločbah globo znižala zaradi omejenega vpliva na trg, je treba, tudi če bi bila ta trditev pravilna, poudariti, da predhodna praksa odločanja Komisije ne šteje kot pravni okvir za globe na področju konkurence (sodba Sodišča prve stopnje z dne 20. marca 2002 v zadevi LR AF 1998 proti Komisiji, T-23/99, Recueil, str. II-1705, točka 234).

276 Kar zadeva podredno trditev tožeče stranke, da bi morala Komisija, čeprav bi bila njena opredelitev kršitve pravilna, upoštevati, da je lahko stopnja teže kršitve različna tudi pri kršitvah, ki so opredeljene kot zelo resne, in da je bil zatrjevani sporazum v obravnavanem primeru v primerjavi z drugimi zadevami, povezanimi z omejevalnimi sporazumi, veliko manj intenziven in protikonkurenčen, se to vprašanje meša z vprašanjem sorazmernosti višine globe, ki jo je naložila Komisija glede na težo zadevne kršitve, in bo obravnavano v nadaljevanju.

277 Vendar je treba vsekakor opozoriti, da je primerjava različnih omejevalnih sporazumov zaradi različnih okoliščin v posameznih primerih skoraj nemogoča.

278 Kar zadeva trditev tožeče stranke, da naj bi Komisija storila napako, ker je primerjala različne globe glede na velikost upoštevnega trga, je treba opozoriti, da mora Komisija pri presoji teže kršitve upoštevati veliko dejavnikov, katerih značaj in pomen sta odvisna

od vrste zadevne kršitve in posebnih okoliščin kršitve (sodba Sodišča z dne 7. junija 1983 v zadevi Musique diffusion française in drugi proti Komisiji, od 100/80 do 103/80, Recueil, str. 1825, točka 120). Med dejavniki, ki potrjujejo težo kršitve, je lahko, odvisno od primera, zlasti velikost zadevnega proizvodnega trga (sodba Sodišča prve stopnje z dne 27. septembra 2006 v zadevi Akzo Nobel proti Komisiji, T-330/01, ZOdl., str. II-3389, točka 37).

279 Nazadnje je treba opozoriti, da se tako obsežen horizontalni omejevalni sporazum o cenah, kakršnega je ugotovila Komisija v izpodbijani odločbi, ki se nanaša na tako pomemben gospodarski sektor, običajno opredeli za zelo resnega, in sicer ne glede na njegove okoliščine. Vsekakor z okoliščinami, na katere se sklicuje tožeča stranka v obravnavanem primeru, ni mogoče ovreči veljavnosti presoje resnosti kršitve, ki jo je opravila Komisija.

280 Torej je treba očitke tožeče stranke, da je zaradi narave zadevnega sporazuma opredelitev tega omejevalnega sporazuma za zelo resnega napačna, zavrniti.

Dejanski vpliv kršitve na zadevni trg

— Trditve strank

281 Tožeča stranka trdi, da Komisija v izpodbijani odločbi ni mogla dokazati količinsko opredeljive škode.

282 Tožeča stranka meni, da je bil vpliv omejevalnega sporazuma na zadevni trg omejen, saj so ostale v obdobju od l. 1992 do l. 1998 „neto-neto“ cene v Združenem kraljestvu dejansko na isti ravni, v Nemčiji pa so se znižale za 11 %. Tožeča stranka poudarja, da Komisija ni z ničimer dokazala učinkov na francoskem ali beneluškem trgu. Poleg tega naj Komisija ne bi dokazala obstoja škode, ki naj bi bila povzročena porabnikom.

283 Tožeča stranka poleg tega trdi, da so se cene in tržni deleži v Združenem kraljestvu in Nemčiji v zadevnem obdobju gibali predvidljivo v okviru vrnitve v bolj normalne razmere konkurence po intenzivni cenovni vojni.

284 Tožeča stranka priznava, da je londonski sestanek morda pospešil prenehanje cenovne vojne, vendar zanika, da bi bil lahko to edini razlog za prenehanje. Po njenem mnenju bi se cenovna vojna tako ali drugače končala.

285 Tožeča stranka hkrati meni, da so imele izmenjave informacij le majhen učinek. Glede tega trdi, da so se pridobljene informacije uporabljale le za opredelitev, ali vlada v tej industriji novo razpoloženje. Poleg tega naj ne bi [D], razen v enem primeru leta 1993, informacij predložil nikomur. Neobstoj učinkov teh izmenjav naj bi bilo mogoče podpreti s preučitvijo dejansko izmenjanih elementov. Tožeča stranka poudarja, da so se izmenjave sprva nanašale na letne podatke. Leta 1993 naj bi izmenjave postale polletne, leta 1996 pa četrtletne. Vendar naj izmenjave ne bi bile redne. Tožeča stranka poleg tega pojasnjuje, da je šlo za splošne informacije, izražene v obliki enega samega številčnega podatka za cel nacionalni trg.

286 Tožeča stranka se sklicuje na zgoraj v točki 108 navedeno sodbo Deere proti Komisiji in zgoraj v točki 270 navedeno sodbo z dne 11. marca 1999 Thyssen Stahl proti Komisiji in trdi, da so okoliščine iz obravnavane zadeve popolnoma različne od okoliščin, na podlagi katerih sta bili izrečeni navedeni sodbi. V navedenih zadevah naj bi bile izmenjane informacije veliko bolj natančne in sveže.

287 Kar zadeva predhodna obvestila o zvišanju kataloških cen, tožeča stranka trdi, da so bila ta obvestila v skoraj vseh primerih poslana le nekaj dni, preden so bila zadevna zvišanja napovedana porabnikom, in da so bila v nekaterih primerih celo sočasna. Torej naj zadevne informacije ob predložitvi ne bi bile zaupne. Tožeča stranka poleg tega trdi, da so kataloške cene le redko dejanske cene, ki jih plačajo stranke.

288 Tožeča stranka tudi meni, da domnevna kršitev ni mogla povzročiti škode porabnikom, saj so skoraj vse stranke trgovska podjetja s precejšnjo kupno močjo, ki si lahko torej s pogajanji zagotovijo popuste tako, da proizvajalce zoperstavijo drugega proti drugemu.

289 Tožeča stranka izpodbija tudi sklep Komisije, da naj bi bila konkurenca bolj omejena na oligopolnem trgu. Glede tega poudarja, da se je razdelitev tržnih deležev precej spremenila zaradi precejšnjih premikov strank.

290 Nazadnje tožeča stranka meni, da Komisija ni dokazala, da je kršitev vplivala na francoski in beneluški trg. Glede tega ugotavlja, da je glavni dokaz, na katerega se sklicuje Komisija, da so izmenjave informacij zajemale tudi ta trga. Vendar naj ne bi predložila nobenega dokaza o protikonkurenčnem ravnanju na teh dveh trgih.

291 Komisija meni, da je imela kršitev v obravnavanem primeru dejanske učinke zaradi same narave zadevnega trga.

292 Komisija poleg tega meni, da je bil eden glavnih ciljev omejevalnega sporazuma končati cenovno vojno in da se je ta s sporazumom tudi dejansko končala. Kar zadeva trditev podjetja BPB, da kršitev ni bila en in edini razlog za končanje cenovne vojne, Komisija trdi, da zaradi tega, čeprav bi to držalo, nikakor ni zmanjšan dejanski učinek kršitve na zadevnem trgu.

293 Kar zadeva izmenjave informacij, je Komisija ugotovila, da so se te izmenjave uporabljale za spremljanje trga in preprečevanje kakršne koli domnevno preveč nasilne konkurence med obravnavanimi podjetji na zadevnih štirih trgih.

294 Poleg tega meni, da že samo dejstvo, da so podjetja dejansko napovedala dogovorjena zvišanja cen in da so bile na podlagi tako napovedanih cen določene posamezne transakcijske cene, zadostuje za ugotovitev, da je imelo tajno dogovarjanje o cenah za namen in učinek resno omejitev konkurence. Torej naj za dokaz, da je omejevalni sporazum dejansko vplival na zadevni trg, ne bi bilo treba nujno opredeliti, ali so se končne transakcijske cene spreminjale vzporedno z napovedanimi cenami.

295 Komisija trdi, da ji ni treba dokazati, da je kršitev povzročila količinsko opredeljivo škodo niti da so bili porabniki oškodovani. Kljub temu pa se sklicuje na uvodno izjavo 534 izpodbijane odločbe in trdi, da se večja stabilnost cen in tržnih deležev sklada

z izvedbo omejevalnega sporazuma. Komisija poleg tega poudarja, da se mavčne plošče uporabljajo v gradbeni industriji ter tako vplivajo na cene stanovanj in s tem na porabnike.

296 Kar zadeva geografski obseg omejevalnega sporazuma, Komisija meni, da dejstvo, da je bila protikonkurenčna dejavnost na nekaterih trgih manj intenzivna, ne pomeni, da zadevni sporazum na teh trgih ni deloval.

— Presoja Sodišča prve stopnje

297 Treba je opozoriti, da na podlagi prvega pododstavka točke 1(A) Smernic Komisija pri določanju višine globe glede na težo kršitve upošteva zlasti „dejanski vpliv [kršitve] na trg, kjer se to lahko meri“.

298 Glede tega je treba analizirati natančen pomen besedne zveze „kjer se to [torej dejanski vpliv] lahko meri“. Zlasti je treba opredeliti, ali lahko Komisija v okviru določanja višine globe na podlagi te določbe upošteva dejanski vpliv kršitve samo, če — in kolikor — lahko ta vpliv količinsko opredeli.

299 Treba je poudariti, da presoja učinkov sporazumov ali ravnanj glede na člen 81 ES pomeni, da je treba nujno upoštevati konkretni okvir, v katerega so umeščeni, predvsem gospodarski in pravni kontekst, v katerem poslujejo zadevna podjetja, značaj zadevnega

blaga in storitev in tudi dejanske pogoje delovanja in strukturo zadevnega trga oziroma trgov (zgoraj v točki 106 navedena sodba ASNEF-EQUIFAX in Administración del Estado, točka 49).

300 Poleg tega presoja vpliva omejevalnega sporazuma na zadevni trg nujno pomeni uporabo hipotez. V tem okviru mora Komisija preučiti zlasti to, kakšne bi bile cene zadevnega proizvoda, če omejevalnega sporazuma ne bilo. Vendar je pri preučevanju vzrokov za dejansko gibanje cen tvegano špekulirati o vlogi vsakega izmed njih. Upoštevati je treba objektivno okoliščino, da so se zadevna podjetja zaradi omejevalnega sporazuma o cenah jasno odrekla konkuriranju pri cenah. Tako presoja vpliva, ki je posledica drugih dejavnikov in ne prostovoljnega vzdržanja podjetij, udeleženih v omejevalnem sporazumu, nujno temelji na razumnih verjetnostih, ki niso natančno količinsko opredeljive.

301 Razen če se merilu iz prvega pododstavka točke 1(A) Smernic odvzame polni učinek, Komisiji torej ni mogoče očitati, da se je oprla na dejanski vpliv omejevalnega sporazuma s protikonkurenčnim ciljem na trg, čeprav tega vpliva ni količinsko opredelila ali o tem ni podala presoje s številkami. Zato je treba dejanski vpliv omejevalnega sporazuma na zadevni trg šteti za dovolj dokazanega, če Komisija lahko predloži konkretne in verodostojne indice, ki z razumno verjetnostjo kažejo, da je omejevalni sporazum vplival na ta trg.

302 V obravnavanem primeru iz povzetka analize, ki jo je opravila Komisija (glej uvodne izjave od 534 do 538 izpodbijane odločbe), izhaja, da se je ta pri sklepu, da je imel omejevalni sporazum dejanski vpliv na trg, opirala na več indicev. Sklicevala se je namreč na dejstvo, da sestavljajo udeleženci omejevalnega sporazuma (skoraj) celotno ponudbo mavčnih plošč na štirih trgih, na katere se je nanašal omejevalni sporazum. Prav tako je menila, da so se v praksi izvajali različni elementi omejevalnega sporazuma, zlasti ker so zadevna podjetja po londonskem sestanku dejansko spremenila svoje ravnanje in so se dogovorjene izmenjave informacij izvajale celo zadevno obdobje, in

sicer na glavnih trgih in še posebej na britanskem in nemškem trgu. Kar zadeve cene, se je Komisija sklicevala na uvodni izjavi 212 in 395 izpodbijane odločbe ter dodala, da je bila prisotna težnja k porastu ali vsaj stabilizaciji in da so se stiki v zvezi z zviševanjem cen dejansko nanašali na objavo cenikov, ki so se pozneje uporabljali za obračunavanje cen strankam. Poleg tega je Komisija menila, da so bili tržni deleži v zadevnem obdobju relativno stabilni, in sicer stabilnejši kot v obdobju od l. 1988 do l. 1992, ki so ga obravnavana podjetja opredelila za cenovno vojno, pri čemer se je sklicevala na uvodne izjave 71, 196 in 289 izpodbijane odločbe in prilogo k tej odločbi.

303 Tako dejstvo, da so udeleženci omejevalnega sporazuma obvladovali večino zadevnega trga (ali skoraj ves zadevni trg), kakor tudi okoliščina, da je bil namen izpostavljenih dogovorov zlasti zvišati cene na raven, višjo od ravni, ki bi jo dosegle brez zadevnih dogovorov, kažeta na to, da je lahko kršitev povzročila znatne protikonkurenčne učinke.

304 Torej Komisiji ni mogoče očitati, da je ravnala napačno, ker je menila, da je okoliščina, da so udeleženci omejevalnega sporazuma na zadevnem trgu obvladovali zelo velik tržni delež, pomemben dejavnik, ki ga je treba upoštevati pri preučevanju dejanskega vpliva omejevalnega sporazuma na trg. Ni namreč mogoče zanikati, da se možnost za učinkovitost omejevalnega sporazuma glede cen in stabilizacije trga poveča z velikostjo tržnih deležev, ki jih delijo udeleženci tega omejevalnega sporazuma. Čeprav samo s to okoliščino ni mogoče dokazati obstoja dejanskega vpliva, je treba ugotoviti, da se Komisija v izpodbijani odločbi ni nikjer sklicevala na tako vzročno-posledično razmerje, ampak je to dejstvo upoštevala enako kot druge elemente.

305 Kar zadeva trditev Komisije, da je bila dejansko prisotna težnja k porastu ali vsaj stabilizaciji cen (uvodna izjava 534 izpodbijane odločbe), je treba ugotoviti, da Komisija

ni predložila nobenih statističnih podatkov o gibanju cen, ampak je le navedla, da naj bi podjetji BPB in Lafarge v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah navedli, da je bila na britanskem in nemškem trgu prisotna težnja k porastu ali vsaj stabilizaciji cen.

306 Glede tega je treba opozoriti na naslednje elemente. Prvič, kar zadeva odgovor podjetja Lafarge na odgovor na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, iz točke 58 zgoraj izhaja, da je Sodišče prve stopnje menilo, da je treba zaradi popolnosti ta element izločiti kot obremenilni element zoper tožečo stranko. Drugič, čeprav je mogoče odgovor tožeče stranke na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah res razlagati, kot je to storila Komisija, in naj bi torej tudi sama tožeča stranka priznala, da je bila na britanskem in nemškem trgu prisotna težnja k porastu ali vsaj stabilizaciji cen, ta trditev ne pokriva francoskega in beneluškega trga. Tretjič, iz odgovora tožeče stranke na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah izhaja, da je ta stranka trdila, da so v obdobju od l. 1992 do l. 1998 transakcijske cene v Združenem kraljestvu dejansko ostale na isti ravni in da so se v Nemčiji celo znižale.

307 Vendar od Komisije ni mogoče zahtevati, da mora pri dokazanem omejevalnem sporazumu sistematično dokazovati, da so sporazumi zadevnim podjetjem dejansko omogočili, da so dosegla višje transakcijske cene, kot bi se uveljavile, če ne bi bilo omejevalnega sporazuma. Ne bi bilo sorazmerno, da se zahteva tak dokaz, za katerega bi bilo porabljenih veliko sredstev, ker bi bili potrebni hipotetični izračuni na podlagi ekonomskih modelov, katerih natančnost sodišče le težko preveri in katerih zanesljivost nikakor ni dokazana (sklepni predlogi generalnega pravobranilca Mischa k sodbi Sodišča z dne 16. novembra 2000 v zadevi Mo och Domsjö proti Komisiji, C-283/98 P, Recueil, str. I-9855 in I-9858, točka 109).

308 V obravnavanem primeru iz izpodbijane odločbe in samega priznanja tožeče stranke izhaja, da se je cenovna vojna končala, zato so se cene že po opredelitvi zvišale nad ravni, ki bi se uveljavile, če nezakoniti dogovori ne bi bili sklenjeni.

309 Poleg tega je dejstvo, da so se stiki v zvezi z zvišanji cen nanašali na objavo cenikov, ki so se nato uporabljali za obračunavanje cen strankam (uvodna izjava 534 izpodbijane odločbe), že po naravi vplivalo na trg in ravnanje različnih udeležencev na trgu, tako z vidika ponudbe kot tudi povpraševanja, saj so se napovedane cene uporabljale kot referenčni zneski v primeru individualnih pogajanj glede transakcijskih cen s strankami (glede tega glej sodbo Sodišča prve stopnje z dne 14. maja 1998 v zadevi Finnboard proti Komisiji, T-338/94, Recueil, str. II-1617, točka 342), katerih pogajalski prostor pri cenah je bil nujno omejen (glede tega glej zgoraj v točki 234 navedeno sodbo LVM proti Komisiji, točka 745).

310 Določitev cen, čeprav je samo informativna, vpliva na konkurenco, ker vsem udeležencem sporazuma omogoča, da z razumno gotovostjo predvidijo, kakšna bo cenovna politika konkurentov (sodba Sodišča z dne 17. oktobra 1972 v zadevi Vereeniging van Cementhandelaren proti Komisiji, 8/72, Recueil, str. 977, točka 21). Bolj splošno taki sporazumi zajemajo neposreden poseg v bistvene parametre konkurence na zadevnem trgu (zgoraj v točki 270 navedena sodba z dne 11. marca 1999 Thyssen Stahl proti Komisiji, točka 675). Zadevni proizvajalci s tem, da izrazijo skupno voljo do uporabe določene ravni cen, namreč ne določajo več samostojno svoje politike na trgu in s tem škodijo pojmovanju, ki je neločljivo povezano z določbami Pogodbe o konkurenci (glede tega glej zgoraj v točki 270 navedeno sodbo BPB de Eendracht proti Komisiji, točka 192).

311 Zato Sodišče prve stopnje meni, da je Komisija, kar zadeva cene, pravno zadostno dokazala dejanski vpliv omejevalnega sporazuma na zadevni trg.

312 Kar zadeva trditev Komisije iz uvodne izjave 534 izpodbijane odločbe, da so bili zaradi zadevne kršitve tržni deleži v obravnavanem obdobju relativno stabilni, je treba opozoriti, da ta trditev ni potrjena. Iz tabele, vključene v prilogo k izpodbijani odločbi, na katero se sklicuje Komisija, sicer res izhaja, da se zdijo deleži v obdobju od l. 1992 do l. 1998 relativno stabilni. Ker pa niso na voljo podatki, ki bi se nanašali na položaj na zadevnem trgu pred omejevalnim sporazumom, s to tabelo ni mogoče pravno zadostno dokazati, da je bila stabilnost, čeprav bi bila dejansko ugotovljena, posledica zadevne kršitve.

313 Kar zadeva izmenjavo informacij, se na podlagi ustaljene sodne prakse domneva, da podjetja, ki so udeležena pri usklajevanju in so še naprej dejavna na trgu, če ne dokažejo nasprotnega, pri odločanju, kako bodo ravnala na trgu, upoštevajo informacije, ki so jih izmenjala s konkurenti. To velja toliko bolj, če se je usklajevanje, kot v obravnavanem primeru, dogajalo redno v daljšem časovnem obdobju (zgoraj v točki 79 navedena sodba HFB in drugi proti Komisiji, točka 216, in navedena sodna praksa).

314 Glede na navedeno Sodišče prve stopnje meni, da je Komisija — razen stabilnosti tržnih deležev — zadostno dokazala učinke kršitve na zadevni trg. Glede na težo zadevnih ravnanj in vrsto trga je mogoče predpostaviti tudi vpliv na francoski in beneluški trg.

315 Torej je treba še preučiti, ali dejstvo, da Komisija ni dokazala vseh domnevnih učinkov kršitve, vpliva na opredelitev zadevne kršitve za zelo resno in torej na višino globe.

316 Glede tega je treba opozoriti, da je treba težo kršitve ugotoviti na podlagi vrste dejavnikov, kot so posebne okoliščine zadeve, njen kontekst in odvračilni učinek glob, pri čemer ni obveznega ali dokončnega seznama meril, ki bi jih bilo nujno upoštevati (sodba Sodišča z dne 17. julija 1997 v zadevi Ferriere Nord proti Komisiji, C-219/95 P, Recueil, str. I-4411, točka 33).

317 Sodišče prve stopnje je v sodbi Michelin proti Komisiji, navedeni zgoraj v točki 273, (točki 258 in 259) menilo, da se lahko teža kršitve določi glede na naravo in cilj ravnanj, pri katerih je podana zloraba, in da so lahko na podlagi ustaljene sodne prakse elementi, ki zadevajo cilj določenega ravnanja, za določitev globe večjega pomena kot elementi, ki zadevajo njegove učinke.

318 Sodišče je ta pristop potrdilo, ko je menilo, da učinek protikonkurenčnega ravnanja ni odločilno merilo pri presoji o ustreznosti višine globe. Elementi, povezani z vidikom namere, so lahko pomembnejši od elementov, povezanih z zadevnimi učinki, še zlasti kadar gre za kršitve, ki so že same po sebi resne, kakršni sta določitev cen in razdelitev trgov (zgoraj v točki 180 navedena sodba z dne 2. oktobra 2003 Thyssen Stahl proti Komisiji, točka 118).

319 Poleg tega je treba opozoriti, da so se horizontalni omejevalni sporazumi glede cen vedno šteli med najresnejše kršitve konkurenčnega prava Skupnosti (zgoraj v točki 154 navedena sodba Sodišča prve stopnje Tate & Lyle in drugi proti Komisiji, točka 103, in sodba z dne 19. marca 2003 v zadevi CMA CGM in drugi proti Komisiji, T-213/00, Recueil, str. II-913, točka 262).

320 Nazadnje je treba še poudariti, da Komisija pri določanju izhodiščnega zneska globe ni menila, da je merilo dejanskega vpliva kršitve na trg najpomembnejše merilo. Njena

presoja je namreč temeljila tudi na drugih elementih, in sicer ugotovitvi, da je treba kršitev že po naravi opredeliti kot zelo resno (uvodne izjave od 528 do 530 izpodbijane odločbe) in da je zadevni geografski trg, tako z geografskega vidika kot glede na vrednost, zajemal pomemben del trga Skupnosti, to je približno 80 % celotne vrednosti tega trga (uvodne izjave od 539 do 542 izpodbijane odločbe).

321 Iz vsega navedenega torej izhaja, da je Komisija zadevno kršitev upravičeno opredelila kot zelo resno.

322 Poleg tega Sodišče prve stopnje v okviru neomejene pristojnosti, s katero razpolaga, in na podlagi zgoraj navedenega meni, da zaradi dejstva, da je Komisija le delno dokazala učinke kršitve, ni mogoče ovreči njene presoje glede izhodiščnega zneska globe, določenega glede na težo kršitve.

Določitev izhodiščnega zneska globe glede na težo kršitve

— Trditve strank

323 Tožeča stranka meni, da je mogoče na podlagi tretje alinee drugega pododstavka točke 1(A) Smernic za zelo resno kršitev naložiti globo, katere možni izhodiščni znesek lahko presega 20 milijonov EUR. Glede tega meni, da bi morala Komisija na podlagi te

določbe pojasniti, na podlagi katerega merila se je odločila za znesek, večji od 20 milijonov EUR. Brez takega pojasnila naj bi se zdelo, da je bila ta številka izbrana po naključju.

324 Tožeča stranka poleg tega meni, da je globa, ki ji je bila naložena, nesorazmerna in pretirana glede na njen promet. Pri tem opozarja, da znaša globa, ki ji je bila naložena, 18,1 % njenega prometa s proizvodnjo mavčnih plošč v Evropi, 24,3 % njenega prometa s tem proizvodom na štirih glavnih trgih in 44,4 % prometa, ki ga je imela z zadevnim proizvodom v letih 2001/2002 v Združenem kraljestvu in Nemčiji. Poleg tega naj bi bila globa, ki ji je bila naložena, glede na njen promet veliko previsoka v primerjavi z drugimi globami, ki so bile naložene za isto kršitev ali za primerljive kršitve.

325 Tožeča stranka meni, da bi bilo treba pri obravnavi sorazmernosti globe upoštevati tudi primerjavo z drugimi zadevami. Sprašuje se, na podlagi katerega parametra bi bilo mogoče presoditi o sorazmernosti, če ne sme trditi, da je globa nesorazmerna glede na podobne in sočasne primere oziroma glede na njen promet ali promet drugih podjetij.

326 Tožeča stranka še trdi, da je vsaj enoletna zamuda, s katero je Komisija sprejela izpodbijano odločbo, pripomogla k temu, da ji je bila naložena veliko višja globa, kakor bi ji bila verjetno naložena, če bi bila zadevna odločba sprejeta ob koncu leta 2001 in ne 27. novembra 2002. Takrat naj bi se Komisija namreč trudila, da bi odvrnila pozornost javnosti od vrste neuspehov v nekaterih zadevah s področja koncentracije in naj bi zato želela pridobiti čim več političnih točk z naložitvijo „strogih glob“ za ta omejevalni sporazum.

327 Komisija trdi, da so izhodiščni zneski, določeni za posamezna podjetja, očitno povezani in sorazmerni ter da so odvisni od teže kršitve.

328 Komisija navaja, da so razlogi, zaradi katerih se je odločila za izhodiščni znesek 80 milijonov EUR, predstavljeni v uvodnih izjavah od 545 do 549 izpodbijane odločbe. Glede tega trdi, da ji take izbire ni treba dodatno utemeljevati.

329 Komisija trdi, da je kakršna koli primerjava z globami, naloženimi v drugih zadevah, brezpredmetna, ker višino globe določa za vsak posamezen primer in lahko splošni znesek glob vsekakor poveča v okviru omejitev, določenih z Uredbo št. 17, če se to izkaže potrebno za izvajanje politike konkurence. Komisija je predložila tabelo izhodiščnih zneskov glob, naloženih v zadevah, ki so se nanašale na vrednejše trge, da bi tako pokazala, da izhodiščni znesek globe, naložene tožeči stranki, ni bil strožji od zneskov glob, ki so bile naložene v drugih zadevah, in da je veliko nižji zaradi upoštevanja velikosti zadevnega trga. Vendar pri tem poudarja, da izhodiščnega zneska ne želi utemeljiti na podlagi te tabele, ki se nanaša le na enega od elementov, ki jih je upoštevala pri presoji izhodiščnega zneska.

330 Nazadnje Komisija trdi, da podjetje BPB ni dokazalo, niti da je bila zamuda pri obravnavi — glede na kompleksnost zadeve — pretirana niti da so bile zato kršene njegove pravice do obrambe. Trditve podjetja BPB glede političnega ozračja so le špekulacije in niso z ničimer povezane z odgovorom na vprašanje, ali je bila naložena globa zakonita.

— Presoja Sodišča prve stopnje

331 Kar zadeva področje uporabe obveznosti obrazložitve v zvezi z izračunom zneska globe, naložene za kršitev pravil Skupnosti o konkurenci, je treba opozoriti, da je treba to določiti na podlagi določb člena 15(2), drugi pododstavek, Uredbe št. 17, v skladu s katerimi se „[p]ri določanju višine globe […] upoštevata teža in trajanje kršitve“. V zvezi s tem Smernice in tudi obvestilo o ugodni obravnavi vsebujejo okvirna pravila o merilih presoje, ki jih Komisija upošteva, da bi ocenila težo in trajanje kršitve (sodba Sodišča prve stopnje z dne 9. julija 2003 v zadevi Cheil Jedang proti Komisiji, T-220/00, Recueil, str. II-2473, točka 217). V teh okoliščinah so zahteve po pomembni postopkovni zahtevi, to je po obveznosti obrazložitve, izpolnjene, kadar Komisija v svoji odločbi navede merila presoje, ki so ji omogočila oceno teže in trajanja kršitve za določitev zneska globe in jih je upoštevala na podlagi svojih Smernic in, po potrebi, obvestila o ugodni obravnavi (zgoraj navedena sodba Cheil Jedang proti Komisiji, točka 218).

332 Res je, da v obravnavanem primeru Komisija ni navedla drugih številk kot tistih, ki se nanašajo na tržne deleže zadevnih podjetij, na podlagi katerih je izhodiščni znesek globe, naložene tožeči stranki, določila na 80 milijonov EUR.

333 Vendar pa Komisija na podlagi obveznosti obrazložitve v odločbi ni dolžna navesti številk v zvezi z načinom izračuna zneska glob (sodba Sodišča z dne 16. novembra 2000 v zadevi Stora Kopparbergs Bergslags proti Komisiji, C-286/98 P, Recueil, str. I-9925, točka 66).

334 Navedba številčnih podatkov v zvezi z načinom izračuna zneska glob, ne glede na to, kako koristni so lahko taki podatki, ni nepogrešljiva za upoštevanje obveznosti obrazložitve odločbe, s katero so naložene globe, pri čemer je treba vsekakor poudariti, da se Komisija z izključno in avtomatično uporabo aritmetičnih formul ne more odpovedati svoji diskrecijski pravici (sodba Sodišča z dne 2. oktobra 2003 v zadevi Salzgitter proti Komisiji, C-182/99 P, Recueil, str. I-10761, točka 75).

335 Kar zadeva obrazložitev določitve zneska glob v absolutnem smislu, je namreč treba opozoriti, da globe pomenijo instrument politike konkurence Komisije, ki mora pri določanju njihovega zneska imeti diskrecijsko pravico, da bi ravnanje podjetij usmerila v upoštevanje pravil o konkurenci (sodba Sodišča prve stopnje z dne 6. aprila 1995 v zadevi Martinelli proti Komisiji, T-150/89, Recueil, str. II-1165, točka 59).

336 Poleg tega je treba preprečiti, da bi lahko gospodarski subjekti brez težav predvideli globe. Če bi namreč Komisija v odločbi morala navesti številke v zvezi z načinom izračuna zneska glob, bi to škodilo odvračilnemu učinku teh glob. Če bi bil znesek globe rezultat izračuna na podlagi preproste aritmetične formule, bi imela podjetja možnost predvideti morebitno sankcijo in jo primerjati s koristmi, ki bi jih imela od kršitve pravil konkurenčnega prava.

337 V obravnavanem primeru je treba navesti, da je Komisija v uvodnih izjavah od 522 do 553 izpodbijane odločbe navedla dejavnike, ki jih je upoštevala za izračun zneska glob glede na težo kršitve vsakega od zadevnih podjetij. Iz zgoraj navedenih uvodnih izjav izhaja, da je Komisija jasno in podrobno predstavila sklepanje, ki ga je uporabila, in tako tožeči stranki omogočila, da se seznani z dejavniki presoje, ki jih je upoštevala pri oceni teže kršitve za izračun zneska globe, in Sodišču prve stopnje, da opravi nadzor.

Ugotoviti je torej treba, da je v izpodbijani odločbi izpolnjena zahteva obrazložitve, naložena Komisiji na podlagi člena 253 ES.

338 Kar zadeva trditev tožeče stranke, da je njena globa nesorazmerna in previsoka v primerjavi z njenim prometom, zadostuje opozoriti, da Komisija, ker zneska globe ni bila dolžna izračunati na podlagi zneskov, ki temeljijo na prometu zadevnih podjetij, tudi ni dolžna zagotoviti, da kadar so globe naložene več podjetjem, vpletenim v isto kršitev, končni zneski glob, izračunani za zadevna podjetja, izražajo vse razlike med njimi glede njihovega skupnega prometa ali prometa na trgu zadevnega proizvoda (zgoraj v točki 90 navedena sodba Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točki 255 in 312).

339 Poleg tega v pravu Skupnosti ni splošno veljavnega načela, da mora biti sankcija v sorazmerju s pomenom podjetja na trgu proizvodov, ki so predmet kršitve (sodba Sodišča z dne 18. maja 2006 v zadevi Archer Daniels Midland in Archer Daniels Midland Ingredients proti Komisiji, C-397/03 P, ZOdl., str. I-4429, točka 101).

340 Tudi člen 15(2) Uredbe št. 17 ne zahteva, da kadar so globe naložene več podjetjem, vpletenim v isto kršitev, znesek globe, naložene malemu ali srednje velikemu podjetju, v odstotku prometa ni večji od zneska glob, naloženih večjim podjetjem. Iz te določbe namreč izhaja, da je treba pri malih in srednje velikih podjetjih ter tudi pri večjih podjetjih za določitev zneska globe upoštevati težo in trajanje kršitve. Kadar Komisija podjetjem, vpletenim v isto kršitev, naloži globe, ki so za vsako od teh podjetij upravičene glede na težo in trajanje kršitve, ji ni mogoče očitati, da je za nekatera od teh

podjetij znesek globe glede na promet večji od zneska drugih podjetij (sodba Sodišča prve stopnje z dne 20. marca 2002 v zadevi Dansk Rørindustri proti Komisiji, T-21/99, Recueil, str. II-1681, točka 203).

341 Trditev tožeče stranke, da je nesorazmernost naložene globe očitna, če se njen znesek primerja z zneskom glob, naloženih drugim podjetjem v podobnih zadevah, je prav tako treba zavrniti. Komisije namreč ni mogoče obvezati, da določa globe, ki so sorazmerne s prometom in popolnoma v skladu z globami, določenimi v predhodnih zadevah.

342 V zvezi s tem je treba poudariti, da predhodna praksa odločanja Komisije sama po sebi ni pravni okvir za globe na področju konkurence. Dejstvo, da je Komisija v preteklosti nalagala globe v določeni višini za nekatere vrste kršitev, ne pomeni, da jih ne more zvišati v okviru meja, določenih v Uredbi št. 17, če je to potrebno za zagotovitev izvajanja politike konkurence Skupnosti (zgoraj v točki 278 navedena sodba Musique diffusion française in drugi proti Komisiji, točka 109).

343 Dodati je treba, da je treba težo kršitev ugotoviti na podlagi številnih dejavnikov, kot so posebne okoliščine zadeve, njen okvir in odvračilni učinek glob, ne da bi bil sestavljen obvezujoč ali izčrpen seznam meril, ki jih je treba nujno upoštevati (zgoraj v točki 316 navedena sodba Ferriere Nord proti Komisiji, točka 33, in zgoraj v točki 275 navedena sodba LR AF 1998 proti Komisiji, točka 236). Upoštevni podatki, kot so trgi, proizvodi, države, podjetja in zadevna obdobja, so različni v vsaki zadevi. Iz tega sledi, da Komisija ne more biti obvezana, da podjetjem naloži globe, katerih znesek ustreza enakim

odstotkom njihovega zadevnega prometa v zadevah, primerljivih po teži kršitev (glej v tem smislu sodbo Sodišča prve stopnje z dne 13. januarja 2004 v zadevi JCB Service proti Komisiji, T-67/01, Recueil, str. II-49, točke od 187 do 189).

344 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je Sodišče prve stopnje v okviru neomejene sodne pristojnosti, ki mu je priznana s členom 229 ES in členom 17 Uredbe št. 17, pristojno za presojo ustreznosti zneska glob.

345 V obravnavanem primeru Sodišče prve stopnje meni, da je ob upoštevanju nekaterih dejavnikov kršitev še posebej resna, kot je Komisija navedla v uvodnih izjavah 534, 535 in od 539 do 542 izpodbijane odločbe. Gre zlasti za oligopolnost trga in dejstvo, da je zadevna kršitev vplivala na celotno ali skoraj celotno ponudbo mavčnih plošč na štirih nacionalnih trgih, ki so bili predmet omejevalnega sporazuma. Poleg tega je bila velikost zadevnega trga, tako geografsko kot kar zadeva vrednost, velika. Zadevni štirje trgi so bili namreč glavni trgi mavčnih plošč v Skupnosti in so predstavljali okoli 80 % skupne vrednosti trga Skupnosti, ki je v zadnjem celotnem letu kršitve znašala 1,21 milijarde EUR. Nazadnje je glede na naravo zadevnega proizvoda omejevalni sporazum zagotovo vplival na znaten del gradbenega trga in tako prizadel zelo pomemben sektor za celotno gospodarstvo.

346 Poleg tega se ne zdi, da bi bil izhodiščni znesek, določen na podlagi teže kršitve, v obravnavanem primeru strožji od zneska, določenega v drugih zadevah, glede na velikost zadevnega trga. Vendar pa ta primerjava ne pomeni, da je velikost upoštevnega trga najboljše ali edino merilo za primerjavo glob, naloženih v različnih omejevalnih sporazumih. Primerjava med več omejevalnimi sporazumi je namreč težka, ker so različni dejavniki, ki jih Komisija lahko upošteva za oceno teže kršitve, številni. Poleg

tega, kot je bilo navedeno v točki 342 zgoraj, je tako primerjavo vsekakor mogoče opraviti samo okvirno, saj praksa odločanja Komisije ne more biti pravni okvir za globe na področju konkurence.

347 Ob upoštevanju številnih dejavnikov, zaradi katerih je kršitev v obravnavanem primeru še posebej resna (glej točko 345 zgoraj), Sodišče prve stopnje meni, da je izhodiščni znesek globe, naložene tožeči stranki, določen glede na težo kršitve, sorazmeren.

348 Nazadnje, kar zadeva trditev tožeče stranke, da bi bila njena globa manjša, če bi Komisija upravni postopek končala prej, glede na to, da je splošno višino sankcij zvišala šele zelo nedavno, jo je treba zavrniti. Tudi če priznamo, da se je splošna višina glob zvišala v času upravnega postopka, zadostuje opozoriti, da dejstvo, da je Komisija v preteklosti nalagala globe v določeni višini za nekatere vrste kršitev, ne pomeni, da te višine ne more zvišati v okviru meja, določenih v Uredbi št. 17, če je to potrebno za zagotovitev izvajanja politike konkurence Skupnosti, ampak da, nasprotno, učinkovita uporaba pravil Skupnosti o konkurenci zahteva, da lahko Komisija kadar koli prilagodi višino glob potrebam te politike (zgoraj v točki 273 navedena sodba Musique diffusion française in drugi proti Komisiji, točka 109, in zgoraj v točki 90 navedena sodba z dne 28. junija 2005 Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 169).

349 Iz vsega zgoraj navedenega izhaja, da je treba trditve tožeče stranke, s katerimi želi dokazati, da je bil izhodiščni znesek globe, določen na podlagi teže kršitve, nesorazmeren, zavrniti.

Trajanje kršitve

Trditve strank

350 Tožeča stranka meni, da je Komisija napačno presodila trajanje zatrjevane kršitve na podlagi osamljenih in ločenih dogodkov. Komisija naj bi napačno ocenila, da je zagrešila kršitev, ki je trajala od 31. marca 1992 do 25. novembra 1998, to je 6 let in 7 mesecev, kar naj bi pomenilo dolgotrajno kršitev, ki je upravičevala povečanje izhodiščnega zneska globe za 65 %.

351 Tožeča stranka trdi, da se domnevne kršitve delijo na dve ločeni obdobji. Prvo naj bi vključevalo londonski sestanek in izmenjavo informacij med [A] in bratranci družine Knauf od leta 1992 do začetka ali sredine leta 1993, drugo naj bi vključevalo izmenjave informacij od sredine ali konca leta 1993 do leta 1998 med [D] ter predsedniki in generalnimi direktorji drugih zadevnih podjetij. Ti dogodki naj bi bili nepovezani z drugimi zatrjevanimi kršitvami, do katerih naj bi prišlo v obdobju od leta 1994 do leta 1998, in tudi z izmenjavo podatkov o prodajah v Združenem kraljestvu od sredine leta 1992 do februarja 1998.

352 Tožeča stranka trdi, da v teh okoliščinah ne obstaja kompleksen in trajajoč sporazum, in navaja, da so v skladu z Uredbo Sveta (EGS) št. 2988/74 z dne 26. novembra 1974 o rokih zastaranja v postopkih in izvajanju sankcij v transportnem pravu in pravu konkurence Evropske gospodarske skupnosti (UL L 319, str. 1) kršitve, storjene pred petletnim obdobjem, ki se konča z začetkom preiskav Komisije, zastarane in ne morejo biti predmet globe.

353 Poleg tega tožeča stranka poudarja, da je [D] nadaljeval izmenjave informacij marca in novembra 1998, čeprav jih je marca 1998 prepovedala. Tožeča stranka meni, da ne more biti odgovorna za dejanja uslužbenca, ki ravna v nasprotju z njenimi navodili, in da je torej treba za konec kršitve šteti konec marca 1998.

354 Tožeča stranka tudi trdi, da Smernice niso jasne glede vprašanja, ali lahko Komisija upošteva dele let. Tožeča stranka meni, da bi Komisija na podlagi stroge razlage Smernic lahko določila povečanje izhodiščnega zneska za največ 60 % in ne za 65 %, to je 10 % za vsako celotno leto kršitve.

355 Tožeča stranka tudi navaja, da Komisija ne bi smela vedno uporabiti povečanja za 10 %, kot je to samodejno storila v vseh nedavnih zadevah o omejevalnem sporazumu. Meni, da bi Komisija pri določitvi povečanja globe morala upoštevati vse ustrezne okoliščine zadeve. Dodaja, da je to bila praksa Komisije v njenih odločbah 98/273/ES z dne 28. januarja 1998 v zvezi s postopkom na podlagi člena [81 ES] (IV/35.733 — VW) (UL L 124, str. 60) in 2002/190/ES z dne 21. decembra 2000 v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 [ES] (zadeva COMP.F.1/35.918 — JCB) (UL 2002, L 69, str. 1) ter tudi v zadevi o predizoliranih ceveh, v katerih naj bi upoštevala intenzivnost kršitve v različnih obdobjih.

356 Komisija meni, da so trditve, ki jih navaja BPB, nov poskus izpodbijanja enotne, kompleksne in trajajoče kršitve, kot jo je ugotovila v izpodbijani odločbi.

357 Kar zadeva ravnanje [D], Komisija meni, da ni dolžna razlikovati med različnimi organi podjetja, od katerih so nekateri dejavno sodelovali pri omejevalnem sporazumu, medtem ko so ga drugi poskušali končati.

358 Po mnenju Komisije ni v Smernicah nikjer navedeno, da mora povečanje zneska glob omejiti na celotna leta kršitve. Komisija je pojasnila, da tveganje velikega povečanja zaradi trajanja kršitve zagotovo poveča spodbudo, da podjetje razkrije kršitev ali sodeluje s Komisijo. Drugačen pristop bi bil namreč v nasprotju z njenim navedenim ciljem, da se znesek globe poveča glede na trajanje kršitve.

Presoja Sodišča prve stopnje

359 Trditve tožeče stranke, s katerimi želi dokazati, da gre za ločene kršitve, del katerih naj bi bil zaradi tega zastaran, se ujemajo s trditvami, navedenimi v okviru tretjega tožbenega razloga. Ker je Sodišče prve stopnje predhodno ugotovilo, da Komisija ni storila nobene napake, ko je menila, da je šlo za enotno in trajajočo kršitev, je treba trditve tožeče stranke zavrniti.

360 Kar zadeva trditev tožeče stranke, da bi se njeno sodelovanje pri kršitvi končalo že marca 1998, če [D] ne bi kršil njenih navodil, tega ni mogoče upoštevati. Podjetje — gospodarsko enoto, ki vključuje osebna, opredmetena in neopredmetena sredstva (sodba Sodišča z dne 13. julija 1962 v zadevi Mannesmann proti Visoki oblasti, 19/61, Recueil, str. 675, 705 in 706) — vodijo organi, določeni v njegovem statutu, in vsaka odločba, s katero mu je naložena globa, je lahko naslovljena na vodstvo tega podjetja, kot je določeno v tem statutu (upravni odbor, vodstveni odbor, predsednik, upravitelj itd.). Pravila o konkurenci bi bilo mogoče preprosto obiti, če bi od Komisije, soočene s

protipravnim ravnanjem podjetja, zahtevali, naj preveri in dokaže, kdo je avtor različnih dejanj, zaradi česar bi lahko bilo preprečeno kaznovanje podjetja, ki je imelo koristi od omejevalnega sporazuma.

361 Kar zadeva trditev tožeče stranke, da naj Smernice ne bi bile jasne glede vprašanja, ali lahko Komisija upošteva dele let, zadostuje ugotovitev, da ni v Smernicah z ničimer prepovedano upoštevanje dejanskega trajanja kršitve pri izračunu zneska globe. Tak pristop je popolnoma logičen in razumen ter vsekakor spada v diskrecijsko pravico Komisije.

362 Kar zadeva izpodbijanje tožeče stranke v zvezi z dejstvom, da je Komisija samodejno uporabila najvišjo stopnjo 10 % na leto, je treba opozoriti, da čeprav točka 1(B), prvi odstavek, tretja alinea, Smernic ne določa samodejnega povečanja za 10 % na leto za dolgotrajne kršitve, v zvezi s tem Komisiji daje diskrecijsko pravico (zgoraj v točki 331 navedena sodba Cheil Jedang proti Komisiji, točka 134).

363 V obravnavanem primeru je Komisija v uvodni izjavi 554 izpodbijane odločbe ugotovila, da je podjetje BPB kršilo šest let in sedem mesecev, kar je dolgotrajno obdobje v smislu Smernic, in je tako znesek globe, določen na podlagi teže kršitve, povečala za 65 %. Iz tega izhaja, da je Komisija upoštevala pravila, ki si jih je določila v Smernicah. Poleg tega Sodišče prve stopnje meni, da glede na trajanje kršitve povečanje za 65 % v obravnavanem primeru ni nesorazmerno.

364 Kar zadeva trditev tožeče stranke, da naj Komisija ne bi upoštevala različne intenzivnosti kršitve v zadevnem obdobju, je treba opozoriti, da se povečanje izračuna z uporabo določenega odstotka za izhodiščni znesek, ki je določen na podlagi teže celotne kršitve in tako že izraža različne ravni intenzivnosti kršitve. Tako ne bi bilo logično, da bi se za povečanje tega zneska na podlagi trajanja kršitve upoštevalo nihanje v intenzivnosti kršitve v zadevnem obdobju.

365 Kolikor BPB trdi, da naj bi Komisija v drugih zadevah v zvezi s podobnimi omejitvami in podobnim trajanjem teh omejitev uporabila nižja povečanja na podlagi trajanja kršitve, kot ga je uporabila v obravnavanem primeru, zadostuje poudariti, da predhodna praksa odločanja Komisije sama po sebi ni pravni okvir za globe na področju konkurence, glede na to, da je ta opredeljen samo v Uredbi št. 17, in da poleg tega gospodarski subjekti ne morejo upravičeno zaupati v ohranitev obstoječega položaja, ki ga lahko Komisija spremeni v okviru svojega pooblastila za odločanje po prostem preudarku (zgoraj v točki 90 navedena sodba z dne 28. junija 2005 Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 171).

366 Iz tega sledi, da je treba očitek, ki se nanaša na napako pri povečanju zneska globe na podlagi trajanja kršitve, zavrniti.

Ponovna kršitev

Trditve strank

367 Tožeča stranka meni, da je povečanje osnovnega zneska globe na podlagi ponovne kršitve za 50 %, to je 66 milijonov EUR, pretirano in nesorazmerno.

368 Prvič, tožeča stranka trdi, da je bila vloga, ki jo je imela njena hčerinska družba v prejšnji kršitvi, manjša in pasivna (Odločba Komisije 94/601/ES z dne 13. julija 1994 v zvezi s postopkom na podlagi člena [81 ES] (IV/C/33.833 — Kartonske plošče) (UL L 243, str. 1)). Zato naj bi bila globa, ki je bila dokončno naložena njeni hčerinski družbi, samo 750.000 EUR. Poleg tega naj bi bila prejšnja kršitev sankcionirana več kot osem let pred objavo izpodbijane odločbe. Tožeča stranka trdi, da Komisija ne more samodejno določiti povečanja na podlagi obstoja prejšnje kršitve. Upoštevati bi morala vse okoliščine prejšnje kršitve: njeno naravo, okoliščine, v katerih je bila storjena, čas, ki je pretekel od takrat, in naloženo sankcijo. Tožeča stranka se sklicuje na številne pravne rede, da bi dokazala, da se narava katere koli prejšnje kršitve in čas, ki je pretekel od takrat, ko je bila storjena, upoštevata, kadar sodišče namerava povečati sankcijo na podlagi ponovne kršitve.

369 Drugič, tožeča stranka trdi, da Komisija ne more povečati globe na podlagi ponovne kršitve, kadar sta prva in druga kršitev sočasni. V obravnavanem primeru je bila odločba v zadevi Kartonske plošče (glej točko 368 zgoraj) sprejeta 13. julija 1994 in zato bi bilo treba povečanje za 50 % uporabiti šele od tega trenutka. Po mnenju tožeče stranke bi bilo zato treba povečanje zmanjšati na 43,7 milijona EUR. Gledano z drugega zornega kota bi bilo treba obteževalni dejavnik uporabiti samo za globo, povečano na podlagi trajanja kršitve od julija 1994. V tem primeru bi bil znesek, ki bi ga bilo treba dodati na podlagi obteževalnih okoliščin, 56 milijonov EUR.

370 Tretjič, tožeča stranka trdi, da je povečanje pretirano in nesorazmerno, ker presega izhodiščni znesek globe, naložene na podlagi teže kršitve podjetjem Knauf, Lafarge in Gyproc.

371 Četrtič, tožeča stranka trdi, da je povečanje presegalo zmanjšanje za 30 %, ki ji je bilo odobreno kot priznanje za njeno sodelovanje s Komisijo v tej zadevi. Meni, da bi morala

biti zmanjšanja, odobrena na podlagi sodelovanja, dejanska in ne bi smela biti izničena zaradi povečanja na podlagi ponovne kršitve.

372 Petič, tožeča stranka trdi, da obstaja ena sama odločba Komisije, to je odločba o zadevi British Sugar (glej točko 264 zgoraj), v kateri je bilo povečanje večje, to je 75 % osnovnega zneska, in da je v tej zadevi povečanje temeljilo na vlogi pobudnika, ki jo je podjetje British Sugar imelo v prvi kršitvi. Meni, da je bilo glede na okoliščine te zadeve in glede na Odločbo Komisije 2002/405/ES z dne 20. junija 2001 v zvezi s postopkom na podlagi člena 82 [ES] (COMP/E-2/36.041/PO — Michelin) (UL 2002, L 143, str. 1) 50-odstotno povečanje, ki je bilo uporabljeno zanjo, pretirano.

373 Nazadnje, tožeča stranka trdi, da je Komisija zanjo uporabila enako povečanje na podlagi ponovne kršitve kot za podjetje Lafarge, čeprav je bila kršitev podjetja Lafarge v zadevi, v kateri je bila izdana Odločba Komisije 94/815/ES z dne 30. novembra 1994 v zvezi s postopkom na podlagi člena [81 ES] (zadeva IV/33.126 in 33.322 — Cement) (UL L 343, str. 1), resnejša kot kršitev, kaznovana v zadevi Kartonske plošče. Tožeča stranka meni, da bi Komisija morala upoštevati razlike med dvema prejšnjima omejevalnima sporazumoma, zlasti pomembno vlogo podjetja Lafarge, dolgotrajnost omejevalnega sporazuma, pri katerem je to sodelovalo, in dejstvo, da je bilo za to kršitev kaznovano z globo v višini 14,9 milijona EUR. Komisija naj bi s tem, ko ni upoštevala razlik in ko je za obe podjetji določila enako povečanje za 50 %, kršila načelo enake obravnave.

374 Komisija meni, da je ponovna kršitev obteževalna okoliščina, ker zadevno podjetje zagreši novo kršitev, čeprav je bilo že kaznovano za kršitev iste vrste in torej jasno opozorjeno, da je to ravnanje nezakonito in se ne sme ponoviti.

375 Kar zadeva trditev tožeče stranke, da sta prva in druga kršitev sočasni in da bi bilo treba povečanje uporabiti sorazmerno, Komisija trdi, da ta trditev ne upošteva dejstva, da je cilj povečanja kaznovati voljo podjetja, da krši pravila o konkurenci, čeprav so mu bile v preteklosti že naložene sankcije.

376 Vprašanje, ali naj bi bilo povečanje na podlagi ponovne kršitve večje ali manjše od izhodiščnega zneska globe, naložene drugim podjetjem, ali glede na zmanjšanje, odobreno zaradi sodelovanja podjetja BPB, naj bi bilo popolnoma neupoštevno.

377 Po mnenju Komisije je podjetje BPB dodalo očitek, ki ga v njegovi tožbi ni bilo, to je da bi Komisija morala upoštevati čas, ki je pretekel od prejšnje kršitve, ki je bila glede na repliko storjena „več kot osem let pred objavo odločbe v obravnavanem primeru“. Ta očitek naj bi bil nedopusten na podlagi člena 44(1)(c) Poslovnika.

Presoja Sodišča prve stopnje

378 Iz sodne prakse izhaja, da je upoštevanje obteževalnih okoliščin pri določitvi zneska globe v skladu s pristojnostjo Komisije, da zagotovi skladnost s pravili o konkurenci

(sodba Sodišča z dne 29. junija 2006 v zadevi SGL Carbon proti Komisiji, C-308/04 P, ZOdl., str. I-5977, točka 71).

379 Tako je morebitna ponovna kršitev eden izmed dejavnikov, ki se upoštevajo pri analizi teže zadevne kršitve (zgoraj v točki 36 navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 91).

380 Kar zadeva trditev tožeče stranke, da naj Komisija ne bi pravilno upoštevala vseh okoliščin prejšnje kršitve, jo je treba zavrniti.

381 Najprej, glede obdobja, ki je preteklo med obema kršitvama, je nesporno, da je bila prva kršitev kaznovana po začetku obravnavane kršitve.

382 V skladu z ustaljeno sodno prakso ima Komisija diskrecijsko pravico v zvezi z izbiro dejavnikov, ki jih je treba upoštevati za določitev zneska glob, kot so posebne okoliščine zadeve, njen okvir in odvračilni učinek glob, ne da bi se ji bilo treba sklicevati na obvezujoč ali izčrpen seznam meril, ki jih je nujno upoštevati (sklep Sodišča z dne 25. marca 1996 v zadevi SPO in drugi proti Komisiji, C-137/95 P, Recueil, str. I-1611, točka 54, in sodba z dne 17. julija 1997 v zadevi Ferriere Nord proti Komisiji, C-219/95 P, Recueil, str. I-4411, točka 33).

383 Poudariti je treba, da sta ugotovitev in presoja posebnih značilnosti ponovne kršitve del navedene diskrecijske pravice Komisije in da Komisije ne more zavezovati morebitni zastaralni rok za tako ugotovitev. Ponovna kršitev je namreč pomemben dejavnik, ki ga Komisija mora oceniti, saj njegovo upoštevanje spodbudi podjetja, ki so izkazala težnjo h kršenju pravil o konkurenci, da spremenijo svoje ravnanje. Komisija lahko torej v vsakem primeru upošteva znamenja, ki potrjujejo tako težnjo, vključno s časom, ki je pretekel med zadevnima kršitvama.

384 V zvezi s tem je treba navesti, da je Sodišče prve stopnje ugotovilo, da razdobje, krajše od desetih let, ki ločuje ugotovitvi dveh kršitev, kaže nagnjenje podjetja, da iz ugotovitve, da je kršilo pravila o konkurenci, ne povzame ustreznega nauka (sodba Sodišča prve stopnje z dne 25. oktobra 2005 v zadevi Groupe Danone proti Komisiji, T-38/02, ZOdl., str. II-4407, točki 354 in 355).

385 Še zlasti v obravnavanem primeru zgodovina kršitev, ugotovljenih zoper tožečo stranko, priča o njenem nagnjenju, da iz ugotovitve, da je kršila pravila o konkurenci, ne povzame ustreznega nauka, glede na to, da je tožeča stranka, ki je že bila predmet prejšnjih ukrepov Komisije z odločbo v zadevi Kartonske plošče, več kot štiri leta po tem, ko ji je bila odločba vročena, nadaljevala dejavnio sodelovanje pri zadevnem omejevalnem sporazumu.

386 V teh okoliščinah ni treba preučiti trditve Komisije, s katero uveljavlja nedopustnost trditve tožeče stranke v zvezi s časom, ki je pretekel med sankcijo prve kršitve in objavo izpodbijane odločbe.

387 Dalje, kar zadeva značilnosti prejšnjega ravnanja, pojem ponovne kršitve ne pomeni nujno ugotovitve obstoja predhodne denarne kazni, ampak samo ugotovitev predhodne kršitve prava konkurence Skupnosti (zgoraj v točki 384 navedena sodba Groupe Danone proti Komisiji, točka 363).

388 Upoštevanje ponovne kršitve naj bi namreč spodbudilo podjetja, ki so nagnjena h kršenju pravil o konkurenci, da spremenijo ravnanje, kadar se izkaže, da prejšnja ugotovitev kršitve ni zadostovala, da bi preprečila ponovitev protipravnega ravnanja. Tako odločilni element ponovne kršitve ni predhodna naložitev globe in še zlasti ne njen znesek, ampak predhodna ugotovitev kršitve.

389 Nazadnje, tožeča stranka niti ne trdi, da kršitev, za katero je bila njena hčerinska družba kaznovana v zadevi Kartonske plošče, ni kršitev iste vrste kot kršitev, obravnavana v tem primeru.

390 Zato Komisija ni storila napake, ko je v obravnavanem primeru menila, da posebne okoliščine zadeve, zlasti dejstvo, da je bilo isto podjetje že predmet ugotovitve kršitve ter da je kljub tej ugotovitvi in naloženi sankciji nadaljevalo sodelovanje pri podobni kršitvi iste določbe Pogodbe, pomenijo ponovno kršitev.

391 Kar zadeva trditev tožeče stranke, da Komisija, kadar sta prva in druga kršitev sočasni, lahko poveča znesek globe na podlagi ponovne kršitve šele od sprejetja prve odločbe, s katero je kaznovana ena od dveh kršitev, jo je treba zavrniti.

392 Res je, da ima politika kaznovanja ponovne kršitve koristen učinek na storilca kršitve samo, če ga lahko grožnja hujše sankcije v primeru nove kršitve spodbudi, da spremeni ravnanje. Upoštevanje ponovne kršitve je namreč utemeljeno s potrebo po dodatnem odvračanju, kot to dokazuje dejstvo, da ugotovitev prejšnje kršitve ni zadostovala, da bi preprečila ponovitev kršitve. Tako ponovna kršitev nujno nastane po ugotovitvi in kaznovanju prve kršitve, ker se razlaga z dejstvom, da ta sankcija ni bila dovolj odvračilna.

393 V zvezi s tem je Sodišče prve stopnje v zgoraj v točki 270 navedeni sodbi z dne 11. marca 1999 Thyssen Stahl proti Komisiji ugotovilo, da je bilo v odločbi Komisije pravo uporabljeno zmotno, ker je povečanje zneska globe, naložene podjetju Thyssen Stahl AG, temeljilo na razmisleku, da ga je Komisija že kaznovala za podobne kršitve z Odločbo 90/417/ESPJ z dne 18. julija 1990 o postopku na podlagi člena 65 Pogodbe ESPJ v zvezi s sporazumom in usklajenimi ravnanji evropskih proizvajalcev hladno valjanih ploščatih izdelkov iz nerjavečega jekla (UL L 220, str. 28), medtem ko je bil v zadevni zadevi večji del obdobja kršitve, od 30. junija 1988 do konca leta 1990, upoštevanega zoper podjetje Thyssen Stahl, pred to odločbo (točke od 617 do 625).

394 Vendar pa v nasprotju z zadevo, v kateri je bila izrečena zgoraj v točki 270 navedena sodba z dne 11. marca 1999 Thyssen Stahl proti Komisiji, v kateri se je večji del kršitve zgodil pred prvo odločbo, je v obravnavanem primeru podjetje BPB nadaljevalo sodelovanje pri zadevnem omejevalnem sporazumu več kot štiri leta po odločbi, sprejeti v zadevi Kartonske plošče.

395 Kot je bilo navedeno v točki 382 zgoraj, je presoja posebnih značilnosti ponovne kršitve odvisna od tega, kako Komisija na podlagi svoje diskrecijske pravice oceni okoliščine primera.

396 V okoliščinah tega primera Sodišče prve stopnje meni, da Komisija ni prekoračila diskrecijske pravice, ko je menila, da dejstvo, da je podjetje BPB po prvi ugotovitvi kršitve več kot štiri leta nadaljevalo sodelovanje pri podobni kršitvi iste določbe Pogodbe, pomeni ponovno kršitev, in ko je zaradi tega povečala znesek globe.

397 Kar zadeva višino tega povečanja, Sodišče prve stopnje opozarja, da ima Komisija pri določitvi zneska globe diskrecijsko pravico. V zvezi s tem ji ni treba uporabiti določenih matematičnih formul (zgoraj v točki 273 navedena sodba Michelin proti Komisiji, točka 292).

398 Poleg tega je z vidika odvračanja ponovna kršitev okoliščina, ki upravičuje znatno povečanje osnovnega zneska globe. Ponovna kršitev je namreč dokaz, da predhodno naložena sankcija ni bila dovolj odvračilna (zgoraj v točki 273 navedena sodba Michelin proti Komisiji, točka 293).

399 Kar zadeva stopnjo povečanja, uporabljeno v tem primeru, Sodišče prve stopnje meni, da je sorazmerna. Glede tega je treba poudariti, da se odločba, sprejeta v zadevi Kartonske plošče, in izpodbijana odločba nanašata na podobni kršitvi. Posledic te ugotovitve ni mogoče izpodbijati s trditvijo tožeče stranke, da naj bi bila vloga njene hčerinske družbe v zadevi Kartonske plošče manjša in pasivna. Pomembno je namreč to, da je zadevno podjetje kljub ugotovitvi kršitve prava konkurence Skupnosti nadaljevalo kršenje. V teh okoliščinah je Komisija osnovni znesek globe upravičeno povečala za 50 %, da bi ravnanje tožeče stranke usmerila v upoštevanje pravil o konkurenci iz Pogodbe.

400 Kolikor se trditve tožeče stranke, s katerimi želi dokazati, da povečanje na podlagi ponovne kršitve ni bilo sorazmerno, v bistvu opirajo na dejstvo, da naj bi bil znesek povečanja v absolutni vrednosti, to je 66 milijonov EUR, nesorazmeren, jih je treba zavrniti.

401 Komisija se namreč lahko pri določitvi povečanja na podlagi ponovne kršitve omeji na preučitev, kakšen bi bil sorazmeren odstotek, ne da bi upoštevala znesek povečanja osnovnega zneska globe v absolutni vrednosti, do katerega privede uporaba tega odstotka. Dokler odstotek povečanja ni previsok, je znesek povečanja v absolutni vrednosti samo matematična posledica uporabe tega odstotka za osnovni znesek, katerega sorazmernost glede na težo in trajanje zadevne kršitve je bila predmet ločene preučitve.

402 Zato 50-odstotno povečanje osnovnega zneska globe tožeče stranke na podlagi ponovne kršitve ni nesorazmerno.

403 Kar zadeva predhodno prakso Komisije, tožeča stranka trdi, da obstaja ena sama odločba Komisije, to je o zadevi British Sugar, v kateri je bilo povečanje višje (75 %), in da je v tej zadevi povečanje temeljilo na vlogi pobudnika, ki jo je podjetje British Sugar imelo pri prvi kršitvi. Meni, da je bilo glede na okoliščine te zadeve povečanje za 50 %, ki je bilo uporabljeno zanjo, pretirano.

404 Kar zadeva primerjave z drugimi odločbami Komisije, izdanimi ob naložitvi globe za kršitev pravil o konkurenci, so te odločbe lahko upoštevne v zvezi z upoštevanjem

načela enake obravnave samo, če se dokaže, da so okoliščine zadev v drugih odločbah enake okoliščinam obravnavanega primera (glej v tem smislu zgoraj v točki 343 navedeno sodbo z dne 13. januarja 2004 JCB Service proti Komisiji, točka 187).

405 Vendar pa tožeča stranka ni predložila zadostnih dokazov, na podlagi katerih bi bilo mogoče ugotoviti, da so bili ti pogoji v obravnavanem primeru izpolnjeni. Zlasti je treba ugotoviti, da se ne sklicuje na odločbe iz časa obravnavane zadeve, v katerih naj bi Komisija uporabila nižji odstotek povečanja za okoliščine, podobne okoliščinam tega primera. Kar zadeva sklicevanje na odločbo Michelin, v kateri je bila družba Michelin kaznovana zaradi ponovne kršitve v zvezi s sistemom popustov, s katerim je želela zagotoviti zvestobo trgovcev na drobno, gre pri tem jasno za drugačne okoliščine od okoliščin obravnavanega primera, saj takega sistema popustov, kar zadeva težo kršitve prava konkurence Skupnosti, ni mogoče izenačiti s tajnim omejevalnim sporazumom o cenah in stabilizaciji trga precejšnje vrednosti.

406 Vsekakor samo dejstvo, da je Komisija v drugi odločbi drugače povečala osnovni znesek na podlagi ponovne kršitve, ne pomeni, da bi morala v izpodbijani odločbi uporabiti enak odstotek povečanja. Predhodna praksa odločanja Komisije namreč sama po sebi ni pravni okvir za globe na področju konkurence, glede na to, da je ta opredeljen samo v Uredbi št. 17 (zgoraj v točki 273 navedena sodba Michelin proti Komisiji, točka 292).

407 Tožeča stranka tudi trdi, da je povečanje pretirano in nesorazmerno, ker presega izhodiščni znesek globe, naložene na podlagi teže kršitve podjetjem Knauf, Lafarge in Gyproc.

408 Ta utemeljitev je neupoštevna. Ker je bila globa podjetja BPB določena pravilno in ker je povečanje na podlagi ponovne kršitve sorazmerno, je dejstvo, da je znesek povečanja v absolutni vrednosti večji od izhodiščnega zneska glob, naloženih drugim sodelujočim pri omejevalnem sporazumu, samo matematična posledica povečanja, ki nima nobene zveze z zneskom drugih glob.

409 Tožeča stranka še trdi, da je povečanje presegalo zmanjšanje za 30 %, ki ji je bilo odobreno kot priznanje za njeno sodelovanje s Komisijo v tej zadevi.

410 Tudi ta trditev je neupoštevna. Gre za dve različni stopnji določitve zneska globe.

411 Nazadnje, tožeča stranka trdi, da je Komisija zanjo uporabila enako povečanje na podlagi ponovne kršitve kot za podjetje Lafarge, čeprav je bila kršitev podjetja Lafarge v zadevi Cement resnejša kot kršitev, kaznovana v zadevi Kartonske plošče.

412 Ta trditev je prav tako neutemeljena. Kot je bilo namreč pojasnjeno zgoraj, dejstvo, da značilnosti prejšnje kršitve, ki jo je zagrešilo podjetje Lafarge, niso podobne značilnostim prejšnje kršitve, pripisane tožeči stranki, ni upoštevno, ker je povečanje na podlagi ponovne kršitve povezano z obteževalno okoliščino, specifično za zadevno podjetje. Upoštevna je okoliščina, da sta bili obe podjetji predhodno vpleteni v zelo resne kršitve, vendar kljub ugotovitvi teh kršitev nista prenehali sodelovati pri kršitvi, kaznovani v obravnavanem primeru.

413 Iz vsega zgoraj navedenega izhaja, da je treba trditve tožeče stranke v zvezi z upoštevanjem ponovne kršitve zavrniti.

Olajševalne okoliščine

Trditve strank

414 Tožeča stranka meni, da bi Komisija morala zmanjšati znesek globe na podlagi ukrepov, sprejetih pred preiskavo in po njej. Trdi, da je Komisija napačno ugotovila, da so bila njena prizadevanja neučinkovita. Zavrnitev Komisije, da bi priznala njena prizadevanja, naj bi bila v nasprotju z načeloma enake obravnave in varstva upravičenega pričakovanja.

415 Prvič, tožeča stranka trdi, da je na podlagi trditev iz anonimnega dopisa najela storitve neodvisnih pravnikov svetovalcev, da bi opravila lastne preiskave (v nadaljevanju: projekt Alpha). Na podlagi ugotovitev projekta Alpha naj bi upravni odbor tožeče stranke uresničil bolj formalen program skladnosti s pravom konkurence, v katerem naj bi sprejel izjavo o skladnosti, ki naj bi jo morali podpisati člani upravnega odbora, drugo vodilno osebje in vpleteni člani osebja. Tožeča stranka naj bi se tudi odločila, da bo opustila vse izmenjave informacij, in naj bi odvetniško pisarno zadolžila, da ji pomaga pripraviti in uresničiti različne druge elemente njenega formalnega programa skladnosti.

416 Drugič, tožeča stranka trdi, da je po uvedbi preiskave Komisije z ukrepi, ki jih je sprejela, izkazala visoko raven sodelovanja. Inšpektorjem naj bi zagotovila neoviran dostop do

svojih poslovnih dokumentov in računalnikov. Poleg tega naj bi predložila zahtevane dokumente, [D] pa naj bi natančno odgovoril na vprašanja Komisije. Dalje naj bi Komisiji v odgovoru na drugo zahtevo za informacije predložila informacije, za katere Komisija sploh ni vedela. Tožeča stranka meni, da bi bilo treba zaradi njenega prizadevanja, da se kršitev konča že pred samim začetkom preiskav Komisije, in njenega prostovoljnega sodelovanja med preiskavami znesek njene globe dodatno zmanjšati.

417 Tožeča stranka zavrača trditev Komisije, da naj bi uničila ali prikrila dokaze. Navaja, da te trditve ne temeljijo na nobenem dokazu. Poudarja, da čeprav so bili nekateri dokumenti odvzeti v okviru projekta Alpha, je bila v spisu zabeležka o njihovem odvzemu.

418 Tretjič, v zvezi z dejstvom, da je njen predsednik in generalni direktor [D] prekršil navodila njenega upravnega odbora in nadaljeval izmenjave informacij brez njegove vednosti in vednosti osebja, tožeča stranka meni, da je ni mogoče šteti za odgovorno za njegova dejanja, zlasti zaradi njegovega neodvisnega položaja. Poleg tega tožeča stranka trdi, da je moral [D], ko se je razkrilo, da nadaljuje navedene izmenjave, takoj zapustiti svoj položaj brez kakršnega koli nadomestila. Tožeča stranka poudarja, da je bilo to, da [D] ni upošteval njenih navodil, edini neuspeh njenih prizadevanj za končanje kršitve. Zato Komisija ne more trditi, da so bili ukrepi, ki jih je sprejela, neučinkoviti.

419 Četrtič, tožeča stranka trdi, da se je iz sistema izmenjave informacij umaknila aprila 1998. Če torej [D] ne bi namerno kršil navodil njenega upravnega odbora, bi od marca 1998 ravnala popolnoma v skladu s pravili o konkurenci. Poleg tega naj bi bila upravičena do znižanja globe, ker je kršitve končala takoj, ko je posegla Komisija.

420 Petič, tožeča stranka meni, da ji kršitev ni prinesla koristi. Cene naj bi ostale na isti realni ravni v Združenem kraljestvu in naj bi padle v Nemčiji, medtem ko naj bi se njeni stroški povečali. Poleg tega naj bi bil njen tržni delež na vsakem od zadevnih štirih trgov manjši leta 1998 kot leta 1992, njen promet pa naj bi šele leta 1997/1998 dosegel višino iz leta 1991/1992. Poleg tega naj bi se cene po koncu cenovne vojne itak dvignile na nekdanjo raven. Tožeča stranka meni, da bi morala Komisija, če lahko poveča znesek globe zaradi koristi, pridobljenih na podlagi kršitve, upoštevati tudi neobstoj koristi iz kršitve in zmanjšati znesek globe.

421 Komisija izpodbija trditve tožeče stranke.

422 V repliki meni, da podjetje BPB uveljavlja novo trditev, s katero želi doseči zmanjšanje zneska globe zaradi dejstva, da je kršitev prenehalo po preiskavi, ki so jo njene službe opravile konec leta 1998. Ta nova trditev naj bi bila na tej stopnji postopka nedopustna. Poleg tega naj bi bila neutemeljena, ker Komisija na splošno ni dolžna upoštevati nadaljevanja kršitve kot obteževalne okoliščine niti šteti prenehanja kršitve kot olajševalne okoliščine.

Presoja Sodišča prve stopnje

423 Prvič, kar zadeva ukrepe, ki jih je tožeča stranka sprejela, da bi preprečila ponovno kršitev s svoje strani (odpust vodilnih kadrov, vpletenih v protipravna ravnanja, ter sprejetje internih programov za uskladitev s pravili o konkurenci in spodbud za

ozaveščanje osebja v zvezi s tem), je treba navesti, da čeprav je pomembno, da je podjetje sprejelo ukrepe, da bi v prihodnosti preprečilo, da bi člani njegovega osebja znova kršili konkurenčno pravo, to ne spremeni dejstva, da je bila ugotovljena kršitev. Iz tega sledi, da samo dejstvo, da je Komisija v nekaterih primerih v svoji praksi odločanja vzpostavitev programa za uskladitev s pravom konkurence upoštevala kot olajševalno okoliščino, ne pomeni, da mora enako storiti v določenem primeru (sodba Sodišča prve stopnje z dne 9. julija 2003 v zadevi Archer Daniels Midland in Archer Daniels Midland Ingredients proti Komisiji, T-224/00, Recueil, str. II-2597, točka 280).

424 Komisija torej takega elementa ni dolžna upoštevati kot olajševalno okoliščino, če ravna v skladu z načelom enake obravnave, ki pomeni, da se v tej točki ne sme opraviti različna presoja med podjetji, ki so naslovniki iste odločbe (zgoraj v točki 423 navedena sodba z dne 9. julija 2003 Archer Daniels Midland in Archer Daniels Midland Ingredients proti Komisiji, točka 281). Iz izpodbijane odločbe nikakor ne izhaja, da je Komisija v tej točki opravila različno presojo med zadevnimi štirimi podjetji, česar tožeča stranka tudi ne trdi.

425 Drugič, tožeča stranka trdi, da je z ukrepi, ki jih je sprejela po uvedbi preiskave Komisije, izkazala visoko raven sodelovanja in da bi bilo zato treba znesek njene globe dodatno zmanjšati. Te trditve se prekrivajo z vprašanjem, ali je Komisija pravilno upoštevala sodelovanje tožeče stranke v okviru obvestila o ugodni obravnavi. Zato bo sodelovanje tožeče stranke med upravnim postopkom preučeno v nadaljevanju, vendar ne pomeni olajševalne okoliščine, ki upravičuje zmanjšanje, ločeno od zmanjšanja, odobrenega na podlagi obvestila o ugodni obravnavi.

426 Vendar je treba opozoriti, da je možnost, da se podjetju, ki je med postopkom zaradi kršitve pravil o konkurenci sodelovalo s Komisijo, odobri znižanje globe zunaj okvira, določenega z obvestilom o ugodni obravnavi, priznana s Smernicami, v katerih je v točki 3, šesta alinea, predvideno, da se „učinkovito sodelovanje podjetij v postopkih izven področja uporabe [obvestila o ugodni obravnavi]“ upošteva kot olajševalna okoliščina.

427 Kolikor je treba ta očitek razlagati tako, da je njegov cilj ugotovitev, da bi Komisija morala tožeči stranki odobriti dodatno znižanje globe na podlagi te določbe, je treba ugotoviti, da kršitve v obravnavanem primeru spadajo na področje uporabe obvestila o ugodni obravnavi, katerega oddelek A(1), prvi odstavek, se nanaša na tajne omejevalne sporazume med podjetji za določanje cen, proizvodnih ali prodajnih kvot, delitev trga ali prepoved uvoza ali izvoza. Zato tožeča stranka ne more utemeljeno očitati Komisiji, da ni upoštevala stopnje njenega sodelovanja kot olajševalne okoliščine zunaj pravnega okvira obvestila o ugodni obravnavi (sodba Sodišča prve stopnje z dne 15. marca 2006 v zadevi BASF proti Komisiji, T-15/02, ZOdl., str. II-497, točka 586).

428 Poleg tega takega očitka ni mogoče nasloviti na Komisijo, tudi če bi bilo treba priznati, da se lahko sodelovanje pri preiskavi horizontalnih omejevalnih sporazumov za določanje cen in razdelitev prodaje nagradi v skladu s točko 3, šesta alinea, Smernic. V takem primeru bi namreč znižanje po tej določbi nujno pomenilo, da zadevnega sodelovanja ni mogoče nagraditi na podlagi obvestila o ugodni obravnavi in na podlagi tega, da je Komisiji olajšalo ugotavljanje in sankcioniranje kršitev pravil Skupnosti o konkurenci (zgoraj v točki 427 navedena sodba BASF proti Komisiji, točki 587 in 588).

429 Tretjič, tožeča stranka meni, da je ni mogoče šteti za odgovorno za dejstvo, da je njen predsednik in generalni direktor [D] prekršil navodila njenega upravnega odbora in nadaljeval izmenjave informacij brez njegove vednosti in vednosti osebja.

430 Ta trditev je neupoštevna. Podjetje — to je gospodarsko enoto, ki vključuje osebna, opredmetena in neopredmetena sredstva (zgoraj v točki 360 navedena sodba Mannesmann proti Visoki oblasti, str. 705 in 706) — vodijo organi, določeni v njegovem statutu, in vsaka odločba, s katero mu je naložena globa, je lahko naslovljena na vodstvo tega podjetja, kot je določeno v tem statutu (upravni odbor, vodstveni odbor, predsednik, upravitelj itd.). Pravila o konkurenci bi bilo mogoče preprosto obiti, če bi od Komisije, soočene s protipravnim ravnanjem podjetja, zahtevali, naj preveri in dokaže, kdo je avtor različnih dejanj, zaradi česar bi lahko bilo preprečeno kaznovanje podjetja, ki je imelo koristi od omejevalnega sporazuma.

431 Čeprav podjetje BPB trdi, da ga je izdal njegov nekdanji predsednik in generalni direktor, ki naj ne bi sledil izrecnim navodilom njegovega upravnega odbora, je treba rešitev tega spora iskati v odnosih med [D] in BPB in ne na ravni uporabe prava konkurence s strani Komisije. Torej, tudi če bi [D] dejansko prekršil navodila upravnega odbora podjetja BPB in nadaljeval izmenjave informacij brez njegove vednosti, bi imela Komisija pravico podjetju naložiti globo, medtem ko bi BPB in/ali njegovi lastniki lahko svobodno sprožili kakršen koli domnevno koristen postopek zoper [D].

432 Četrtič, tožeča stranka trdi, da se je iz sistema izmenjave informacij umaknila aprila 1998. Če torej [D] ne bi namerno kršil navodil upravnega odbora tožeče stranke, bi od marca 1998 ravnala popolnoma v skladu s pravili o konkurenci.

433 Ta trditev se deloma prekriva s predhodno in prav tako ni upoštevna. Ker je bila tožeča stranka odgovorna za ravnanja [D], se je kršitev nadaljevala do novembra 1998.

434 Poleg tega je Komisija pravilno ugotovila, da čeprav je umik iz sistema izmenjave informacij pokazal voljo, da se preprečijo ravnanja, ki bi lahko vzbudila sum, pa ga niso spremljali drugi ukrepi, s katerimi bi se končala tajna dogovarjanja, kot o tem pričajo nadaljevanje izmenjav informacij ali razprave, ki so potekale med konkurenti v Haagu.

435 Kar zadeva trditev tožeče stranke v zvezi s prenehanjem kršitve po preiskavi, ki so jo opravile službe Komisije, ki jo Komisija šteje za nedopustno, je treba ugotoviti, da se je tožeča stranka v svoji tožbi že sklicevala na „takojšnje prenehanje kršitve kot olajševalno okoliščino“. Tako ta trditev ne pomeni novega tožbenega razloga v smislu člena 48(2) Poslovnika, ampak razširitev tožbenega razloga, ki je bil predhodno neposredno ali implicitno naveden v tožbi, s katero se je začel postopek, in ki ga je treba šteti za dopustnega (glej sodbo Sodišča z dne 15. decembra 2005 v zadevi Italija proti Komisiji, C-66/02, ZOdl., str. I-10901, točka 86, in navedena sodna praksa).

436 V skladu s točko 3, tretja alinea, Smernic je „prenehanje kršitev takoj, ko poseže Komisija (zlasti, ko opravi preglede)“ olajševalna okoliščina. Vendar pa znižanje globe zaradi prenehanja kršitve takoj, ko poseže Komisija, ne more biti samodejno, ampak je odvisno od tega, kako Komisija na podlagi diskrecijske pravice oceni okoliščine primera. V zvezi s tem bo uporaba te določbe Smernic v korist podjetja še zlasti ustrezna, če protikonkurenčnost zadevnega ravnanja ni očitna. Nasprotno bo njena uporaba načeloma manj primerna, ko je to ravnanje, ob domnevi, da je dokazano, jasno protikonkurenčno (sodba Sodišča prve stopnje z dne 8. julija 2004 v zadevi

Mannesmannröhren-Werke proti Komisiji, T-44/00, ZOdl., str. II-2223, točka 281; v tem smislu glej tudi sodbo Sodišča prve stopnje z dne 15. junija 2005 v zadevi Tokai Carbon in drugi proti Komisiji, T-71/03, T-74/03, T-87/03 in T-91/03, ZOdl., str. II-10, točki 292 in 294).

437 Čeprav je Komisija v preteklosti štela prostovoljno prenehanje kršitve za olajševalno okoliščino, lahko na podlagi Smernic upošteva dejstvo, da so zelo resne očitne kršitve, čeprav je bila njihova nezakonitost ugotovljena že z začetkom konkurenčne politike Skupnosti, še vedno sorazmerno pogoste, in zato meni, da je treba opustiti to velikodušno prakso in prenehati nagrajevati prenehanja take kršitve z znižanjem globe.

438 V teh okoliščinah je ustreznost znižanja globe zaradi prenehanja kršitve odvisna od tega, ali je tožeča stranka lahko utemeljeno dvomila o protipravnosti svojega ravnanja.

439 V obravnavanem primeru je treba opozoriti, da se zadevna kršitev nanaša na tajni omejevalni sporazum, katerega cilj je bila izmenjava informacij na oligopolnem trgu in stabilizacija trgov. Ta vrsta omejevalnega sporazuma pomeni zelo resno kršitev. Zadevna podjetja so torej morala vedeti za nezakonitost svojega ravnanja. Tajnost omejevalnega sporazuma poleg tega potrjuje dejstvo, da so zadevna podjetja vedela za nezakonitost svojega ravnanja.

440 Zato iz zgoraj navedenih razlogov dejstva, da v obravnavanem primeru prenehanje kršitve takoj, ko je Komisija začela preiskave, ni bilo upoštevano kot olajševalna okoliščina, ni mogoče šteti za napako.

441 Petič, kar zadeva trditev tožeče stranke, da Komisija ni upoštevala dejstva, da od zadevne kršitve ni imela nobene koristi, je treba opozoriti, da čeprav mora biti znesek globe, naložene podjetju, sorazmeren s trajanjem kršitve in drugimi dejavniki, ki se lahko upoštevajo pri presoji teže kršitve, med katerimi je dobiček, ki ga je zadevno podjetje lahko doseglo na podlagi svojih ravnanj, pa dejstvo, da podjetje ni imelo nobene koristi od kršitve, ne more biti ovira za naložitev globe, sicer bi ta izgubila odvračilnost (sodba Sodišča prve stopnje z dne 29. novembra 2005 v zadevi SNCZ proti Komisiji, T-52/02, ZOdl., str. II-5005, točka 89).

442 Nazadnje je treba ugotoviti, da čeprav lahko Komisija na podlagi svojih Smernic (točka 2, peta alinea) in glede na obteževalne okoliščine poveča sankcijo, da bi presegla znesek nezakonitih dobičkov, ustvarjenih zaradi kršitve, ta možnost ne pomeni, da si je Komisija naložila, da odslej v vseh primerih za določitev zneska globe dokazati finančno korist, ki je nastala na podlagi ugotovljene kršitve. Drugače povedano, neobstoja take koristi ni mogoče šteti za olajševalno okoliščino (zgoraj v točki 441 navedena sodba SNCZ proti Komisiji, točka 91).

443 Zato je treba trditve tožeče stranke, s katerimi želi doseči znižanje na podlagi olajševalnih okoliščin, zavrniti.

Sodelovanje

Trditve strank

444 Tožeča stranka trdi, da je Komisija kršila načelo upravičenega pričakovanja in načelo pravičnosti, ko se je odločila, da si je z ukrepi, ki jih je sprejela, zaslužila samo 30-

odstotno zmanjšanje zneska globe v skladu z določbami oddelka D obvestila o ugodni obravnavi. Tožeča stranka meni, da bi ji moralo biti odobreno od 50- do 75-odstotno zmanjšanje zneska globe v skladu z določbami oddelka C obvestila o ugodni obravnavi.

445 Tožeča stranka meni, da je predložila odločilne informacije, na katerih v glavnem temelji izpodbijana odločba. Tožeča stranka navaja, da na primer Komisija ne bi dobila nobenih informacij o londonskem sestanku, ki je bil dejanska podlaga začetka kršitve, brez njenega priznanja v odgovoru na drugo zahtevo za informacije. Glede tega pojasnjuje, da se je vprašanje Komisije nanašalo samo na izmenjave informacij, opravljene pod vodstvom predsednikov in generalnih direktorjev zadevnih štirih podjetij. Lahko bi se torej omejila samo na odgovor na to vprašanje. Vendar pa naj bi jo medtem njen nekdanji predsednik in generalni direktor [A] obvestil, da je bil leta 1992 organiziran sestanek. Odločila naj bi se, da bo razkrila obstoj tega sestanka in tega, kar se je zgodilo na njem. Šlo naj bi torej za zelo pomembno priznanje. Izmenjave informacij v Združenem kraljestvu in predhodna opozorila o enem ali dveh zvišanjih kataloških cen v Združenem kraljestvu prav tako ne bi prišli na dan brez njenega sodelovanja. Poudarja, da je popolnoma prostovoljno priznala, da so v Versaillesu potekale razprave o poskusu razdelitve nemških trgov, in da je v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah prav tako priznala, da so druge razprave potekale v Bruslju konec leta 1997 in tudi na večerji v Haagu, čeprav trdi, da ni bil sklenjen noben sporazum. Tožeča stranka navaja, da je prav tako priznala svoje sodelovanje v sistemu izmenjave informacij. Poleg tega, čeprav so bile nekatere informacije o teh izmenjavah zbrane v okviru preiskave njenega sedeža, naj bi informacije, ki jih je predložila, Komisiji omogočile boljše razumevanje teh izmenjav.

446 Čeprav je podjetje Knauf potrdilo obstoj londonskega sestanka in se je Komisija v določeni meri oprla tudi na dokaze, ki jih v zvezi z navedenim sestankom predložilo podjetje Knauf, pa naj bi to podjetje ravnalo tako samo, ker je bil sestanek naveden v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah. Podjetje Knauf ne bi moralo potrditi ničesar, če tožeča stranka ne bi razkrila obstoja sestanka pred vročitvijo obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. Poleg tega tožeča stranka meni, da Komisija po svojih začetnih

pregledih ni mogla uvesti upravnega postopka, kajti namesto tega je nadaljevala predhodno preiskovalno fazo, tako da je zadevnim podjetjem pošiljala zahteve za informacije. Ena od teh zahtev, naslovljena na tožečo stranko, naj bi v celoti temeljila na informacijah, ki naj bi jih ta zagotovila prostovoljno. Zato naj bi bila Komisija šele po prejetju informacij tožeče stranke sposobna sprejeti obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah.

447 Tožeča stranka trdi, da če [D] ne bi ravnal v nasprotju z njenimi navodili, bi pri nezakoniti dejavnosti prenehala sodelovati že osem mesecev pred preiskavo Komisije.

448 Navaja tudi, da ni prisilila nobenega drugega podjetja k sodelovanju pri omejevalnem sporazumu, ni bila njegova pobudnica in ni imela odločilne vloge pri zadevnih protipravnih ravnanjih.

449 Nazadnje tožeča stranka trdi, da čeprav ji je Komisija pravilno odobrila zmanjšanje samo na podlagi oddelka D obvestila o ugodni obravnavi, pa je kršila načelo enake obravnave, ko je podjetju Gyproc odobrila 40-odstotno zmanjšanje zneska globe, njej pa samo 30-odstotno. Tožeča stranka meni, da so bile informacije, ki jih je predložila, odločilnejšega pomena za utemeljitve Komisije, ker so se informacije, ki jih je predložilo podjetje Gyproc, nanašale samo na obdobje od leta 1996 do leta 1998 in na nemški trg. Kar zadeva trditev Komisije, da sodelovanje podjetja Gyproc pri kršitvi ni bilo tako resno kot njeno, tožeča stranka meni, da bi moralo biti zmanjšanje zneska globe, ki ga Komisija odobri podjetju, odvisno od kakovosti predloženih informacij in ne teže sodelovanja podjetja pri kršitvi.

450 Tožeča stranka dodaja, da je Komisija ne more obravnavati drugače od podjetja Gyproc, ker to ni izpodbijalo dejanskega stanja ali njegove opredelitve za kršitev. Poudarja, da so se njeni ugovori nanašali predvsem na sklepe, ki jih je Komisija izpeljala iz dejanskega stanja, in ne na samo dejansko stanje.

451 Komisija meni, da se njene ugotovitve na podlagi obvestila o ugodni obravnavi lahko razveljavijo samo, če je bilo nepravilno ugotovljeno dejansko stanje ali če je prišlo do očitne napake pri presoji.

452 Komisija trdi, da so bile informacije, na katere se sklicuje tožeča stranka, razen točk 5, 6 in 9 tabele, predstavljene na straneh od 151 do 154 tožbe, bodisi predložene v odgovor na zahteve za informacije bodisi sporočene ustno na vprašanja, postavljena med preiskavami. Komisija meni, da ima pravico, da ne upošteva tovrstnih informacij, ko presoja sodelovanje podjetja. Trdi, da je upoštevala dejstvo, da so bili odgovori zelo podrobni in so včasih presegli, kar je bilo potrebno za zagotovitev popolnega odgovora.

453 V zvezi z informacijami, sporočenimi prostovoljno, Komisija trdi, da je, kar zadeva točko 6 tabele, že imela informacije, navedene v uvodnih izjavah 201 in 205 izpodbijane odločbe. Trdi, da je celo pred priznanji podjetja BPB imela tudi zadostne informacije v zvezi s točko 9 (in točko 10) tabele. Kar zadeva točko 5, čeprav so bile informacije koristne in jih je Komisija upoštevala za določitev zmanjšanja zneska globe na podlagi obvestila o ugodni obravnavi, Komisija dodaja, da sta obstajali dve poročili, naslovljeni na [D], navedeni v točki 77 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. Ti poročili sta vsebovali podrobne informacije o prometu drugih proizvajalcev in bi se lahko uporabili

za podlago za druge poizvedbe o tem vprašanju, čeprav navedene informacije same po sebi niso bile zadostne. Tako naj bi velik del informacij, ki jih je predložilo podjetje BPB, ne bil odločilen.

454 Kar zadeva londonski sestanek, Komisija ne zanika, da je bil ta sestanek pomemben element kršitve, vendar trdi, da bi tudi brez informacij o tem še vedno lahko ugotovila obstoj enotne, kompleksne in trajajoče kršitve na podlagi vseh protikonkurečnih ravnanj, skupaj z izmenjavami informacij, v zvezi s katerimi je imela neposredne in dejanske dokaze. Poleg tega naj bi bile informacije o londonskem sestanku predložene v odgovor na posebno vprašanje, postavljeno v drugi zahtevi za informacije, v zvezi z izvorom navedenih izmenjav, tako da naj njihovo razkritje ne bi bilo popolnoma prostovoljno. Poleg tega naj druga zahteva za informacije Komisije ne bi v celoti temeljila na informacijah, ki jih je prostovoljno zagotovilo podjetje BPB. Drugi del te zahteve naj bi se namreč nanašal na informacije, ki jih je ustno zagotovil [D] po odkritju dveh nizov tabel s podrobnostmi o prodajah štirih evropskih proizvajalcev v prostorih podjetja BPB na prvi dan preiskave Komisije, to je 25. novembra 1998.

455 Zato Komisija trdi, da nobena od informacij, ki jih je predložilo podjetje BPB, ni bila odločilen dokaz o obstoju omejevalnega sporazuma.

456 Komisija poudarja, da sodelovanje podjetja Gyproc pri kršitvi ni bilo tako resno kot sodelovanje podjetja BPB. Po drugi strani naj bi podjetje Gyproc predložilo pomembne informacije v zvezi z elementi omejevalnega sporazuma, pri katerih je dejavno sodelovalo. Tako naj bi ugotovitve v zvezi z nemškim trgom v glavnem temeljile na prispevku podjetja Gyproc. Komisija meni, da so bile informacije, ki jih je predložilo to podjetje, prav tako koristne za določitev obstoja kršitve kot informacije podjetja BPB.

Med drugim naj bi izjava podjetja Gyproc z dne 1. septembra 1999 ne bila odgovor na zahtevo za informacije. Poleg tega naj podjetje Gyproc ne bi nikoli zanikalo, da so te dejavnosti pomenile kršitev člena 81(1) ES.

Presoja Sodišča prve stopnje

457 Komisija je v obvestilu o ugodni obravnavi opredelila pogoje, pod katerimi so lahko podjetja, ki sodelujejo z njo med preiskavo omejevalnega sporazuma, oproščena globe ali jim je odobreno zmanjšanje zneska globe, ki bi ga sicer morala plačati (glej oddelek A, odstavek 3, obvestila o ugodni obravnavi).

458 Kot je navedeno v oddelku E, odstavek 3, obvestila o ugodni obravnavi, je to obvestilo ustvarilo upravičena pričakovanja, na katera se lahko zanesejo podjetja, ki želijo Komisijo obvestiti o obstoju omejevalnega sporazuma. Glede na upravičena pričakovanja, ki so jih podjetja, ki želijo sodelovati s Komisijo, lahko razbrala iz tega obvestila, je Komisija torej dolžna slediti obvestilu, kadar v okviru določitve zneska globe, naložene tožeči stranki, presoja njeno sodelovanje (sodba Sodišča prve stopnje z dne 15. marca 2006 v zadevi Daiichi Pharmaceutical proti Komisiji, T-26/02, ZOdl., str. II-713, točka 147).

459 V skladu z oddelkom B tega obvestila se podjetju „odobri najmanj 75-odstotno zmanjšanje zneska globe, ki bi mu morala biti naložena ob nesodelovanju, ali pa se mu ta globa v celoti odpusti, če:

(a) Komisijo obvesti o tajnem omejevalnem sporazumu, še preden je ta z odločbo uvedla preiskavo proti podjetjem, ki so stranke omejevalnega sporazuma, pod pogojem, da še nima zadostnih informacij, da bi dokazala obstoj domnevnega omejevalnega sporazuma;

(b) je prvo posredovalo odločilne dokaze o obstoju omejevalnega sporazuma;

(c) je najpozneje ob razkritju omejevalnega sporazuma prenehalo sodelovati pri nezakoniti dejavnosti;

(d) Komisiji posreduje vse upoštevne informacije ter vse dokumente in dokaze, ki jih ima v zvezi z omejevalnim sporazumom, in še naprej nepretrgano in v celoti sodeluje ves čas preiskave;

(e) ni prisililo drugega podjetja, da sodeluje pri omejevalnemu sporazumu, in ni bilo pobudnik ali ni imelo odločilne vloge pri nezakoniti dejavnosti.“

460 Poleg tega se v skladu z oddelkom C navedenega obvestila „podjetju, ki izpolnjuje pogoje, navedene [v oddelku B,] od (b) do (e), in ki razkrije tajni omejevalni sporazum, potem ko Komisija z odločbo že uvede preiskavo proti podjetjem, ki so stranke omejevalnega sporazuma, ne da bi se s to preiskavo sploh lahko upravičila uvedba [upravnega] postopka, ki ji sledi sprejetje odločbe, […] globa zmanjša za od 50 do 75 %“.

461 Tožeča stranka primarno meni, da ji je Komisija nepravilno zavrnila zmanjšanje od 50 % do 75 %, navedeno v oddelku C obvestila o ugodni obravnavi. Tako je treba preveriti, ali Komisija ni spregledala pogojev uporabe te določbe.

462 V obravnavanem primeru je ustrezno vprašanje za odločitev, ali je bilo treba pri določitvi zneska globe, naložene tožeči stranki, uporabiti oddelek C, to, ali so preiskave, ki jih je opravila Komisija, tej dale zadostno podlago, da upraviči začetek upravnega postopka zaradi sprejetja izpodbijane odločbe.

463 Komisija namreč v uvodnih izjavah 593 in 594 izpodbijane odločbe trdi, da je po preiskavah imela zadostne informacije, da je dokazala obstoj ovadenega omejevalnega sporazuma, in da podjetje BPB, ki ni izpolnjevalo pogojev iz oddelka B(b) obvestila o ugodni obravnavi, torej ni bilo upravičeno do večjega znižanja globe v skladu z oddelkom C navedenega obvestila.

464 Glede tega je treba poudariti, da tožeča stranka ne trdi, da je predložila odločilne elemente v zvezi z vsemi izrazi omejevalnega sporazuma ali da naj Komisija ne bi mogla dokazati obstoja omejevalnega sporazuma brez elementov, ki ji jih je posredovala. V bistvu trdi, da Komisija ne bi mogla dokazati obstoja enotnega in kompleksnega omejevalnega sporazuma tako, kot je to storila sama.

465 Zato je treba preveriti, ali je Komisija po preiskavah imela zadostne informacije, da dokaže obstoj omejevalnega sporazuma, ki je bil končno sankcioniran.

466 Kar zadeva londonski sestanek, je podjetje BPB razkrilo informacije o tem sestanku šele v odgovoru na drugo zahtevo za informacije (z dne 21. septembra 1999), ko je odgovorilo na posebno vprašanje: „Prosimo, navedite, kdo je predlagal ali začel izmenjavo podatkov med predsedniki in generalnimi direktorji."

467 Tako je Komisija, ki je že vedela za izmenjave informacij o prodajnih količinah na zadevnih štirih trgih, imela na podlagi preiskav, opravljenih novembra 1998, zadostno podlago, da upraviči začetek upravnega postopka za sprejetje odločbe.

468 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je Sodišče v sodbi z dne 29. junija 2006 v zadevi Komisija proti SGL Carbon (C-301/04 P, ZOdl., str. I-5915) menilo, da odgovori, dani v skladu s členom 11(1) Uredbe št. 17, ne pomenijo prostovoljnega sodelovanja, ampak izpolnitev obveznosti. Opozorilo je, da lahko Komisija pri izvajanju nalog, ki so ji dodeljene na tem področju, pridobi vse potrebne informacije od vlad in pristojnih organov držav članic ter podjetij in podjetniških združenj. Komisija ima torej pravico, da od podjetja zahteva, naj ji zagotovi vse potrebne informacije o njemu znanih dejstvih in ji po potrebi pošlje dokumente, ki jih v zvezi s tem poseduje, čeprav jih je mogoče uporabiti za dokazovanje obstoja protikonkurenčnega ravnanja v njegovo škodo ali v škodo drugega podjetja (točke 34, 39, 41 in 44).

469 Kar zadeva izmenjavo informacij o prodajnih količinah na zadevnih štirih trgih, tožeča stranka ne izpodbija, kot sicer izhaja iz točke 334 tožbe, da je Komisija pri preiskavah, ki jih je opravila novembra 1998, našla neposredne dokaze o teh izmenjavah.

470 Kar zadeva izmenjave informacij o prodajnih količinah in tržnih deležih v Združenem kraljestvu, Komisija trdi, da sta poročili, naslovljeni na [D] in navedeni v točki 77 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, vsebovali podrobne informacije o prometu drugih proizvajalcev in bi lahko bili podlaga za druge poizvedbe o tem vprašanju, čeprav navedene informacije same po sebi niso bile zadostne.

471 V zvezi s tem je treba navesti, da sta dokumenta, navedena v točki 77 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, poročili [M], generalnega direktorja BG pred [N], o razvoju trga Združenega kraljestva, naslovljeni na [D]. Ta interna dokumenta tako ne dokazujeta, da so bile zadevne informacije razkrite osebam zunaj podjetja BPB. Vendar pa je podjetje BPB v zabeležki z dne 17. marca 1996 in podrobneje tudi v izjavi z dne 28. maja 1999 priznalo, da je izmenjava informacij o prodajnih količinah na trgu Združenega kraljestva potekala med konkurenti v obdobju od leta 1992 do začetka leta 1998.

472 Kar zadeva izmenjave podatkov o zvišanjih cen na trgu Združenega kraljestva, Komisija trdi, da je že imela informacije, navedene v uvodnih izjavah 201 in 205 izpodbijane odločbe. Kot izhaja iz teh uvodnih izjav, poleg tega, da interna memoranduma podjetja BPB, odkrita med preiskavami, dokazujeta samo, da so bila zvišanja cen predmet razprav, se Komisija opira na paralelizem zvišanj cen, da bi dokazala ta vidik kršitve. V teh okoliščinah je dejstvo, da je podjetje BPB v zabeležki z dne 17. marca 1996 in podrobneje tudi v izjavi z dne 28. maja 1999, kot izhaja iz uvodne izjave 207 izpodbijane odločbe, priznalo, da je [N] ob „posamičnih priložnostih“ telefoniral predstavnikom podjetij Lafarge in Knauf v Združenem kraljestvu, da bi jih obvestil o namerah podjetja BG glede cen in tudi razpona načrtovanega zvišanja, dalo znatno večjo trdnost sklepanju Komisije.

473 Kar zadeva sestanka v Versaillesu in Haagu, je tožeča stranka priznala svoje sodelovanje na teh sestankih šele v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah. Kar zadeva sestanek v Bruslju, je priznala, da je sodelovala na njem, šele v odgovoru na izrecno vprašanje Komisije v okviru prve zahteve za informacije.

474 Nazadnje v zvezi s sistemom izmenjave informacij iz uvodne izjave 271 izpodbijane odločbe izhaja, da je Komisija na podlagi informacij, ki jih je odkrila med preiskavami, vedela za njegov obstoj.

475 Zato Sodišče prve stopnje meni, da informacije, ki jih je predložilo podjetje BPB, če jih je na podlagi sodne prakse Sodišča, navedene v točki 468 zgoraj, mogoče šteti za prostovoljne, ne pomenijo odločilnih elementov za dokaz obstoja omejevalnega sporazuma in da je pravzaprav Komisija po preiskavah imela zadostne informacije, da dokaže njegov obstoj.

476 Ob upoštevanju kumulativnosti pogojev iz oddelka B, od (b) do (e), obvestila o ugodni obravnavi, kot so povzeti v oddelku C tega obvestila, in ker najmanj eden od teh pogojev, to je pogoj, določen v oddelku B(b), v povezavi z oddelkom C navedenega obvestila ni izpolnjen, ni treba preučiti, ali je podjetje BPB izpolnjevalo druge pogoje, določene v navedenih določbah.

477 Iz tega sledi, da Komisija ni storila napake, ko tožeči stranki na podlagi oddelka C obvestila o ugodni obravnavi ni odobrila zmanjšanja zneska globe.

478 Kljub temu je treba na podlagi neomejene sodne pristojnosti Sodišča prve stopnje preveriti še, ali je bilo zmanjšanje, ki ga je Komisija odobrila za sodelovanje podjetja BPB na podlagi oddelka D obvestila o ugodni obravnavi, zadostno.

479 V zvezi s tem je treba navesti, kot izhaja iz uvodnih izjav 592 in 596 izpodbijane odločbe, da je bilo podjetje BPB prvi udeleženec omejevalnega sporazuma, ki je sicer po zahtevi za informacije Komisije, ampak na način, ki je presegal to, kar se je zahtevalo, sporočilo dodatne elemente poleg tistih, ki so bili odkriti med preiskavami in so potrjevali obstoj omejevalnega sporazuma. Komisija priznava, da ti elementi vključujejo podrobne informacije o zadevnih sestankih, zlasti londonskem, in o izmenjavah informacij o glavnih evropskih trgih in zlasti trgu Združenega kraljestva.

480 Poleg tega, kot izhaja iz preučitve drugega tožbenega razloga, je res, da bi Komisija, če ne bi vedela za londonski sestanek, lahko dokazala obstoj omejevalnega sporazuma, vendar pa bi ga dojemala drugače. Sodišče prve stopnje meni, da so informacije, ki jih je predložilo podjetje BPB, zlasti v zvezi z londonskim sestankom, odločilno podprle utemeljitve Komisije glede obstoja celovitega načrta in s tem omogočile precejšnje povečanje zneska glob na podlagi teže kršitve. Enako sklepanje velja za podrobne informacije, ki jih je podjetje BPB predložilo o izmenjavah informacij o prodajnih količinah in zvišanjih cen na trgu Združenega kraljestva. Ta ugotovitev je podprta z obsežnim navajanjem dokazov, ki jih je predložilo podjetje BPB, v izpodbijani odločbi.

481 Nazadnje, kot izhaja iz točke 2.2.2 odgovora podjetja BPB na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah in preučitve drugega tožbenega razloga, je podjetje BPB med drugim priznalo večino dejstev, ki so bila opisana v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah. Prav tako, kot izhaja iz točk 1.1.4, 2.2.2 in 6.2.27 odgovora podjetja BPB na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, preučitve drugega tožbenega razloga in odgovora na pisno vprašanje Sodišča prve stopnje, podjetje BPB ne izpodbija opredelitve nekaterih elementov kot kršitve prava konkurence Skupnosti. Tako je podjetje BPB priznalo, da so

bili londonski sestanek, izmenjava podatkov o prodajnih količinah na zadevnih štirih trgih in zlasti o trgu Združenega kraljestva ter izmenjava, enkrat ali dvakrat, o zvišanjih cen na trgu Združenega kraljestva kršitve člena 81 ES.

482 Sodišče prve stopnje na podlagi svoje neomejene sodne pristojnosti meni, da je treba tožeči stranki odobriti dodatno 10-odstotno zmanjšanje zneska njene globe, kot je bil izračunan pred uporabo obvestila o ugodni obravnavi, poleg 30 %, ki jih je Komisija že odobrila.

483 V teh okoliščinah ni treba več preučiti trditev tožeče stranke, da je Komisija kršila načelo enake obravnave, kar zadeva odobritev 40-odstotnega zmanjšanja podjetju Gyproc na podlagi sodelovanja.

5. *Predlog, naj se Komisiji odredi povrnitev zneska globe ali, podredno, zneska, za katerega je globa znižana, povečanega za obresti*

Trditve strank

484 Tožeča stranka trdi, da je že plačala globo. Vendar obžaluje dejstvo, da obrestna mera, ki se uporablja, če mora Komisija v celoti ali deloma povrniti globo, ni navedena v

izpodbijani odločbi. Meni, da bi morala biti ta obrestna mera vsaj enaka obrestni meri, ki bi se uporabila, če bi predložila bančno garancijo, to je 4,79 %. Vendar pa se glede vprašanja veljavne obrestne mere zanaša na modrost Sodišča prve stopnje in mu predlaga, naj odloči o tem vprašanju, če bo njena globa razveljavljena ali znesek te globe zmanjšan. Poleg tega predlaga, naj se zamudne obresti plačujejo od izreka te sodbe do popolnega povračila zneskov, ki jih dolguje Komisija.

485 Komisija meni, da so te trditve prezgodnje. Poleg tega naj bi bila zahteva, izdelana v okviru tretjega predloga, nedopustna, ker naj Sodišče prve stopnje ne bi bilo pristojno za odreditev tovrstnega ukrepa.

Presoja Sodišča prve stopnje

486 Velikokrat je že bilo razsojeno, da je na podlagi sodbe, s katero je bila ugotovljena ničnost, ki učinkuje za nazaj in ima torej učinek, da se za nazaj iz pravnega reda odstrani akt, ki je bil razglašen za ničen, tožena institucija na podlagi člena 233 ES dolžna sprejeti vse potrebne ukrepe za odpravo učinkov ugotovljenih nezakonitosti, kar lahko v primeru akta, ki je že bil izvršen, pomeni, da je tožeča stranka postavljena v položaj, v katerem je bila pred tem aktom (sodba Sodišča z dne 8. julija 2004 v zadevi Corus UK proti Komisiji, T-48/00, ZOdl., str. II-2325, točka 222).

487 Predvsem pri ukrepih, navedenih v členu 233 ES, je tako — kadar gre za sodbo, s katero je globa, ki je naložena podjetju za kršitev pravil o konkurenci iz Pogodbe, razveljavljena ali znižana — dolžnost Komisije, da povrne vso globo ali del globe, ki jo je plačalo zadevno podjetje, ker je zaradi razglasitve ničnosti odločbe ta znesek treba opredeliti kot neupravičeno plačan. Ta dolžnost ne zajema le glavnega zneska globe, ki je bila

neupravičeno plačana, ampak tudi pripadajoče zamudne obresti (zgoraj v točki 486 navedena sodba Corus UK proti Komisiji, točka 223).

488 Iz tega sledi, da Komisija, če ne bi odobrila nikakršnih zamudnih obresti na glavni znesek globe, povrnjene na podlagi take sodbe, ne bi upoštevala ukrepa, ki ga vključuje izvršitev te sodbe in bi zaradi tega kršila obveznosti, ki jih ima na podlagi člena 233 ES.

489 Zato je predlog, naj se Komisiji odredi povrnitev zneska globe, za katerega je znižana, povečanega za obresti, dopusten.

6. *Predlog za ukrepe procesnega vodstva*

490 Tožeča stranka je v tožbi navedla, da „bi Sodišče prve stopnje morda lahko odredilo preiskovalni ukrep v obliki poročila, ki bi ga pripravil neodvisni strokovnjak, da bi določilo, katera stranka pravilno analizira gospodarski okvir zadeve“.

491 Če je treba ta predlog razlagati kot predlog za ukrepe procesnega vodstva, Sodišče prve stopnje meni, da ni potrebna nadaljnja obravnava, glede na to, da je preučitev zadeve dokazala jasno protikonkurenčnost zadevnega omejevalnega sporazuma.

Stroški

492 V skladu s členom 87(2) Poslovnika se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. V skladu s členom 87(3), prvi pododstavek, lahko Sodišče prve stopnje razdeli stroške, če vsaka stranka uspe samo deloma.

493 V obravnavanem primeru Komisija ni uspela samo s tem, da znižanje, ki ga je odobrila za sodelovanje podjetja BPB, ni bilo zadostno.

494 Sodišče prve stopnje v okoliščinah obravnavane zadeve opravi pravično presojo, če odloči, da Komisija nosi desetino svojih stroškov in desetino stroškov, ki jih je priglasilo podjetje BPB, in da podjetje BPB nosi devet desetin svojih stroškov in devet desetin stroškov, ki jih je priglasila Komisija.

Iz teh razlogov je

SODIŠČE PRVE STOPNJE (tretji senat)

razsodilo:

1) Znesek globe, naložene podjetju BPB s členom 3 Odločbe Komisije 2005/471/ES z dne 27. novembra 2002 o postopku iz člena 81 [ES] proti podjetjem BPB

plc, Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG, Société Lafarge SA in Gyproc Benelux NV (zadeva COMP/E-1/37.152 — Mavčne plošče), se določi na 118,8 milijona EUR.

2) **V preostalem se tožba zavrne.**

3) **Komisiji se naloži plačilo desetine njenih stroškov in desetine stroškov, ki jih je priglasilo podjetje BPB.**

4) **Podjetje BPB nosi devet desetin svojih stroškov in devet desetin stroškov, ki jih je priglasila Komisija.**

Jaeger Tiili Czúcz

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourgu, 8. julija 2008.

Sodni tajnik Predsednik

E. Coulon M. Jaeger

Stvarno kazalo

Dejansko stanje . . . . . II - 1354

Postopek in predlogi strank . . . . . II - 1360

Pravno stanje . . . . . II - 1363

1. Prvi tožbeni razlog: kršitev pravice do obrambe . . . . . II - 1363

Trditve strank . . . . . II - 1363

Presoja Sodišča prve stopnje . . . . . II - 1364

2. Drugi tožbeni razlog: očitne napake in/ali nezadostna obrazložitev, kar zadeva uporabo člena 81(1) ES . . . . . II - 1372

Dokazni standard . . . . . II - 1372

Trditve strank . . . . . II - 1372

Presoja Sodišča prve stopnje . . . . . II - 1373

Londonski sestanek . . . . . II - 1374

Trditve strank . . . . . II - 1374

Presoja Sodišča prve stopnje . . . . . II - 1378

Izmenjave informacij o prodanih količinah v Nemčiji, Franciji, Beneluksu in Združenem kraljestvu . . . . . II - 1384

Trditve strank . . . . . II - 1384

Presoja Sodišča prve stopnje . . . . . II - 1386

Izmenjave informacij o prodajnih količinah v Združenem kraljestvu . . . . . II - 1391

Trditve strank . . . . . II - 1391

Presoja Sodišča prve stopnje . . . . . II - 1392

Izmenjave informacij o zvišanjih cen v Združenem kraljestvu v obdobju od l. 1992 do l. 1998 . . . . . II - 1394

Trditve strank . . . . . II - 1394

Presoja Sodišča prve stopnje . . . . . II - 1396

Stabilizacija tržnih deležev v Nemčiji . . . . . II - 1401

Trditve strank . . . . . II - 1401

Presoja Sodišča prve stopnje . . . . . II - 1404

Izmenjave informacij o zvišanjih cen v Nemčiji . . . . . II - 1410

Trditve strank . . . . . II - 1410

Presoja Sodišča prve stopnje . . . . . II - 1415

Geografski obseg omejevalnega sporazuma . . . . . II - 1424

3. Tretji tožbeni razlog: napačna uporaba pojma enotne kršitve . . . . . II - 1425

Trditve strank . . . . . II - 1425

Presoja Sodišča prve stopnje . . . . . II - 1427

4. Četrti tožbeni razlog: kršitev člena 253 ES in člena 15(2) Uredbe št. 17 ter splošnih načel pri določanju zneska globe . . . . . II - 1431

Nesorazmernost izhodiščnega zneska globe, določenega glede na težo kršitve . . . . . II - 1432

Teža kršitve . . . . . II - 1432

— Trditve strank . . . . . II - 1432

— Presoja Sodišča prve stopnje . . . . . II - 1434

Dejanski vpliv kršitve na zadevni trg . . . . . II - 1437

— Trditve strank . . . . . II - 1437

— Presoja Sodišča prve stopnje . . . . . II - 1441

Določitev izhodiščnega zneska globe glede na težo kršitve . . . . . II - 1448

— Trditve strank . . . . . II - 1448

— Presoja Sodišča prve stopnje . . . . . II - 1451

Trajanje kršitve . . . . . II - 1457

Trditve strank . . . . . II - 1457

Presoja Sodišča prve stopnje . . . . . II - 1459

Ponovna kršitev . . . . . II - 1461

Trditve strank . . . . . II - 1461

Presoja Sodišča prve stopnje . . . . . II - 1464

Olajševalne okoliščine . . . . . II - 1473

Trditve strank . . . . . II - 1472

Presoja Sodišča prve stopnje . . . . . II - 1475

Sodelovanje . . . . . II - 1481

Trditve strank . . . . . II - 1481

Presoja Sodišča prve stopnje . . . . . II - 1486

5. Predlog, naj se Komisiji odredi povrnitev zneska globe ali, podredno, zneska, za katerega je globa znižana, povečanega za obresti . . . . . II - 1493

Trditve strank . . . . . II - 1493

Presoja Sodišča prve stopnje . . . . . II - 1494

6. Predlog za ukrepe procesnega vodstva . . . . . II - 1495

Stroški . . . . . II - 1496